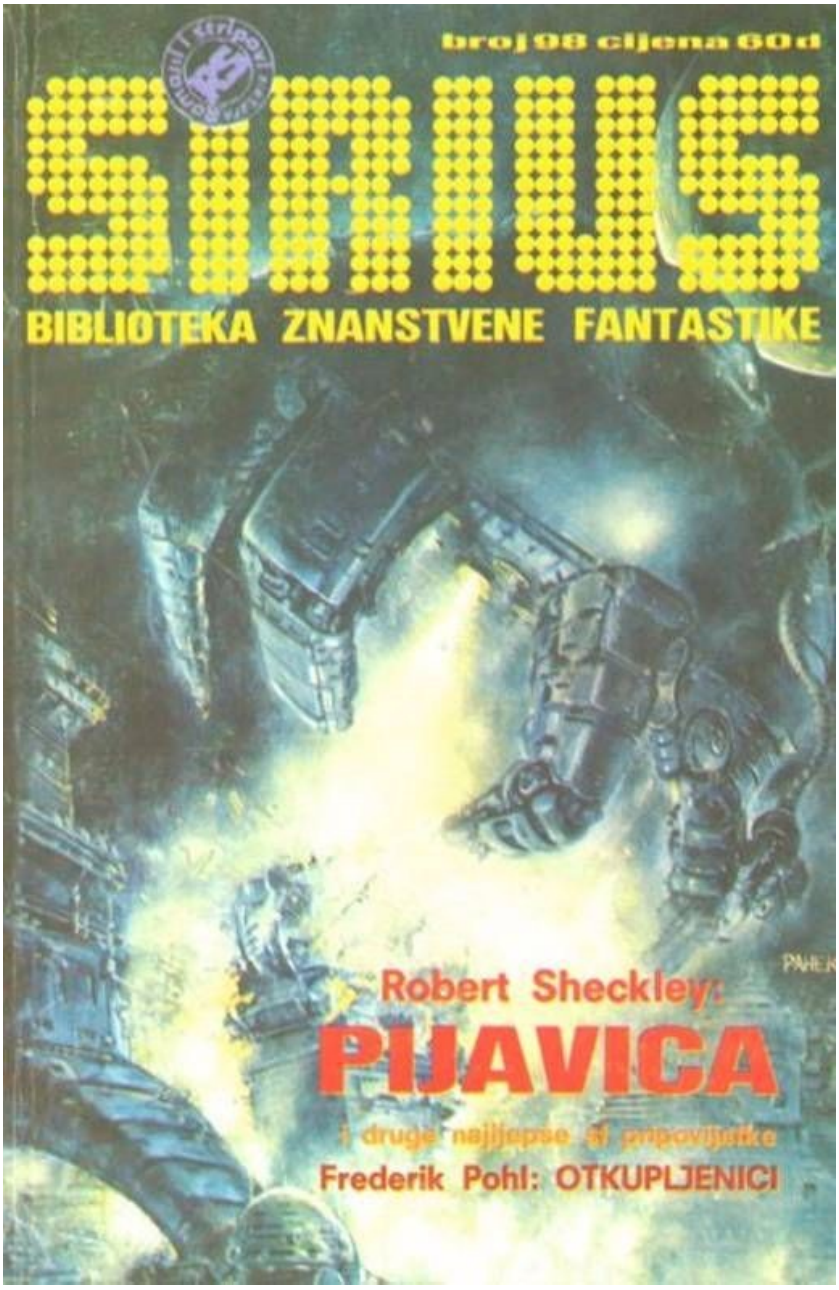
broj 98 cijena 60 d
STRIPOLIS
BIBLIOTEKA ZNANSTVENE FANTASTIKE
Robert Sheckley:
PIJAVICA
i druge najljepše SF pripovijetke
Frederik Pohl: OTKUPLJENICI

Sadržaj

Sirius 98

Riječ urednika

Robert Sheckley: Pijavica

Frederik Pohl: Otkupljenici

Cyril Bracegirdle: Uništiti! Uništiti!

Boban Knežević: Protiv Irvinga

Howard Fast: Veliki mrav

Jean Le Clerc de la Herverie: Ginekoid za frustriranoga

Sava Pantović: Otmica

John Erskine Black: Prespojeni

David Garnet: Bijeg

Fritz Leiber: Velika povorka

Miroslav Adžić: Kako je jedna lutka izgubila srce

Isaac Asimov: Labuđi pjev

PRIKAZI ● VIJESTI ● OSVRTI

Za Sirius...nije za Sirius

SIRIUS broj 98,

Kolovoz 1984.

● SAVJET REDAKCIJE: Josip Adaković, Ljudevit Bauer, Nenad Brixy, dr. Adolf Dragičević (predsjedavajući), inž. Vesna Gazdag, Igor Golik, Ana Hrastović, Marija Jurela, Borivoj Jurković, Želimir Koščević, Nada Šoljan, Ismet Voljevica.

● GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: Borivoj Jurković.

● SIRIUS – biblioteka znanstvene fantastike, izlazi svakog petog u mjesecu – Izdavač: RO Novinsko-izdavačka djelatnost SOUR-a »Vjesnik« n.sol.o. – OOUR Informativno-revijalna izdanja n.sub.o. Redakcija »Romani i stripovi«, 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4 –Stručni savjet »Siriusa«: Klub prijatelja znanstvene fantastike i fantastike Sfera Zavoda za kulturu i obrazovanje, Zagreb, Ivanićgradska 42a –Adresa uredništva: »Sirius«, Redakcija »Romani i stripovi«, 41000 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4, telefon: (041) 515-555 i 519-555 – Tisak: RO Štamparska djelatnost »Vjesnik« n.sol.o. – OOUR-i Novinska rotacija n.sub.o. i TM n.sub. o., 410-00 Zagreb, Avenija bratstva i jedinstva 4.

● Cijena pojedinom primjerku 60 dinara. Pretplata: Za godinu 648 dinara (s popustom 10% 540 dinara), za šest mjeseci 300 dinara (u cijenu je uračunan popust). Pretplata se uplaćuje općom uplatnicom u korist računa 30101-833-1216 SOUR-a »Vjesnik«, Interna banka, s oznakom: za »Sirius«.

● UREDNIK: Borivoj Jurković. – Recenzent domaćih priča Darije Đokić I pisanih na slovenskom Žiga Leskovšek – Grafička oprema: Ivica Bartolić (omotne stranice) i Ljudevit Gaj – Lektor: Đuro Šnajder. Crtež na naslovnoj stranici ovog broja: Željko Pahek

SCAN i OCR: Sekundica

Ispravka: Elite

Prelom: MasterYoda

www.sftim.com

Riječ urednika

Dragi čitatelju!

= Sav euforičan zbog priznanja SIRIUSU u Brightonu, u prošlom broju posve sam zaboravio reći nešto i o nečemu što Vas jamačno više zanima nego naklapanje o proglašjnju SIRIUSA najboljim sf časopisom u Evropi: riječ je o poskupljenju s 50 na 60 dinara. Dakle, ispričavam se što nisam ništa rekao o tome i pokušavam ispraviti tu svoju grešku:

= O poskupljenjima je već sve rečeno, nemam nišla da dodam.

= Jugoslavenska SF obitelj dobila je novoga člana: napredno, bucmasto (516 velikih stranica!), obećavajuće novorođenče. MONITOR. Srdačne čestitke izdavaču Bobanu Kneževiću, a Vama, dragi čitatelju. uz moju preporuku da svakako nabavite to lijepo SF izdanje, i tri preporuke koje govore svaka za sebe o nečemu: prikaz na posljednjim stranicama ovoga SIRIUSA govori o kvalitetama (i pokojoj mani) toga izdanja; priča Protiv Irvinga, iz pera Bobana Kneževića, govori o tome kakve priče voli izdavač MONITORA; priča Otkupljenici pokazuje profil priča u MONITORU — ona je (pod naslovom Kupovali smo ljude) jedna od karakterističnih priča iz prvog broja toga izdanja.

= Nakon stanke od nekoliko brojeva evo, dragi čitatelju, nastavka našeg razgovora o SIRIUSU:

= VI: Naslovna stranica SIRIUSA je u principu vrlo loša, monotona, neprivlačiva. Trebalo bi da bude puna živih boja; na primjer, u posljednjem, 97. SIRIUSU trebalo je da ono s posljednje stranice stavite na prvu... — JA: »Zahvaljujući« kvaliteti papira za omot, najboljega koji smo mogli nabaviti, niz naslovnih stranica bio je zagasitih, pastelnih boja. A inače: de gustibiis ... to jest: ima nas kojima se sviđaju i te naslovne stranice...

= VI: Zamjeram Vam na Riječi urednika. Nekoć je bila puna zanimljivosti, novosti, rasprave, a danas je više nego grozna. Nekoć je znala zauzeti i po tri stranice. — JA: Zanimljivosti i novosti valjda i dalje vrve po svijetu, ali, eto, ne dopiru do mene, pa ni do Riječi i Vas; dragi čitatelju. A rasprave ste očito preskočili: bilo ih je (Oštrić—Furtingcr, Mandić—ja), ali na posljednjim stranicama SIRIUSA. O dužini Riječi: pretpostavljam da SIRIUS kupujete radi priča, a ne radi moje Riječi, pa

sam, poslije redukcije broja stranica, reducirao i broj slova u njoj.

= VI: Na radiju sam čuo priču Davora Slamniga »Svijet u koji spadaš«; je li ona objavljena u SIRIUSU? — JA: Nije.

= VI: Nepoznata čitateljica svojedobno je kritizirala nekvalitetnost nekih YU-seksi priča (iako je nedavno bilo i vrlo dobrih, na primjer Aura i Moja verzija. To me je navelo na pomisao da Vam predložim kako da poboljšate kvalitet domaćih priča: raspišite »Izbor za YU-SF priču godine«! Evo kako sam to zamislila:... — JA: Vaša je zamisao, draga čitateljice, očito više nego stimulativna. Međutim, već sam pojam kompetitivnosti (»natjecanjstvenosti«) nije u skladu s književnim stvaranjem, koje je —uz ostalo — i spontani čin... Uostalom, o tome već rekoh poneku riječ u Riječi. Ipak, štono bi se reklo: otvaram diskusiju (i) po tom pitanju.

= VI: Na SIRIUS sam naišao slučajno, nedavno, među gomilom časopisa na kiosku. Ustanovio sam da sam jedini u razredu koji ga čitam. Ako i dalje ne budete činili ništa da mlađe privučete znanstvenoj fantastici, čini mi se da će za nekoliko godina jedini čitatelji SIRIUSA biti bakice i djedice. — JA: Počnimo od Vas... da upravo Vas: propagirajte SIRIUS gdje god stignete!

Vaš Borivoj JURKOVIĆ

Robert Sheckley:

The Leech

Preveo Božidar Stančić

Pijavica

Pijavica je čekala da bude nahranjena. Tisućljećima je tumarala nošena svemirskim prostorima, nije bila svjesna bezbrojnih stoljeća što su promicala. Nije bila svjesna ni kad je napokon dosegla sunce. Životno važne radijacije prolazile su kroz tvrdu i isušenu sporu, a i gravitacija je imala blagotvoran učinak.

Privukao ju je neki planet s ostalim otpacima i pijavica je pala na nj prividno beživotna u svojem čvrstom sporangiju. Vjetrovi su je ponijeli i nosili po Zemlji kao prašinu među prašinom. Došavši na čvrsto tlo, počela se micati, upijajući hranu preko svoga sporangija. Rasla je i hranila se i dalje.

• • •

Frank Conners je stao pred verandom i nakašljao se.

— Oprostite, profesore, ja... — Visoki mršavi muškarac što je ležao na divanu nije se micao. Naočale s rožnatim okvirom gurnuo je na čelo i potiho je hrkao.

— Žao mi je što vam smetam — opet će Conners zabacivši svoj šešir na zatiljak. — Znam da je to vaš tjedan odmora, ali u jarku je neka neobična stvar.

Lijeva obrva blijedog muškarca je zatreperila, ali se i dalje pravio da ne čuje. Frank Conners je ponovo zakašljao držeći u rukama lopatu.

— Čujete li me, profesore?

— Dakako da čujem. Pa nisam gluh — odvrati Miehears slabim glasom ne otvorivši oči. — Našli ste malika tintilinića?

— Koga? — zapita Conners pogledavši Michealsa.

— Malog zelenog. Dajte mu mlijeka, Conners.

— Ne. Mislim da je kamen.

Micheals otvori jedno oko i pogleda Connersa.

— Žao mi je zbilja — ovaj će brzo. Znao je da je tjedan profesorova odmora neprikosnoven već desetak godina. Zimi je Micheals podučavao antropologiju i surađivao s pola tuceta komiteta, bavio se i fizikom i kemijom, pa bi našao i vremena da jednom godišnje napiše i knjigu, i kad je došlo ljeto, bio je umoran. Došavši na svoju farmu u državu New York, priuštio bi si tjedan dana apsolutnog odmora. Tada bi samo spavao, a Frank Conners bi se brinuo oko kuće. Drugi tjedan bi profesor polazio u šetnju, promatrao drveće, ribe, zatim bi pozlaćivao kožu na suncu ili bi nešto popravljao ako ne bi pošao na neki brežuljak. Nakon toga nije izdržao: morao se vratiti u grad.

— Ne bih vam smetao za bilo što — opet će Conners. — No, taj prokleti kamen uništio je pet centimetara moje lopate. —

Micheals je otvorio i drugo oko i ustao. Conners mu pokaže lopatu. Donji dio kao da je bio odrezan.

— Hajde da pogledamo to čudo — rekao je profesor.

Stvar se nalazila u jarku, na kraju travnjaka, metar daleko od ceste, bila je okrugla, nalik na auto-gumu, tamnosiva s mrežom žilica. Bila je debela oko dva-tri centimetra.

— Ne dirajte je — upozori Conners.

— I ne namjeravam. Dajte mi svoju lopatu. — Uzeo je lopatu i. dodirnuo predmet. Bio je tvrd. Ostavio je lopatu na površini te stvari i odmah je nestao još jedan komad metala. Micheals se namrštio. Stavio je lopatu opet na površinu »stvari« i ruku iznad nje. Novi dio lopate je nestao.

— Čini se da ne stvara toplinu — napomene profesor Connersu. Zatim zgrabi šaku zemlje i baci na »stvar«. Zemlje je odmah nestalo. Poletio je i kamen i opet nestao na crno-sivoj površini.

— Zar to nije najnevjerojatnija stvar koju ste dosad vidjeli, profesore? — zapitao je Conners.

— Jest — prizna Micheals, podigne lopatu i udari svom snagom po

stvari. Očekivao je da će se lopata odbiti, pa ga je to zanijelo jer je ostala na površini stvari.

— Što bi to moglo biti? — zanimalo je Connersa.

— Kamen nije. Pijavice piju krv, ova pijavica pije kamenje i prašinu, pa i lopate... — Još je nekoliko puta udario tu »pijavicu«, a zatim su je gledali neko vrijeme.

Cestom je prolazilo pola tuceta vojnih kamiona.

— Telefonirat ću na Sveučilište nekom fizičaru — napomene Micheals. — Ili biologu. Volio bih se toga riješiti prije nego što mi uništi travnjak.

Pošti su u kuću.

• • •

Pijavica se hranila svime. Površinski joj je vjetar davao skromnu kinetičku energiju. Kišilo je i svaka je kap bila iskorištena. Površina pijavice iskorištavala je sve. I svjetlo i toplinu sunca, pretvarajući energiju u masu da bi ona poslužila za rast tijela. Hranila se i zemljom na kojoj je ležala. Zemlju, kamenje i granje rastvarale su složene stanice i pretvarale sve to u energiju, a onda se energija pretvarala u masu i pijavica je rasla.

Malo-pomalo vraćala su joj se i prva svjetla svijesti. Prvo čega je postala svjesna bilo je nepojmljivo malo vlastito tijelo. Ali je rasla. Pa kad ju je sutradan Micheals došao pogledati, imala je u promjeru dva i pol metra i prelazila je preko travnjaka na cestu. Idućeg je dana njezin promjer iznosio gotovo šest metara. Stvar je sad prešla jarak i zauzela gotovo cijelu cestu. Tog je dana stigao šerif u svome »fordu«, a za njim i pola grada.

— No, profesore Micheals — zapitao je šerif — ovo je ta vaša »pijavica«?

— Ovo — odvrati Micheals, koji je cijeli jučerašnji dan proveo tražeći neku pogodnu kiselinu koja bi rastvorila pijavicu.

— Treba raščistiti cestu — napomene šerif Flynn. — Ne možemo dopustiti da ta stvar samo tako blokira cestu. Armija mora proći.

— Zbilja mi je žao — reče Micheals ravnodušna izraza na licu. — Pokušajte vi, šerife, ali pazite, vruće je. — Dakako, pijavica nije bila vruća, ali s obzirom na okolnosti to je bilo najjednostavnije objašnjenje.

Profesor Micheals je znatiželjno promatrao kako šerif pokušava gurnuti neku polugu ispod pijavice. Nasmiješio se kad je spazio da se poluga odmah smanjila za dvadasetak centimetara. No, Flynn se nije dao obeshrabriti. Došao je ovamo da skloni s puta veliki kamen... pošao je do auta i izvadio aparat za zavarivanje i veliki kovački čekić. Upalio je aparat i napao pijavicu. Za pet slijedećih minuta ništa se nije promijenilo. Siva boja nije prešla u crvenu i nije se ugrijala. Nakon petnaest uzaludnih minuta šerif je pozvao jednoga od svojih ljudi.

— Hej, Jerry, udari po mjestu gdje sam zavarivao!

Jerry je dohvatio kovački čekić i udario iz sve snage. Vrisnuo je od bola i čekić mu je gotovo ispao iz ruku jer je izostalo očekivano odbijanje čekića.

Izdaleka se već ćulo brundanje konvoja armijskih vozila.

— Aha, sad će započeti akcija — reče Flynn i protrlja ruke. Micheals nije baš bio siguran u to. Obišao je pijavicu pitajući se od kakve je tvari da ima takve osobine. Odgovor je bio jednostavan: ništa poznato.

Vozač čelnog džipa podigne ruku i konvoj stane. Iz džipa iziđe neki mršavi i žilav oficir. Micheals je odmah opazio da je riječ o generalu.

— Ne možete blokirati cestu — rekao je general, visok, mršav, u uniformi boje pijeska, hladna pogleda. — Skinite to s ceste.

— Ne možemo je maknuti — odvrati Micheals i ukratko mu ispriča što se dogodilo.

— Moramo to maknuti — uporno će general. — Konvoj mora proći. — Prišao je pijavici da bi je pogledao izbliza. — Kažete da je niste mogli podići polugom? I da nije reagirala na aparat za zavarivanje? — Okrenuo se vozaču: — Potjerajte džip preko toga — naredi. Micheals je htio protestirati, ali se suzdržao. Vojničkom duhu treba dopustiti da stekne vlastita iskustva.

Vozač je potjerao vozilo i naglo krenuo, ali kad je došao do polovice pijavice, džip je stao.

— Nisam rekao da stanete — zagrmi general.

— Ali nisam ja stao, generale — javi se vozač. Motor se odmah ugasio. Vozač ga opet upali i dade gas, ali se džip nije maknuo.

— Oprostite — napomene Micheals — ali ako pogledate dolje, vidjet ćete da kotači propadaju.

General je pogledao kotače i nagonski se mašio za revolver. Zatim je doviknuo vozaču neka iskače iz vozila, što je vozač, i učinio blijed kao kreda.

U apsolutnoj tišini svi su promatrali džip. Gume i naplaci su se polako dezintegrirali i nestajali, zatim i gornji dio, pa na kraju antena. General je nešto opsovao, a zatim se okrenuo vozaču:

— Pođite do konvoja i recite neka ljudi donesu granate i dinamit. — Vozač je otrčao. — Ne znam — nastavio je general — što je ovo ovdje, ali to neće zaustaviti konvoj američke armije.

Ni u to Micheals nije bio sasvim siguran.

• • •

Pijavica se bila gotovo potpuno probudila i tijelo joj je zahtijevalo sve više hrane. Rastvarala je tlo na kojem je ležala sve brže, tako da je ispod nje bila sve veća rupa. Širila se na sve strane. Neki veliki predmet pao joj je na površinu tijela i poslužio joj kao hrana, a zatim... bljesnula je eksplozija energije, pa još jedna i još jedna! Ona je tu energija upila sa zahvalnošću, pretvorivši je u masu. Upila je i kinetičku energiju metala što je pao po njoj. Apsorbirala je i pretvorila u masu, a njezine su gladne stanice upile kao hranu i eksplozije koje su slijedile.

Počela je zapažati što se događa oko nje — kontrolirano sagorijevanje, pokret mase, titranje zraka... opet eksplozija, kao predznak da će stići kompaktna hrana. I ona je pohlepno upije, ubrzavajući ritam rasta, čekajući požudno nove eksplozije dok su joj stanice pohlepno tražile hranu.

No, više nije bilo nove hrane u obliku eksplozija, pa se morala zadovoljiti zemljom koja ju je okruživala, kao i sunčevim zrakama. Pala je noć, zbog koje je nastala oskudica energije, pa novi dani i nove noći. Predmeti koji su emitirali vibracije, stalno su je hranili i ona je rasla i širila se.

• • •

Stojeći na brežuljku, Micheals je promatrao kako nestaje njegova kuća. Sad je pijavica imala nekoliko stotina metara u promjeru i dosegla je do

vrata. Ona su nestala, a i trijem, zatim se dio po dio rušio i bivao upijen, progutan. Pijavica je nalikovala na golemi val lave i sijala je pustoš oko sebe.

— Oprostite — obratio se Michealsu neki vojnik. — General O'Donnell htio bi razgovarati s vama.

— Odmah — odgovori Micheals pogledavši posljednji put ostatke svoje kuće. Zatim je pošao za vojnikom kroz otvor u bodljikavoj žici što se protezala kilometar u promjeru oko pijavice. Četa vojnika je stražarila, ne puštajući blizu željne novinare. Vojnik ga je odveo pod šator i Micheals uđe. O'Donnell je sjedio za stolićem i dao znak Michealsu da sjedne.

— Zadužen sam — reče — da uklonim pijavicu s ovog područja.

Micheals je kimnuo ne postavljajući implicitno pitanje: treba li vojniku povjeriti zadatak koji bi morao obaviti učenjak?

— Vi ste profesor? — zapitao je general.

— Jest, profesor antropologije.

General je pripalio cigaretu.

— Volio bih da ostanete ovdje kao savjetnik. Vi ste među prvima opazili tu pijavicu i volio bih da mi iznesete svoje mišljenje o... o neprijatelju. — Nasmiješio se.

— Vrlo rado — odvrati Micheals — ali ipak mislim da je to područje za fizičara ili biokemičara.

General O'Donnel promatrao je vršak svoje cigarete.

— Ne bih želio da se ovdje mota previše učenjaka. Nemojte me shvatiti pogrešno, ja poštujem znanost, ja sam vojni učenjak, oduvijek sam bio zainteresiran za najnovije modele oružja. Danas se ne može ratovati bez pomoći nauke. — Lice mu je ogrubjelo. — Ali ne želim da tucet učenjaka gura svoj nos posvuda i ometa me u radu. Zadužen sam da to uništim i ja to namjeravam uraditi.

— Mislim da neće biti lako.

— Zato ste mi i potrebni — istakne O'Donnell. — Recite mi u čemu je teškoća i naću ću načina.

— Pa, koliko sam mogao prosuditi, pijavica je pravi konverter, organski i djelotvoran, masa-energija, pretpostavljam, s dvostrukim ciklusom. Najprije pretvara masu u energiju, pa zatim energiju u masu kako bi povećala svoje tijelo. Kako to ona radi... to ne znam. Pijavica nije protoplazmična, možda nema ni stanica...

— Potrebno nam je, znači, nešto snažno — prekine ga O'Donnel — a ja to imam.

— Mislim da me niste razumjeli... Pijavica se hrani energijom i kadra je apsorbirati energiju bilo kojeg oružja koje ćete upotrijebiti protiv nje.

— I što će se dogoditi ako se ona bude i dalje hranila? — zapita O'Donnell.

— Ne znam granicu njezina rasta. Možda je ograničena samo dimenzijom izvora hrane... Možda će rasti sve dok bude imala nešto što može pojesti.

— Reklo bi se da je to izazov — napomene general. — Ova pijavica ne može biti potpuno neosjetljiva na snagu.

— Čini se da ipak jest. Savjetovao bih vam da pozovete nekoliko fizičara i biologa...

— Profesore... — General je ugasio cigaretu. — Ne mogu čekati dok nekoliko učenjaka završi raspravu. Moja je deviza: »Ništa nije neosjetljivo na silu.« Sve popušta pred dovoljno jakom silom. Znate — nastavio je prijateljski mi imamo na sjevernom brežuljku najveću akumulaciju energije i radioaktivnog oružja. Mislite li da bi vaša pijavica mogla izdržati takvu ujedinjenu silu?

— Možda bi je trebalo preopteretiti — rekao je Micheals ne baš uvjereno. Shvatio je da je generalu bila potrebna njegova prisutnost zato da mu posluži kao znanstvena podrška, a koja mu neće nametati svoj autoritet.

— Pođite sa mnom — zadovoljno mu se obrati O'Donnell. — Razbit ćemo mi tu pijavicu.

• • •

Poslije dugog čekanja na pijavicu se sručio novi potop bogate i sve obilnije hrane. Radijacije, vibracije, eksplozije, čvrsta i tekuća hrana. Ipak

je hrana dolazila presporo s obzirom na izgladnjele stanice, jer su nove stanice neprekidno postavljale nove zahtjeve i nezadovoljno je tijelo urlalo od gladi.

Sad kad je dosegla nešto djelotvorniju veličinu tijela, sasvim se razbudila. Pošto je razmrsila splet radijacija, pronašla je znatnu koncentracju nove hrane. Bez imalo napora uzdigla se u zrak, kratko uzletjela i pala na mjesto gdje je otkrila hranu. Odmah su joj djelotvorne stanice upile bogate radioaktivne tvari ali nisu odustale od hrane niže vrijednosti, metala i ugljikohidrata.

• • •

— Zbog čega su se ukenjali ti glupani? — pitao se general. — Kao da nisu, izvježbani. — Nervozno je šetkao pred šatorom koji se sad dizao pet kilometara od prijašnjeg mjesta.

Pijavica je dosegla promjer od tri kilometra i bilo je potrebno evakuirati tri farme. Micheals nije još sasvim shvatio što se dogodilo. Pijavica je izdržala združenu akciju raznovrsnih rodova oružja, a zatim se odjednom uzdigla u zrak. Neko je vrijeme njezino golemo tijelo zastrlo sunce dok je lebdjela prema sjevernom brežuljku i spustila se na nj. Za to vrijeme uspjeli su evakuirati stanovnike, ali je strah ukočio vojnike i oni nisu bili u stanju reagirati. U Operaciji pijavica izgubilo je život 67 ljudi. General O'Donnell zatražio je dopuštenje da upotrijebi atomsku bombu. Iz Washingtona je stigla skupina znanstvenika da podnese izvještaj o stanju.

— Jesu li ti učenjaci već donijeli odluku? — general je bijesno zapitao zaustavivši se pred šatorom. — Odavna već raspravljaju.

— Krupna je to odluka — reče Micheals. On je bio dao svoje mišljenje odboru i otišao. — Fizičari smatraju da je to pitanje za biologe, a oni pak misle da je to područje za kemičare. Nitko nije stručnjak u tom pitanju jer se dosad nije dogodilo takvo nešto. Nemamo iskustva.

— To je vojnički problem — napomene O'Donnell suho. — Ne zanima me što je to, već kako da to uništim. Nadam se da će mi uskoro dati zeleno svjetlo za bombu.

Micheals je pokušao razmisliti o svemu. Nije mogao zaključiti što će se zapravo dogoditi i kako će to izgledati, ali možda je atomska bomba preoptereti ne bude li prekasno. Najkasnije za tri dana, jer je pijavica rasla

geometrijskom progresijom. Za nekoliko mjeseci mogla bi prekriti cijela državu.

— Već prije tjedan dana zatražio sam dozvolu za bombu — mrmljao je general — i dat će mi je, ali moraju raspravljati o tome. — Zaustavio se pred Michealsom i pogledao ga a oči. — Uništit ću ja nju pa koliko god stajalo! Sad to više nije samo pitanje sigurnosti već i moje časti.

Možda takvo stajalište stvara velike generale — pomisli Micheals — ali ne može se tako prići jednom problemu. Antropomorfizam u O'Donnellu tretirao je pijavicu kao neprijatelja... General je postupao kao da je pred njim obična fizička zapreka, kao da je pijavica ekvivalent nekom moćnom oružju. No, pijavica nije neko svjesno, humano biće, možda i ne dolazi s ovog planeta. Valjalo je riješiti problem prema njezinim osobinama.

— No, evo ih napokon! — viknuo je O'Donnell. Skupina ljudi izišla je iz susjednog šatora, s Allensonom, vladinim biologom na čelu.

— No, onda? — zapita general. — Jeste li otkrili što je to?

— Samo malo — odvrati Allenson bijesna pogleda. — Treba da uzmem uzorak.

— Jeste li ustanovili naučni način da je ubijete?

— Pa to je relativno lako — odgovorio je Moriarty, atomski fizičar. — Trebalo bi da bude okružena potpunom prazninom i sve je gotovo, ili je treba antigravitacijski poslati u svemir.

— A u pomanjkanju svega toga — doda Allenson — savjetujemo vam da se poslužite atomskom bombom, ali bez oklijevanja.

Dok se general brzo udaljavao, Micheals se pridružio skupini učenjaka.

— Trebalo je da nas pozovu prije — tužio se Allenson. — Sad ne preostaje drugo nego sila.

— Jeste li ustanovili kakve je prirode pijavica? — zanimalo je Michealsa.

— Vrlo uopćeno— odgovorio je Moriarty. — Mišljenja se podudaraju s vašim. Pijavica je zacijelo s nekoga drugog planeta i ovamo je dospjela u obliku spore. Sretna je okolnost što nije pala u ocean, jer bi nam pojela tlo pod nogama prije nego što bismo ustanovili što se događa.

Šuteći su koračali.

— Kao što ste napomenuli — doda Moriarty — to je savršeni konverter, koji pretvara energiju u masu i obratno. Idemo na piće.

— Dobra ideja — odvrati Micheals. — Pitam se kako će dugo O'Donnell čekati na odobrenje za bombu.

— Koliko ja poznajem naše političare — zaključa Moriartv— to će potrajati.

• • •

O izvještaju vladinih učenjaka raspravljali su drugi vladini učenjaci i to je trajalo nekoliko dana. Zatim je vlada htjela znati ne postoji li neko drugo rješenje nego da eksplodira bomba usred države New York. Opet je trajalo dok ih nisu uvjerili. Zatim je potrajalo dok nije obavljena evakuacija.

Kad je potpisano službeno naređenje, iz podzemnih, je skladišta izvađeno pet atomskih bombi i raketa, i sve je to stavljeno na raspolaganje generalu O'Donnellu.

Sivo-crna mrlja pijavice protezala se od Lake Placida do Elizabethtowna, prekrivajući Keene i njegovu dolinu... Prva je bomba bila lansirana.

• • •

Čekanje je bilo predugo poslije prvoga obilnog obroka. Često je nakon povoljnog dana došla oskudna noć i pijavica je strpljivo jela tlo pod sobom i zrak koji ju je okruživao. Polako je rasla. A onda jednoga dana...

Iznenađujuća eksplozija energije! Sve se pretvorilo u hranu za pijavicu, no, ipak je postojala opasnost da se uguši preopterećena hranom jer se na nju sručila lavina energije. Pijavica je nevjerojatno brzo porasla, pokušavajući zadržati golemu dozu hrane što ju je preplavila. Vrlo brzo je dosegla granicu zasićenosti. Razannožene i sad prepune stanice napunile su se neiscrpivim količinam hrane. Tijelo kojem je prijetilo zagušenje hranom moralo je nevjerojatnom brzinom umnožavati stanice. I izdržalo je...

Energija je potakla njezin rast. Razmnožene stanice su razmjerno podijelile teret i upile hranu. I sad su slijedeće doze hrane bile ugodne, pijavica je rasla i širila se, jela i rasla. To je bila prava hrana! Nikad dosad

nije pijavica bila tako oduševljena. Sad je s nadom čekala nove količine, ali ih nije bilo, pa se opet počela hraniti zemljom. Energija za razvoj novih stanica brzo se trošila i pijavica je ponovo ogladnjela. Glad je bila nezasitna.

• • •

O Donnell se povlačio, a za njim su se povlačili i njegovi vojnici. Podigli su logor dvadesetak kilometara južno od pijavice, u evakuiranom gradu Sharon Lake. Sad je pijavičin promjer iznosio oko stotinu kilometara i nastavila je brzo rasti. Pružala se iznad brda Adirondacks, prekrivajući područje od jezera Saranac do jezera Champlain, preko Westporta. Svi su stanovnici bili evakuirani u promjeru od trista kilometara.

General O'Donnell je dobio dozvolu da upotrijebi H bombu ako se učenjaci s time slože.

— No, i što su odlučili ti lumeni? — želio je znati general. Bio je u društvu s Michealsom u salonu neke kuće u Sharon Lakeu, gdje je smjestio štab. — Čemu okolišaju? Treba baciti u zrak tu pijavicu, što prije.

— Boje se lančane reakcije — objasni mu Micheals. — Kondenzacija H bombe mogla bi je izazvati i u kori zemlje i u atmosferi, a da ne govorimo o drugim opasnostima.

— Možda žele da je napadnem bajunetom? — prezirno će O'Donnell. Micheals je uzdahnuo i sjeo u naslonjač. Bio je uvjeren da su na pogrešnom putu. Budući da ih je vlada požurivala, nisu imali drugog izlaza nego se opredijeliti za silu, a upravo je to bio uzrok pijavičina rasta. Micheals ja držao da se vatra ne može gasiti vatrom ...

Ušao je Allenson sa šestoricom ljudi.

— Evo, kako stvari stoje — rekao je. — Ako upotrijebite onoliko bombi koliko je, po našem računu, potrebno, ode naša Zemlja.

— U ratu valja znati riskirati — odvrati O'Donnell. Micheals je shvatio da je generalu svejedno hoće li dići cijelu Zemlju u zrak. Za toga generala zajapurena lica važno je da izvede najveću eksploziju koja je ikad buknula.

— Polako — napomene Allenson. — Poslušajte najprije naše kolege.

General se jedva suzdržavao.

— Ne zaboravite da prema vašim proračunima pijavica raste šest metara na sat.

— Jest, i taj se ritam rasta ubrzava — doda Allenson. — Ali posrijedi je odluka koju ne smijemo donijeti naprečac.

Micheals ustane.

— Mislim da imam alternativnu mogućnost, iako još neodređenu. Jeste li čuli za Anteja?

• • •

Što je pijavica više jela, više je rasla i bivala je sve gladnija. Njezino je sjećanje dopiralo daleko i koliko se sjećala, u davnoj je prošlosti pojela jedan planet, postala golema, i kako je bila nezasitna apetita, uputila se do najbliže zvijezde i pojela i nju, nadomjestivši stanice što su se iscrpile putovanjem. Kad je pojela planet, više nije bilo ničega za jelo, a najbliža zvijezda je sad bila vrlo, vrlo daleko. Ipak se dala na put, no energija joj se iscrpla prije nego što je dospjela do zvijezde. Masa se pretvorila u energiju potrošenu za put, i pijavica se vidljivo smanjivala, pa kad je bila potrošena cijela masa, od pijavice je bila ostala samo spora, koju je nosio vjetar. Bilo je to prvi put. Ili možda nije...? Sjećala se kako je nekoć svemir bio naseljen uredno poredanim zvijezdama; prolazila je kraj njih i proždirala ih, rastući tako. A zvijezde su bježale pred njom, grupirale su i stvarale galaksije i sazviježđa.

Hranila se zemljom, pitajući se gdje je sad ona bogata hrana. I odjednom se takva hrana pojavila, ali ovaj put iznad pijavice. Čekala je, ali je očekivana hrana ostala izvan njezina dometa. A pijavica je osjećala kako je ta hrana čista i izdašna.

Dugo je čekala i napokon se podigla u susret hrani. No, hrana se također podigla i sve više se udaljavala od površine planeta. Pijavica ju je slijedila onoliko brzo koliko joj je glomazna masa dopuštala. Izdašna hrana letjela je prema visinama, pijavica za njom. Osjećala je iza toga još izdašniji izvor hrane. Toplu i izvrsnu hranu sunca!

• • •

U kontrolnoj prostoriji O'Donnell je gostima nudio šampanjac. Slavila se pobjeda. Svečana večera bit će poslije. Gosti su podigli čaše. Nije pio

jedino neki poručnik, koji je sjedio pred komandnom pločom i upravljao raketom bez posade.

— U zdravlje Michealsa, koji se sjetio onoga... onoga ,.. kako se zove?

— Antej. — Premda je pio šampanjac, Micheals nije osjećao opojnost. Sjetio se Anteja, sina Posejdona i Geje, Zemlje, nepobjediva borca. Svaki put kad bi ga Herkul bacio na tlo on se pridigao, skupivši sve svoje snage. Sve do trenutka kad ga je Herkul podigao s tla.

Moriarty je nešto mrmljao, bilježio i računao. Allenson je pio, ali ni on nije bio zadovoljan.

— Hajde, zloguke ptičice — reče O'Donnell puneći čaše.— Poslije ćete računati, sad pijte! — Okrenuo se tehničaru. —Je li sve u redu?

Analogija Michealsova s Antejem odnosila se na svemirski brod. On bi bio daljinski vođen i pun radioaktivne tvari. Lebdio je iznad pijavice sve dok ga ona, zagrizavši udicu, nije počela slijediti. Antej je time napustio tlo i gubio snagu u prostoru. Tehničar za daljinsko vođenje trudio se da svemirski brod ostane na pristojnoj udaljenosti od pijavice, ali ipak dovoljnoj da ga ona i dalje slijedi. I brod i pijavica kretali su se ravno prema suncu.

— Sve je u redu, generale — reče tehničar. — Prešli su Merkurovu orbitu.

— Gospodo. — general će uzbuđeno. — Zakleo sam se da ću uništiti tu stvar. Nije krenulo baš onako kako sam to zamislio. Ja sam htio upotrijebiti svoje metode. No, važno je uništili je. Vi ćete biti svjedoci. Ima trenutaka u životu kad je uništavanje sveta misija. Ovo je jedan od takvih trenutaka. To je divno...

— Okrenite taj svemirski brod! — viknuo je Moriarty lica blijeda kao kreda. — okrenite ga! — Bacio je na stol svoje proračune. Formule su bile lako shvatljive. Bio je to postotak rasta pijavice, procjena postotka utroška energije, brzina u svemiru, krivulja energije koju prima od sunca kako mu se približavala i postotak apsorbiranja energije iskazan neprekidnim rastom. A rezultat...

— Proždrijet će sunce — napomene Moriarty blago. Kontrolna prostorija je odjednom postala soba luđaka. Svi su učenjaci u isto vrijeme pokušavali O'Donnellu objasniti situaciju, htio je to i Moriarty i na kraju

Allenson.

— Postotak njezina rasta tako je visok, a brzina tako spora da će, kad stigne do sunca, biti u stanju da ga proždre. Odnosno, bar da se hrani na njegovoj površini tako dugo dok se ono ne ugasi.

O'Donnell nije ni pokušavao shvatiti već je naredio tehničaru:

— Vratite brod! — Svi su se sad okupili oko ekrana, nestrpljivi.

Izvor izdašne radioaktivne hrane promijenio je smjer, udaljujući se od pijavice. Sad se pred njom nalazio golem i obilan izvor energije i pijavica je bila u nedoumici. Njezine stanice, trošeći velike količine energije, požurivale su je da se odluči. Bilo je hrane i bliže. Dakle: bliži ili veći izvor hrane? Pijavičino tijelo je tražilo hranu sada. I ona je okrenula leđa Suncu pošavši za bližim izvorom hrane. Sunce će poslije doći na red.

• • •

— Idite u pravom kutu u odnosu na solarni sustav — rekao je Allenson i tehničar je upravljao komandama. Na ekranu se vidjelo kako neka mrlja slijedi neku točku. Pijavica se, dakle, okrenula i oni su odahnuli. Malo je nedostajalo!

— U kojem dijelu nebeskog svoda se nalazi pijavica? — zapitao je O'Donnell mirna lica.

— Izađite i pokazat ću vam — rekao je jedan astronom. Kad su stupili na prag, astronom mu pokaže točku. — Negdje u onom području!

— Hvala — reče general i okrene se tehničaru. — Sad možete izvršiti naređenje koje ste dobili — rekao mu je. Svi su učenjaci otvorili usta. Tehničar je upravljao nekim komandama i mrlja je počela sustizati točku. Micheals se uputi prema komandnoj ploči.

— Stanite! — reče general. — Znam ja što radim. Taj je brod specijalno konstruiran prema mojim uputama.

Na ekranu je mrlja dostigla točku,

— Rekao sam vam da sam radio sebično, jer to je osobni problem. Zakleo sam se da ću uništiti pijavicu. Dok ona živi, nećemo biti sigurni. Pa da pogledamo što je na nebu...

General se uputi prema vratima, a za njim učenjaci.

— Vojnice, pritisnite dugme!

Tehničar posluša. Jedan se trenutak ništa nije dogodilo, a zatim se nebo rasvijetljelo. Jedna sjajna zvijezda visila je u svemiru i njen je sjaj obasjao noćno nebo. Raširila se, a zatim polako smanjivala.

— Što ste učinili? — zapitao je zaprepašteni Micheals.

— Oplata broda bila je sagrađena oko hidrogenske bombe — objasni general i lice mu zasja. — Eksplodirala je u trenutku kad je došla u dodir s pijavicom. — Ponovo se obratio tehničaru: — Vidi li se još štogod na radaru?

— Ništa, generale.

— Gospodo — reče O'Donnell — suprotstavio sam se neprijatelju i pobijedio! Da ispijemo šampanjac!

Michealsa je odjednom obuzela mučnina.

• • •

Pijavica se već prilično smanjila, jer je potrošila energiju. I tada je odjeknula eksplozija. Nije mogla zadržati energiju. Stanice su izdržale djelić sekunde, a zatim su osjetile preopterećenje i pijavica je bila uništena, zdrobljena u komadiće. Raspala se u tisuće komadića, a svaki od tih komada raspao se u milijune čestica. Čestice su se razasule nedaleko zbog udara i opet se raspale na manje čestice, na spore.

Spore su se smanjivale, tvoreći isušenu i tvrdu prašinu, prividno beživotnu prašinu, milijardu zrna prašine u potrazi za hranom...

Objavljeno prema dogovoru s GPA München.

Frederik Pohl:

We Purchased People

Preveo Janko Parović

Otkupljenici

Trećeg ožujka otkupijenik Wayne Golden sudjelovao je u trgovačkim pregovorima u Washingtonu kao predstavnik glavne vrste sa zvjezdanog sistema Groombridge. Nudio je osnovne patente uređaja za pretvaranje otpadnih produkata nuklearnih elektrana u gorivi materijal. Bio je to značajan artikl, i nije trebalo tražiti tržište. Budući da se već pola Idaha pjenilo od radioaktivnih otpadnih tvari, Amerikancima je bila stalo do patenta, i Golden ih je prodavao na kredit od sto milijuna dolara. Sutradan je odletio u Španjolsku. Smio je spavati cijelim putem, pa se ispružio preko dva sjedala u prvome razredu »concordea«, dok ga je po boku žuljao sigurnosni pojas. Petog ožujka iskoristio je dio trgovačkog kredita za kupovinu pet Picassovih ulja, magnetoskopske snimke izvedbe flamenka, te čembala iz petnaestoga stoljeća, pozlaćenoga, s graviranim nogama. Pobrinuo se da se sve to konzervira, spakira i pošalje u carinsko skladište u Orlandu na Floridi, nakon čega će se »roba« lansirati s Cape Canaverala na putovanje u svemir koje će trajati više od dvanaest tisuća godina. Onima u sistemu Groombridge nije se žurilo niti su sitničarili. Samo startna raketa »Saturn pet« stajala je 11 milijuna dolara. Ništa zato. Njima je saldo još povelik. Šestog ožujka Golden se vratio u Sjedinjene Države, jedva uhvatio vezu na aerodromu Logan u Bostonu i stigao rano u matično sabiralište u Chicagu. Tada je dobio osamdeset pet minuta slobode.

• • •

Točno sam znao kako su iskoristiti svojih osamdeset pet minuta. Uvijek to znam. Znate, kad radite za nekoga tko vas posjeduje, ne možete birati što ćete raditi, ali do određene granice možete razmišljati o čemu god želite. Ono što vam usade u glavu samo upravlja vašim postupcima. Ne mijenja vas, barem ja mislim da ne mijenja. (Da li bih znao da sam se promijenio?)

Moji mi vlasnici nikada ne lažu. Nikada. Mislim da i ne znaju što je to laž. No, ne znam kako bih ih opisao, osim činjenice da ne piipadaju ljudskom rodu, da ne govorimo o tome kako žive tko zna koliko milijuna

milja od Zemlje, blizu zvijezde koju i ne vidim. Ne govore mi mnogo, ali ne lažu.

Zacijelo se pitate kako izgledaju kad nikada ne lažu. Ne mislim fizički. Potražio sam to jednom u biblioteci kad sam imao nekoliko sati slobode. Ne sjećam se gdje, možda u Bibliothèqe Nationale u Parizu, ali nisam razumio jezik. No zato sam vidio fotografije i holograme. I dobro se sjećam fizičkog izgleda svojih vlasnika. Ajme! Altairci su nalik na pauke, a Siriusovci donekle na rakove. Ali stanovnici sistema Groombridge su nešto posve drugo. Strašno sam se osjećao dugo vremena znajući da su me prodali nečemu što nalikuje na gomilu crvića na otvorenoj rani. S druge strane, oni su tako daleko, i moram jedino slušati njihove radio-zapovijedi i raditi ono što mi kažu. Nikakav, dodir ili tome slično. Zašto bi me onda bilo briga kako izgledaju?

Ipak, kakvo li je to čudno stvorenje koje nikada ništa ne kaže što objektivno nije istina, nikad se ne predomišlja, nikada ne daje obećanje koje ne održi? Nisu strojevi, to znam, ali možda oni misle da sam ja nekakav stroj. Čemu lagati stroju? Ili mu nešto obećavati? Ili mu činiti usluge (što oni i ne čine?) Ne kažu mi da sam slobodan osamdeset pet minuta zato što sam učinio nešto što im se sviđa, ili zato što me žele udobrovoljiti jer hoće nešto od mene. Sve je to glupo. Što oni hoće od mene? Kao da možda imam izbora. Nemam ga nikada. Stoga mi ne lažu, ne prijete, ne podmićuju, ne nagrađuju.

Doduše, tko zna zašto, ponekad mi daju minute ili sate ili dane slobode, a ovaj put dobio sam osamdeset pet minuta. Počeo sam ih koristiti odmah, onako kako to uvijek činim. Prvo sam na disponentskoj recepciji sabirališta morao provjeriti gdje je Carolyn. Disponent nije u njihovu vlasništvu, radi za plaću i postupa s nama kao sa smećem, a mene već poznaje.

— Baš mi je žao, Wayne — rekao mi je, hineći suosjećajnost i ljubaznost, pa sam kao i uvijek osjetio potrebu da ga ubijem — upravo si se mimoišao s prijateljicom. Vidio sam je, kad ono, u srijedu? Ali otišla je.

— Kamo? — upitah.

Neko je vrijeme gurkao kartice po disponentskoj ploči.... dobro zna da nikada nemam mnogo vremena pa mi ga još riše skraćuje . . . a zatim je rekao:

— Nije uopće na mojoj ploči. Hej, nije ti ona u onoj grupi što je otišla u

Peking? Ili je to bila ona druga mala debela ženska s velikim sisama? — Nisam više obraćao pažnju na njegove riječi. Ako je nije bilo na ploči, znao sam da nikakvim prometnim sredstvom ne bih mogao stići do nje, da me mojih osamdeset pet minuta, zapravo već samo sedamdeset devet, ne bi ni približilo Carolyn.

Otišao sam u muški zahod, brzo izdrkao, te izišao na hladan ožujski čikaški vjetar da iskoristim svojih sedamdeset devet minuta. Sedamdeset jednu. Blizu sabirališta je zgodan meksički restoran, nekoliko blokova dalje od Avenije Ohio. Ondje me znaju. Nije ih briga što sam otkuplenik. Možda ih ne smeta mjedena pločica u mojoj glavi jer misle da je divno što stanovnici drugih zvijezda čine tako lijepe stvari za naš svijet, ili možda zato što dajem velike napojnice. (Što drugo da radim,s novcem što ga dobivam?). Zavirio sam u restoran, zazviždao Terryju, barmenu, i rekao:

— Kao obično. Vraćam se za deset minuta. — Zatim sam otišao na Aveniju Michigan i kupio košulju, presvukao se i ostavio im staru i smrdljivu košulju. Šezdeset i šest minuta. U dragstoru na uglu uzeo sam nekoliko džepnih pornića, nagurao ih u džepove, kupio cigarete, prignuo se i poljubio ruku blagajnici koja je bila vitka, lijepa tena i ugodna mirisa, ostavio je iznenađenu i vratio se u restoran baš kad je konobarica Alicia stavljala na moj stol gazpacho i dvije boce piva. Pedeset i devet minuta. Smjestio sam se i uživao. Pušio sam, jeo, pio pivo, pušeći između zalogaja, pijući između dimova. Čovjek se doista veseli takvim stvarima kad radi i kad nije svoj gospodar. Ne mislim time reći kako nam oni ne dopuštaju da jedemo dok radimo. Naravno, dopuštaju nam, ali nemamo mnogo izbora u onome što jedemo ili gdje jedemo. Ubaci gorivo u stroj i neka radi. Pojeo sam guacamole i poslao Aliciju po još kad mi je donijela čokoladnu tortu i kavu, pa sam naizmjence jeo tortu i guacamole. Osamnaest minuta.

Da sam imao još malo vremena, onanirao bih ponovo, ali nisam, pa sam platio račun, dao svima napojnicu i izišao iz restorana. Kad sam stigao do sabirališta, preostale su mi još samo dvije minute. Pločnikom se udaljavala vitka žena u krznenoj jakni i hlačama, sa škotskim terijerom na uzici. Prišao sam joj s leđa i rekao:

— Dat ću vam pedeset dolara za poljubac. — Okrenula se. Bilo joj je dobrih šezdeset godina, ali nije bila loša, doista, pa sam je poljubio i dao joj pedeset dolara. Nula minuta, i upravo sam ušao u sabiralište kad sam osjetio trnce u čelu i moji su gospodari ponovo preuzeli kontrolu.

• • •

U toku idućih sedam dana u ožujku Wayne je posjetio Karachi, Srinagar i Butte, savezna država Montana, radi ugovaranja poslova za svoje gospodare. Obavio je trideset i dva zadatka. Posve neočekivano, dobio je tada 1000 minuta slobode.

• • •

Mislim da sam tada bio u Pocatellu, savezna država Idaho, ili nekom sličnom mjestu. Morao sam onom pederu, disponentu u čikaškom sabiralištu, poslati radio-poruku da pitam za Carolyn. Nije mu se žurilo da mi odgovori, što sam i očekivao. Čekajući odgovor, malo sam prošetao. Svi su na ulici bili vrlo raspoloženi, smješkali se kroz snijeg što je lepršao s neba, smješkali se i meni kao da ih nije briga što sam otkupljen, što su jasno mogli ustanoviti po zlatnom metalnom ovalu na mom čelu, koji upotrebljavaju moji gospodari da mi kažu što moram učiniti. Napokon je stigla i poruka iz Chicaga: »Baš peh, Wayne, ali Carolyn nema na mojoj ploči. Ako je nađeš poševi je jednom i za mene.«

Dobro. U redu. Imam dovoljno novca za trošenje, pa sam uzeo sobu u hotelu. Konobar mi je donio bocu viskija i mnogo leda, brzo, znajući zašto mi se žuri i da će dobiti napojnicu za brzinu. Kad sam ga upitao za mačke, ponudio mi je cijeli asortiman. Rekao sam mu da volim vitke, lijepe pičke. To je bilo prvo što sam primijetio na Carolyn. I to me posebno privlači. Ona mala koju sam obradio u New Brunswicku — kako li se ono zvala... Rachel — nije bila ni punoljetna, ali ne biste vjerovali kakva je to pička.

Istuširao sam se i presvukao. Gospodari vam zapravo ne i daju dovoljno vremena za takve stvari. Često upravo smrdim. Mnogo sam se puta gotovo popisao u gaće zato što me ne puštaju da to obavim kad moram. Jedanput ili dvaput nisam ni zdržao, iako sam odugovlačio koliko sam mogao, a kad vam se to dogodi, osjećate se odurno. Najgore mi je bilo kad sam pratio nekakav simpozij u Rusiji, u nekom mjestu koje se zvalo Akademgorodok ili tako nekako. Na simpoziju se trebalo govoriti o procesima nuklearne eksplozije. Nemam pojma o tim stvarima, no bez obzira na to, bio sam pomalo zbunjen zato što sam mislio da je to jedna od onih stvari što ih dugujemo zvjezdanima, da su nas, tko zna kako, rješili nuklearnog oružja i bombi i ratova i tako dalje. Ali oni nisu mislili na to. Mislili su na eksplozije u nukleusu galaksije. Astronomija i tako dalje. Baš kad je neki Eysenck govorio o tome kako su prominencija FG i prominencija EMK, što god to bilo, zapravo dio ekspandirajuće impulsne sfere, usrao sam se u gaće. Znao sam da će mi se to desiti. Pokušavao sam to reći svojim

gospodarima. Nisu me htjeli slušati. Zatim mi je hroz prolaz među sjedalima prišao moderator i stao mi vikati u uho, kao da su moji gospodari gluhi ili glupi, da će me morati izbaciti zbog umirenja i higijene ostalih sudionika. Mislio sam da će se naljutiti jer je to značilo da ću propustiti ,dio konferencije koji ih je zanimao. No, nisu mi ništa učinili. Hoću reći, kao da bi mi i mogli nešto učiniti što bi bilo gore ili drukčije od onoga što mi čine i što će uvijek činiti.

Kad sam bio posve čist i u košulji otvorena ovratnika i platnenim hlačama, uključio sam televizor i natočio sebi malo viskija. Nisam htio da budem pijan kad istekne mojih tisuću minuta. Na svim stanicama bio je specijalan program: prenosili su proslavu ugovora između Ujedinjenih naroda i nekih zvjezdana, čini mi se Siriusovaca i Kapelaca. Svi su zbog toga bili sretni jer je Zemlja kupila neke poljoprivredne i kemijske informacije, pa ćemo u najskorije vrijeme imati više hrane no što je možemo pojesti. Zvjezdani su nas zaista zadužili, govorio je generalni sekretar Ujedinjenih naroda engleskim jezikom s brazilskim akcentom. Njihovo mudro vođstvo pomoći će Zemlji da preživi brojne krize i probleme, i morali bismo svi biti sretni.

Međutim, ja nisam bio sretan, ni sa čašom viskija ni s mačkom koju sam čekao, jer sam zapravo htio samo Carolyn.

I Carolyn je otkupljenik. Vidio sam je zapravo samo nekoliko desetaka puta. Obično ne kad je jedno od nas bilo slobodno. Gotovo nikada kad smo oboje bili slobodni. Bilo je to kao da se zaljubiš u nekoga preko dopisnice, mada smo ponekad bili fizički vrlo blizu, čak se dodirivali. A jedanput ili dvaput ne samo da smo bili kratko zajedno nego i izvan kontrole. Jednom smo u Bukureštu imali oko osam minuta nakon povratka s velike hidroelektrane na Đerdapu. To nam je do tada bio rekord. Inače smo samo u toku dužnosti prolazili jedno mimo drugoga; mogli smo se vidjeti ali nismo mogli ništa poduzeti. Ponekad bi jedno od nas bilo slobodno i pronašlo bi drugo. Kad bi se to dogodilo, slobodni je mogao razgovarati sa zauzetim, pa ga čak i doticati, ali tako da ne ometa posao. Zauzeti nije mogao poduzeti ništa aktivno, ali je mogao slušati, osjećati. Oboje smo i te kako pazili da izbjegavamo ometanje rada. Ne znam što bi se dogodilo da smo ga ometali. Možda ništa? Nismo htjeli riskirati premda je katkada iskušenje bilo tako veliko da mu gotovo nisam mogao odoljeti. Tako sam jednom bio slobodan i pronašao sam Carolyn, zauzetu ali ni sa čime aktivnim: samo je stajala na izlazu 51 kompanije TWA na aerodromu St. Louis. Čekala je nečiji dolazak. Doista sam je htio poljubiti. Govorio joj.

Dirao je, znate, držeći trenčkot preko ruke tako da prolaznici ništa ne vide, barem ne mnogo. Govorio sam joj ono što sam htio da čuje. Zapravo sam je htio poljubiti, ali sam se bojao. Poljubiti je u usta značilo bi zastrti joj glavom pogled. Mislim da to nisam htio riskirati. Moglo bi se dogoditi da ne spazi osobu koju je morala dočekati. Bio je to neki policijski oficir koji je dolazio radi pregovora o prodaji nekoliko političkih zatvorenika našim gospodarima. Bio sam prisutan kad je izlazio iz aviona, ali nisam mogao ostati da vidim hoće li Carolyn kojim slučajem biti slobodna nakon pregovora, zato što je tada isteklo moje slobodno vrijeme.

Taj put sam imao tri sata vremena i bio sam tik uz nju. Osjećao sam se tužno i neobično, ali se ne bih mijenjao ni s kim na svijetu. Znao sam da sve čuje i osjeća premda nije mogla reagirati. Čak i kad vas gospodari vode, u vama uvijek živi nešto malo osobnoga. Tome sam se i obraćao. Govorio sam joj koliko je želim poljubiti, spavati s njom, biti s njom. Rekao sam joj čak da je ljubim i da se želim njome oženiti, premda smo oboje savršeno znali da nam se za to neće nikada pružiti prilika. Nas ne penzioniraju, mi smo njihovo vlasništvo.

Ostao sam s njom koliko god sam mogao. Poslije sam to platio. Kao da mi je netko pregazio jaja, a rublje mi je bilo vlažno i zeblo me. No nisam mogao ništa poduzeti, čak ni masturbirati, sve do iduće slobode. Dobio sam je nakon tri tjedna, u Švicarskoj, i to izvan sezone, do vraga. U hotelu nije bilo nikoga osim konobara i poslužitelja i nekoliko starica koje su zurile u zlatni oval na mom čelu kao da zaudara.

Strašan je to osjećaj, ali i divan, kad se beznadno ljubi.

Uvijek sam se pretvarao da ima nade. Nastojao sam je pronaći u svakom trenutku slobode što bih je dobio. Prate nas vrlo pažljivo, nas dvije ili tri stotine tisuća otkupljenika koji rade za tko zna kakve jezive gmizavce ili plinovite prilike što su nas slučajno kupili da budemo njihove daljinske naprave na planetu koji sami ne mogu nikada posjetiti. Čaroliju i mene posjedovala je ista skupina, što je imalo i dobru i lošu stranu. Dobra su strana bili izgledi da ćemo jednoga dana biti istodobno slobodni dulje vremena. To se znalo dogoditi. Ne znam zašto. Valjda se smjenjuju na tom svom planetu ili su na dopustu ili tako nešto. Bilo kako bilo, od zgode do zgode dobivamo cijeli dan, možda tjedan dana, kad nitko od naših gspodara ništa ne radi, pa smo tada odjednom svi slobodni.

S druge strane, loše je to što im gotovo nikada nije potrebno više od jedne osobe na jednom mjestu. Što znači da se Carolyn i ja ne srećemo

često. Čak i kad sam bio slobodan prilično dugo, utrošio sam većinu vremena na to da ustanovim gdje se ona nalazi, a kad bih to i otkrio, bila je na drugom kraju Zemlje. Nisam nikako mogao stići do nje i vratiti se pravovremeno na dužnost. Doista sam je toliko želio pojebati, ali nikada to nismo uspjeli ostvariti, a možda nikada i nećemo. Nisam imao ni prilike da je upitam zbog čega je bila osuđena. Nisam je zapravo ni poznavao, samo toliko koliko je bilo potrebno da je ljubim.

Kad se poslužitelj pojavio s mojom curom, bio sam ugodno omamljen pićem, dignutih nogu, gledajući utakmicu na televiziji. Nije baš izgledala kao kurva. Nosila je tijesno pripijenu suknju izrezanu ispod pupka; prsa nešto prevelika za moj ukus, ali mi se zato sviđala zakrivljenost od struka prema bedrima. Zvala se Nikki. Poslužitelj je uzeo moj novuc. odvojio pet za sebe, ostatak dao njoj i nestao cerekajući se. Što je u tome smiješno? Pa znao je što sam!

— Hoćeš li da se skinem? — Glas joj je bio lijep, tih, kao zadihan, kosa duga i crvena, a lice slatko, široko, ljubazno.

— Samo naprijed — rekoh. Skinula je sandale. Noge su joj bile čiste, na koži male brazde od remenčića. Iskoračila je iz suknje i složila je preko naslona standardne hotelske fotelje, skinula bluzu i složila i nju, prignula glavu da se oslobodi medaljona i prebacila ga preko bluze, te ostala samo u crvenom čipkanom grudnjaku i crvenim bikini-gaćicama. Zatim je podigla pokrivač, zavukla se u krevet, skinula grudnjak, nogom odgurnula gaćice na pod pokraj kreveta i pokrila se.

— Kad god ti paše — reče. No, nisam je povalio. Nisam joj se ni pridružio u krevetu, ispod pokrivača; popio sam još viskija, pa me je to i umor uspavalo. Kad sam se probudio, bio je već dan, a ona mi je »očistila« novčanik. Ostala mi je još sedamdeset i jedna minuta. Platio sam račun čekom i nagovorio ih da mi daju sitniša da platim auto. Zatim sam se uputio u sabiralište. Ostala mi je jedino čista odjeća i mamurluk. Mislim da sam curu malo i uplašio. Svi znaju kakve Ijude zvjezdani otkupljuju, pa možda nisu uvijek sigurni da ponovo nećemo počiniti kakvo zlo zato što ne znaju koliko naši gospodari paze da nikada ne učinimo nešto što se njima ne bi sviđalo. Ipak, da mi bar nije ukrala novac...

• • •

Opća strategija i ciljevi zvejzdana, osobito stanovnika sistema Groombridge koji su bili njegovi gospodari, nisu bili jasni otkupljeniku

Wayneu Goldenu. Naravno, nije bilo teško razumjeti ono čime su se bavili. Cijeli je svijet znao da su zvjezdani uspostavili brzu radio-vezu sa stanovnicima Zemlje i, kako bi vodili poslove na Zemlji, kupili tijela nekih osuđenih kriminalaca i instalirali u njih brze tehionske primopredajnike. Međutim, bilo je manje shvatljivo zašto su to činili. Divili su se umjetninama i kupovali ih. Kupovali su rijetke vrste biljaka i cvijeća i smrzavali ih na temperaturu tekućeg helija. Kupovali su razne vrste utilitarnih predmeta. Svakih nekoliko mjeseci zagrmjela bi raketa s otoka Merritt, Islanda, nešto sjevernije od Cape Canaverala, i još bi jedan teret krenuo prema Groombridgeu na putovanje od dvanaest tisuća godina. Druga putovanja, na druge zvijezde na kojima su živjele druge vrste galaktičke bratovštine, trajala su kraće — ili dulje— ali uvijek predugo da bi stanovnici zvijezda, koji su kupovali sve te stvari, stigli na Zemlju i vidjeli što su kupili. Udaljenosti su bile pregoleme.

Najviše su novca trošili na rakete. I, naravno, na ljude koje su otkupljivali i u koje su transplantirali svoje tahionske primopredajnike. Svaka je raketa stajala najmanje deset milijuna dolara. Tekuća cijena zdravog paranoidnog muškarca, sposobnog za rad tri ili više desetljeća, iznosila je na stotine tisuća dolara, a oni su ih kupovali na desetke.

Sve drugo što su kupovali — vrpce sa snimljenim simfonijama, i ushabti, figurice iz razdoblja ranih dinastija, te orhideje i van Goghove slike — stajalo je manje od jedan posto iznosa što su ga trošili za ljude i prijevoz. Oni su, naravno, imali mnogo novaca. Svaka zvjezdana vrsta prodavala je licencna prava za vlastitu tehnologiju. Svi su dobivali trgovačke kredite, od svake vlade na Zemlji, za usluge u rješavanju sporova i sprečavanju ratova. Wayne Goldenu se ipak činilo, koliko je mogao prosuditi poslovanje svojih gospodara, da su to preveliki troškovi, premda, naravno, ni njega ni druge otkupljenike nitko nije nikada pitao za savjet ili mišljenje.

Do kasnog proljeća bio je već tjednima u kretanju, bez odmora. Obavio je šezdeset i osam zadataka, velikih i malih. U tom razdoblju od osamdeset i sedam dana nije bilo ničeg značajnog, osim što je jednoga dana u svibnju, dok je promatrao nemire na pariskome Trgu de la Concorde s prozora američke ambasade po nalogu svojih gospodara, Carolyn ušla u njegovu sobu. Šaptala mu je u uho, pokušavala mu bezuspješno masturbirati dok atašea za vezu nije bilo u sobi, ostala s njim ukupno četrdesetak minuta, a zatim otišla tiho jecajući. Nije mogao ni okrenuti glavu da je vidi kako odlazi. Zatim su 6. lipnja otkupljenika Waynea Golđena vratili u dalasko

sabiralište i dali mu dopust na neodređeno vrijeme, uz mogućnost opoziva u roku od pedeset minuta.

• • •

Mili bože, to mi se još nikada nije dogodilo! Kao da je u zatvorski blok za osuđenike na smrt ušao upravitelj zatvora s odgodom smrtne kazne u posljednjoj minuti! Gotovo nevjerojatno.

Naravno, iskoristio sam priliku i odmah se primio posla. Radiogonimetrijski sam s disponentske ploče saznao za posljeduje Carolynino boravište i odletio iz Dallasa u Colorado, pijući šampanjac koji su mi stjuardese jedva stizale donositi. Lebdio sam u oblacima sreće.

Međutim, nisam je našao.

Tragao sam za njom ulicama Denvera, ali nje nije bilo. Telefonski sam doznao da su je poslali u Pantoul, država Illinois. Otputovao sam, ponovo telefonirao u Kansas Cityju, gdje sam morao presjesti na drugi avion, i doznao da je već otišla iz lllinoisa. Vjerojatno, iako nisu bili sigurni, u New York. Spustio sam slušalicu, uskočio u avion, unajmio auto u Newarku i krenuo auto-cestom prema New Jerseyju, provjeravajući svaki auto mimo kojeg sam prošao ne bih li ugledao crveni »volvo«, jer su pretpostavljali da takav ona vozi. Zaustavljao sam se pred svakim drugim motelom i raspitivao nije li netko vidio djevojku kratke crne kose, smeđih očiju i prćasta nosa...i sa zlatnim ovalom na čelu.

Sjetio sam se da sam u New Jersegju doživio prvu gužvu. S devetnaestogodišnjom blagajnicom u kinu u Paramusu. Došao sam po nju u jedan sati, poslije noćne predstave, nakon čega je slijedila moja predstava. Ali taj mi je izbor bio doista pogrešan, bila je prestara i previše iskusna. Nije mi se baš sviđalo kad je umrla.

Nakon toga sam se malo uplašio i gledao svaku večer vijesti na teliviziji, dvaput, u šest i u jedanaest, i nikada nisam prošao mimo kioska s novinama a da ne pogledam naslove, sve dok nije prošlo nekoliko mjeseci. Zatim sam vrlo pažljivo stao razmišljati o tome što zapravo želim. Morala je biti posve mlada i, iako se na prvi pogled nikada ne zna, djevica. Stoga sam sjedio tri puna dana u restoranu u Pert Amboyju, gledajući djevojčice kako izlaze iz osnovne škole, prije no što sam pronašao drugu žrtvu. Prva koja mi se učinila dobrom putovala je u školu autobusom, druga je išla pješice, ali uvijek sa starijom sestrom, gimnazijalkom. Treća je išla kući sama. Bio je

prosinac, i poslijepodneva su bila prilično mračna. Tog je petka krenula kući, ali kući nije stigla. Znate, nikada ih nisam napastovao. I ja sam zapravo još neka vrst djevica. Nije mi bilo do seksa, samo sam ih želio gledati kako umiru. Kad su me na saslušanju pitali znam li razlikovati dobro od zla, nisam znao što da im odgovorim. Znao sam da je za njih zlo ono što sam radio. Ali za mene nije, bilo je to ono što sam želio.

I tako sam, potišten zbog Carolyn, uočivši gdje se nalazim, skrenuo na cestu 35 i uputio se u suprotnom smjeru. Dovezao sam se pred školu, pa se provezao mimo do skladišta drvene građe gdje sam sredio djevojčicu. Stao sam, ugasio motor i ogledao se. Lijepe li uspomene! Sada je bilo drugo doba godine i sve je bilo drukčije. Na mjestu gdje sam je sredio naslagali su gomilu dasaka. Ali još sam se svega sjećao. Tamnosivog neba, automobilskih svjetala, tihog krkljanja iz njezina grla dok je pokušavala vrisnuti ispod mojih prstiju. To se dogodilo, zaboga, prije devet godina.

Da je nisam udavio, sada bi joj bilo dvadesetak godina. Ševila bi se s momcima. Možda bi bila narkomanka, možda u drugom stanju ili udata. U neku ruku, spasio sam je mnogih neugodnosti, menstruacije, muških ruku i usta, svega toga...

Počela me boljeti glava. Zbog pločice u glavi... ne da ti da se zadubiš u razmišljanja o onome što si nekada činio, jer te to previše boli. Stoga sam pokrenuo automobil i odvezao se, a ubrzo je prestala i glavobolja.

Znate, nikada na takav način ne razmišljam o Carolyn.

Nikada mi nisu uspjeli dokazati ono s djevojčicom. Uhvatili su me zbog bolničarke u Long Branchu, one koju sam sredio na parkiralištu. A nju sam pogrešno odabrao. Bila je tako mala, a preko kute je nosila džemper. Nisam znao da je odrasla sve dok nije bilo prekasno. Bio sam strašno ljut zbog toga. Nije mi donekle ni bilo krivo kad su me uhvatili zato što sam bivao sve nemarniji. No stvarno sam mrzio ludnicu u Marlborou gdje su me strpali. Sedam godina, ti boga. Ustaj i popij ružičasti lijek iz papirnate čašice. Napravi krevet i hajde na posao — moj je zadatak bio čišćenje soba u kojima su ležali inkontinentni i nepokretni bolesnici, gdje bi od smrada i izgleda svakome pozlilo.

Nakon nekog vremena dopustili su mi da gledam televiziju, pa čak i da čitam novine. Kad su Altairci uspostavili prvi kontakt sa Zemljom, zainteresirao sam se; i kad su počeli kupovati duševno poremećene kriminalce za svoje zastupnike, htio sam da me kupe. Bilo što, htio sam

bilo što, samo da se izvučem iz te sredine, pa makar mi ugradili tu kutiju u glavu, makar sam znao da tada neću više nikada moći normalno živjeti.

No Altairci me nisu htjeli kupiti. Iz nepoznatih razloga uzimali su samo crnce. Zatim su se i drugi počeli javljati i sklapati poslove. Ni tada me nitko nije htio. Onima s Procyona sviđale su se mlade žene, nisu ni htjeli kupovati muškarce. Netko je rekao da ondje imaju samo jedan spol. Sva ta čudna bića osebujna su na ovaj ili onaj način. Bez obzira na to da li su metalna, plinovita, kapljičasta, oklopljena ljušturom ili tko zna kakva. I sva imaju čudne navike. Ako na primjer pripadate onima s Canopusa, ne smijete nikada jesti meso.

Mislim da su odurni i doista ne znam zašto su se Sjedinjene Države uopćte htjele petljati s njima. No, s njima su se povezali Kinezi i Rusi, pa valjda ni mi nismo smjeli ostati na repu događaja. Uostalom, nitko nije zbog toga trpio. Nije više bilo ratova, i pomogli su nam da riješimo mnoge probleme. Naravno, meni je to najmanje smetalo. Moji gospodari s Groombridgea prilično su zakasnili na tržište, kad više nije bilo dobrih, zdravnih kriminalaca, pa su bili spremni kupiti bilo koga. Kupili su mene. Mi smo okorjeli tipovi, i često se pitam kako je Carolyn dospjela među nas.

Vozio sam sve do obale — Asburg Park, Brielle, Atlantic City, sve do Cape Maya — i stalno telefonirao disponentu raspitujući se za Carolyn. Nisam je uspio pronaći.

Znao sam da bih ionako pronašao samo njezinu ljušturu, jer je radila. Mogao bih je poljubiti, dotaknuti, ali ništa više. No, ipak sam je htio naći. Računao sam na sreću. Ne dobiva se svaki dan dopust na neodređeno vrijeme. Da sam je mogao naći i ostati s njom, možda bi i ona, prije ili poslije, postala slobodna. Pa makar to bilo samo na dva sata. Pa čak i trideset minuta.

A zatim, usred bijela dana, baš kad sam se htio smjestiti u motel blizu vojne baze, dobio sam poziv: odmah se javiti filadelfijskom sabiralištu.

Već mi se mutilo od pospanosti, ali sam tjerao unajmljenu krntiju kao da je »maserati«, jer odmah znači — odmah. Riješio sam se auta i javio u sabiralište, osjećajući kako mi srce snažno lupa. Usta su mi bila suha od umora, i sve me boljelo zato što sam propustio najpovoljniju priliku da budem s Carolyn.

— Što hoće? — upitao sam disponenta.

— Uđite samo — rekao mi je zlurado se cerekajući. Svi disponenti tako postupaju s nama, na cijelom svijetu. — Ona će ti reći.

Ne znajući tko je »ona«, otvorio sam vrata i ušao. Unutra je bila Carolyn.

— Zdravo, Wayne — reče.

— Zdravo, Carolyn — rekoh.

Doista nisam imao pojma što da uopće radim. Nije mi dala mig. Samo je sjedila. Počeo sam se čuditi tek kad sam spazio da nije baš previše odjevena. Na sebi je imala samo kratku spavaćicu i ništa ispod nje. Sjedila je na namještenom krevetu. Možda ste pomislili, uzevši sve u obzir, osobito moja razmišljanja o Carolyn, da sam odmah prihvatio situaciju kao dar božji o kojem sanjaju svi momci. Nisam. Ne zbog iscrpljenosti. Zbog Carolyn. Zbog izraza na njezinom licu. Nije to bio ni poziv ni ljubav, pa ni rezervirani izraz djevojke u baru za samce, a najmanje sretan.

— Stvar je u tome, Wayne — reče ona — da sada moramo u krevet. Skidaj se, što čekaš?

Ponekad kao da sebe gledam sa strane, i sve mi je smiješno, pa makar bilo strašno ili tužno; tako sam se osjećao kad sam sredio onu djevojčicu u Edisonu, u tijesno pripijenoj školskoj kuti. Čak sam se i smijao kad sam upitao Carolyn:

— O čemu se radi?

— Pa — reče — oni žele da se ševimo, Wayne. Eto. Naši gospodari. Počelo ih je zanimati što ljudska bića međusobno rade i žele to promatrati.

Zaustio sam da pitam zašto baš nas, ali nisam morao; shvatio sam koliko se to Carolyn i meni motalo po glavi, pa su naši gospodari vjerojatno postali znatiželjni. Nije mi še to baš sviđalo: Ne naročito; bilo mi je na neki način i mrsko, ali bolje i to nego ništa, pa sam joj rekao:

— Zlato, pa to je fantastično! — Gotovo sam tako i mislio dok sam je nastojao nagovoriti, sjedio uz nju i grlio je. A tada je rekla:

— Samo moramo čekati, Wayne. ONI to žele činiti. Ne mi.

— Kako to misliš »čekati«? Što čekati? — Slegnula je ramenima ispod mojih ruku. — Želiš li reći da moramo bili spojeni na njih? Kako bi oni to

radili našim tijelima?

Naslonila se na mene.

— Tako su mi rekli, Wayne. Možemo očekivati nalog svakog trenutka.

Odgurnuo sam je.

— Draga — rekoh, na rubu plača — sve to vrijeme sam želio... Oh, Carolyn! Hoću reći, nisam samo želio s tobom u krevet. Hoću reći...

— Žao mi je — plakala je, a krupne suze kotrljale su joj se niz lice.

— To je podlo! — potnkao sam. U glavi mi je tutnjalo. Pobijesnio sam. — To nije jer! Neću to prihvatiti. Nemaju nikakvih PRAVA!

No imali su, naravno, sva prava na ovom svijetu; otkupili su nas, platili i posjedovali nas. Znao sam to. Samo to nisam htio prihvatiti, premda sam znao da je tako. Izludjela me pomisao na ševu s Carolyn; nije to bilo ono što sam očajnički želio, dao bih život da to izbjegnem, spriječim da je oni drpaju mojim rukama, ljube mojim ustima, plave mojim sokovima; bila je to najgora vrsta silovanja, gore od bilo čega što sam ikada učinio, istodobno silovanje i nje i mene. A tada...,

A tada sam osjetio poznato bolno škakljanje u čelu kad su preuzeli kontrolu. Nisam mogao ni vrisnuti. Bio sam nemoćan, i nisam više vladao ni jednim mišićem dok su naši čudovišni gospodari radili mojim tijelom sve moguće stvari S Carolyn, a ja nisam mogao ni plakati.

• • •

Poslije završetka planirane serije eksperimenata, koja je propisno registrirana, otkupljenica Carolyn Schoerner nije više bila upotrebljiva. Podnijeta je i odgovarajuća prijava. Služba za uvjetno puštanje na slobodu ženskog zatvora u Meadvilleu obaviještena je da je Carolyn Schoerner preminula. Podnijet je zahtjev za otkup zamjene, i njezin je račun zaključen.

Otkupljeniku Wayneu Goldenu dodijeljeni su uobičajeni zadaci koje je obavljao normalno dok je bio pod kontrolom. Utvrđeno je da je bez kontrole postajao destruktivan prema drugima i prema sebi. Pretpostavlja se da seksualno ponašanje koje je prvobitno utvrđeno kao standardno u njegovu slučaju — uništavanje seksualnog partnera — možda nije

odgovaralo uvjetima eksperimenata. Novi pokusi obavit će se drukčijim metodama i s drugim partnerima u skoroj budućnosti. U međuvremenu, Wayne Golden nastavlja funkcionirati uz normalan učinak, ako je pod kontrolom, i po svoj će prilici tako raditi do daljega.

Objavljene prema dogovoru s GPA München.

Cyril Bracegirdle:

Eliminate! Eliminate!

Prevela Jasenka Planinc

Uništiti! Uništiti!

Iz paukove mreže čeličnih kabela razapetih između rubova kratera ugasloga vulkana, poruka se emitirala prema zvjezdanom prostoru već četiri godine i tri mjeseca; jedan sat svakog dana na 1400 megaherca. Ta je frekvencija bila izabrana jer je služila u konvencionalnije svrhe radioastronomije kojima je bio posvećen gotovo cio radni dan opservatorija.

Danas je ta noć. Prvi od tih signala stići će na Proximu Centauri, Zemlji najbližu zvijezdu i, prema tome, na najbližu točku u svemiru odakle bi ikakav odgovor mogao uopće stići.

— Osim ako ga, naravno, ne pokupi neki izvanzemaljski svemirski brod koji krstari u prostoru između nas i Proxime. — rekao je Jackson. — A to je sasvim nevjerojatno fantaziranje.

Sjedio je za prijemnom pločom u kontrolnoj kabini smještenoj na rubu kratera i gledao iznad antene čije su se žice tek naslućivale pri sjajnoj mjesečini. Platforma za prijenose visjela je u sredini, kao pauk u središtu mreže. Četiri godine i tri mjeseca , izuzimajući praznike i dva napada gripe, Jackson je svoju dnevnu smjenu provodio za prijemnom pločom, čekajući da netko — ili nešto —ondje gore primi signale i odgovori na njih.

— Ne vjeruješ da će ikad biti odgovora, zar ne? — komentirao je Fenner. On je dangubio, pijući kavu, za pultom za transkripciju signala gdje će se svi pristigli signali snimili na vrpcu. Upravo je stigao da preuzme svoj dio dnevnih zaduženja u analiziranju emisija kvazara.

— Sve je moguće. Prije dvadeset godina većina nas nije vjerovala da će čovjek ikad kročiti na Mjesec, ali mislim da je ta zamisao oduvijek bila vrlo nevjerojatna. Razmisli malo: ako postoje planeti koji se okreću oko ostalih zvijezda, moguće je da samo jedan u tisuću, ili u milijun ima odgovarajuće uvjete za razvoj inteligentnog života, a mogle bi proći stotine godina prije no što naši signali stignu do takva svijeta. Vjerojatnost da je

najbliža zvijezda jedna od onih rijetkih s planetima i životom mora da je neznatna.

Fenner je imao tamne naočale i kuštravu kosu. Bio je nov na poslu, tek je nekoliko tjedana proveo u tom zabitom mjestu. Projekt Proxima uzbudio je njegovu mladenačku maštu.

— Statistički, naravno, imaš pravo: ali ja bih, svejedno, htio da se to dogodi: po mogućnosti dok sam ovdje. Ali, možda strašno griješimo.

— Griješimo?

— Neki je tip, zaboravio sam tko, jednom rekao da svemir oko nas može biti pun opasnosti koje ne možemo ni zamisliti. Rekao je da bi u slučaju da svemirski telefon ikad zazvoni, možda bilo mnogo sigurnije ne javiti se. Ne znamo što može biti na drugom kraju žice.

Jackson se nasmijao.

— Gmizava, puzava čudovišta s ticalima! Stari, primitivni strahovi koje čuvamo u svojoj podsvijesti i koje bi sad već trebalo prerasti.

• • •

Signali su prodirali kroz gustu atmosferu na peti planet Proxime Centauri. Bili su štetni, smetali su i nervirali Rojeve. Oni su reagirali na tu vrlo uznemiravajuću radijaciju. Problem je razmotren, donijete su odluke. Izvor treba pronaći i uništiti prije no što posljedice postanu opasne Roj je ubrzo odaslan. Izjurio je u tamu istim putem kojim su stigli signali, ali brzinom beskrajno većom od one kojom su miljeli radio-valovi. Prostor za Rojeve nije postojao.

• • •

Fenner je ispio kavu.

— Preuzet ću. — Primakao se kontrolnom nultu, provirio kroz veliki prozor od pleksiglasa i iskolačio oči.

— Koji je ovo vrag?

Lopte difuzne svjetlosti, njih tridesetak, nakupile su se oko antenskih kabela, stvarajući jezivu sliku pri mjesečini. Lopte su se nemirno pomicale između žica.

— Čudno, neka vrst optičke varke — rekao je Jackson gledajući taj prizor. U tom se trenutku jedna lopta primakla kabini. Jackson ju je zaprepašteno gledao kako prolazi kroz metalni zid i lebdi nad kontrolnim pultom.

— Mora da je neka vrst statičkog elektriciteta! — viknuo je. — Bolje da isključim struju. — Krenuo je prema dugmadi, i ruka mu je ušla u polje svjetla. Ono što se tada dogodilo bilo je poput more. Jacksonovo je tijelo poletjelo u zrak i uz prodoran krik duboke boli Jackson je eksplodirao! Metri crijeva svijali su se kao kakva ogavna zmija preko prijemne ploče dok je je po sobi pljuštala crvena kiša krvi.

Fennerove su ruke automatski poletjele k ušima, i ostao je stajati otvorenih usta, prestravljen, ne shvaćajući ništa, dok su Jacksonovi ostaci padali na pod. Svjetlo je krenulo prema njemu.

Ne sjeća se da je trčao. U njemu je prevladao životinjski instinkt za samoodržanje i u sekundi se našao vani. Histerično vičući potrčao je preko betonskog prostora prema zgradama opservatorija.

Stari Whittaker, noćni čuvar, vidio ga je kako je projurio i zaprepašteno ostao zuriti za njim. Onda se okrenuo i ugledao loptu svjetla kako lebdi za Fennerom. Whittakerov živčani sustav nije imao vremena da reagira ni signalima boli niti panike prije no što mu se tijelo našlo raskomadano na betonu. Dalekovodi što su zračili energiju vodili su od opservatorija preko tamnih polja u okolici. Lopte su ih slijedile. Negdje mora biti izvor.

Ispod njih, slijedeći ravnu liniju kretao se po tlu metalan predmet koji je zračio slabu energiju.

— Sam — uskliknula je putnica u automobilu. — Pogledaj ova svjetla na nebu!

Njen je suputnik provirio iznad volana, u pravcu njezine ruke.

— Kog vraga... Izgledaju kao leteći tanjuri!

— Spuštaju se!

Vozač je naglo zakočio kad se lopta spustila na poklopac motora. Jedna je hvataljka ispitivački posegnula unutra, i neka je golema sila izvukla ženu kroz vjetrobran i uz zvuk smrskana stakla ostavila je za trenutak da leži ispružena preko poklopca dok joj je iz tijela počela na sve strane prskati

krv.

Muškarac je već bio izvan auta, bježao je, urlao, trčao, ali lopta ga je slijedila i dotakla. Tijelo mu se raspalo u komade.

• • •

Čudno, te stvari bez supstancije.

• • •

— Eksplodirao je... on je jednostavno eksplodirao... bilo je strašno... svuda unaokolo... te stvari... to su neka svjetla... samo svjetla... činilo se da dolaze iz antene...

Fenner je znao da govori potpuno nesuvislo. Pokušao se kontrolirati. Direktor opservatorija je gurnuo bocu preko stola.

— Znam, znam; i sam sam ih vidio. Evo, popij malo rakije.

Fenner je prinio bocu usnama, ali mu se veći dio tekućine prolio po rukama i licu.

— Da, znam da zvuči ludo! — direktor je vikao u telefon — ali vidio sam oba tijela, ili ono što je od njih ostalo: u strašnom su stanju. Ne znam o čemu se radi, ali to nije moglo učiniti ljudsko biće. Da, znam. Čujete me? K vragu! Telefon je crknuo!

• • •

Roj je stigao do nekoga grada. Lebdjeli su iznad kanjona punih svjetla i buke, a zračenja su im smetala. Pronašli su visok toranj s kojeg se širilo najbliže zračenje i rastopili ga. Zatim su otkrili izvor struje i spustili se. Kilometre žica u zavojnicama istopili su u tekućinu, veliki su generatori eksplodirali: mnogo onih čudnih stvari koje su okruživale izvore struje raspale su se kao i one koje su susreli prije. Grad je utonu u tamu. Ali zračenja su dolazila iz drugih smjerova, a dalekovodi su se širili izvan grada. Roj ih je slijedio.

• • •

— Mi jednostavno ne znamo, gospodine Predsjedniče; ali električne centrale eksplodiraju širom zemlje, a imamo i izvještaje o tim svjetlima.

Čini se da je počelo kod radioteleskopskog opservatorija. Radarska Dew-linija ne može otkriti ništa osim...

— Dignite opću uzbunu i dajte mi »crvenu liniju«.

• • •

— Da li je bilo traga kakvoj letjelici ili vozilu bilo kakve vrste iz kojeg su mogla doći ova svjetla?

Fenner se svalio u stolicu nasuprot generalu. Tek je skinuo naočale, te je sjedio umoran, glave naslonjene na šaku. Dvadeset četiri sata pod sedativima i dva dana ispitivanja uništili su ga.

— Nije bilo nikakve letjelice. Jednostavno su se pojavili.

— Bez pokušaja da komuniciraju prije no što su napali?

— Nisu govorili ruski, ako to mislite. Da li je uopće sigurno da su napali?

General je podigao obrve.

— Sudeći po tome što se dogodilo vašem kolegi, onom Whittakeru, i onom paru na auto-putu — ne razumijem kako to možete nazvati drukčije nego napadom.

— Imao sam vremena za razmišljanje. Ako su te stvari došle iz svemira kao odgovor na naše signale —

— Takvo razmišljanje, moram vam reći, ima malo pristaša u Pentagonu.

— Dobro, dobro, ali i to treba razmotriti. Nama se čini da su oni nematerijalni, a pitam se da li i mi njima isto tako Izgledamo. Možda im se atomska struktura potpuno razlikuje od naše, da su im razmaci među sastavnim djelićima mnogo širi. Time bi se objasnilo kako mogu tako lako prolaziti kroz sudove; njima ovdje ništa nije dovoljno kruto. Kakvi im se mi činimo? Vjerojatno kao duhovi. Oni posegnu nekim svojim dijelom da nas ispitaju i vide da su u nama. Pipaju okolo, a budući da su dovoljno kruti, dolazi do takvog atomskog kontakta čije su posljedice za nas pogubne. To je kao kad bi se nečija ruka odjednom stvorila u vama, pročeprkala i naglo se izvukla.

General je razmišljao o stvarima koje su bile izvan okvira njegova konvencionalnog obrazovanja.

— Kad biste vi imali pravo, tj. ako nas ne napadaju namjerno, po što su onda došli, zašto uništavaju naše centrale i radio-antene

— Ne znam odgovor ali imam osjećaj da pažnja koju posvećuju radio-antenama u gradovima ima određeno značenje, samo kad bismo ga mi mogli shvatiti.

— Još nešto: ako su to živa bića, onda bi morala shvatiti da smo i mi živa bića!

Fenner je podigao glavu. Kao što je rekao, između čestih sjećanja na ono što se dogodilo Jacksonu imao je vremena da razmišlja.

— Što je život, generale? Ondje gore može biti tisuću ili milijun definicija tog pojma koje mi ne bismo mogli niti naslutiti. Naše je tumačenje onoga što sačinjava život preusko, ograničeno vlastitim iskustvom na ovom malom planetu. Ako mi njih ne priznajemo kao oblik života, ne vidim razloga zašto bi oni priznavali nas. Razlika između nas je mnogo veća nego razlika između čovjeka i ribe, a i ta je prilično velika.

— Mislim da je to dobar argument, s obzirom na naše gotovo potpuno nepoznavanje onoga gore. Ali dovoljno sam učio o filozofiji u školi, prije no što sam postao vojno lice, da znam da o nečem nepoznatom možete pretpostaviti bilo što tako da to zvuči uvjerljivo. Svejedno, imam ozbiljnu zamjerku vašoj pretpostavci da su oni stigli iz svemira.

— Da?

— Vaši su snopovi bili usmjereni prema najbližoj zvijezdi, i, putujući brzinom svjetlosti, tek su stigli na cilj. Ako donde ima četiri svjetlosne godine i tri mjeseca, i ako ima života na jednom od planeta oko Proxime, kako bi taj oblik života uopće mogao stići ovamo nekoliko sati pošto je primio vaše signale?

General se naslonio u fotelji zadovoljna lica.

— To se čini naoko nemoguće, bar sudeći po našem sadašnjem znanju, i po Einsteinu, iako, naravno, nemamo dokaza da oni zaista dolaze s Proxime. No, sklon sam pretpostavci, pošto se to dogodilo upravo kad su stigli naši signali, da je i rješenje zagonetke u Proximi. Uz pretpostavku da

na nekom od planeta sistema Proxime Centauri postoji vrsta življenja, a to je bolja definicija od žive vrste, koja može prkositi onome što mi zovemo prirodnim zakonima vremena i prostora, zanemariti ih toliko da može prijeći svjetlosne godine u djeliću sekunde. Ima toliko toga što ne znamo. Takve su nam ideje nepojmljive kao što bi televizija bila neshvatljiva čovjeku kamenog doba.

— Priznajem da imate mašte, Fenner. Kad bi ta fantastična teorija bila točna i, ponavljam kad bi bila točna, tada bismo trebali hitno pronaći neki način komunikacije s njima i saznati što ovdje traže.

Fenner je opet stavio naočale i gotovo se osmjehnuo.

— Jeste li ikad pokušali razgovarati s ribom, generale?

• • •

Stotine malih pomičnih izvora energije letielo ie zrakom. Ispred i okolo Roja bile su eksplozije energije. Radijacija se širila između izvora na zemlji i tih pomičnih stvari. Roj ih je sve rastopio .

• • •

— Što sad govori?

— Nisam siguran gospodine Predsjedniče; upotrebljava masu ruskih prostakluka koji mi nisu poznati, ali se čini da je bit u tome da on poriče ikakvu vezu s njima i tvrdi da je to ionako sve maslo CIA-e.

— Kaži mu da ja vrlo dobro znam da to nije CIA, a Kinezi nisu sposobni za razaranje takvih razmjera, i onda, tko ostaje? Kaži tom kopiletu da odmah prekine time, inače ćemo poduzeti akciju.

— Spustio je slušalicu, gospodine Predsjedniče.

• • •

Roj je raportirao: »Ovdje nema traga oblicima života. Čini se da su izvori zračenja i energija koja ih izaziva prirodni fenomeni.«

• • •

— Ovdje general Harrison... dobro, možete li pronaći državnog

sekretara? Vrlo je važno. Kod mene je mladić koji ih je prvi vidio. Njegova je teorija da dolaze iz svemira i da radio-valovi na njih nekako utječu, možda nepovoljno. Predlaže da se sve radio i TV stanice širom svijeta na kratko vrijeme ugase, pa će možda otići... Da, da; znam da je to gotovo nemoguće... Više od stotinu vlada. Ne znam da li i sam vjerujem, ali to je teorija i složit ćete se da se nešto mora pokušati prije... kako... kako to mislite da je ionako prekasno?

Iz podzemnih spremišta, iz utroba krstarećih letjelica, plamtjele su rakete. Iz dugih, sivih prikaza koje su godinama lunjale dubinama oceana jurile su rakete prema nebu nošene mlazovima.

• • •

Roj je gledao opći pokolj na planetu i bilo im je drago što se centri radijacije međusobno uništavaju. Neka vrst automatske lančane reakcije. Ali mnogi su centri svejedno ostali cijeli i trebalo im je obratiti pažnju. Naredbe koje je Roj dobio bile su jednostavne:

— Uništiti! Uništiti!

Boban Knežević:

Protiv Irvinga

Stajao je na malom peščanom uzvišenju pedesetak metara od mene. On je Irving i to je sve što znam o njemu... i da je nepobediv.

Pesak oko mene bio je čudan i po obliku i po boji — krupan, oštar, zelen. Kako li samo išta uspeva da izraste ovde? Sagoh se i pokušah da iščupam nekakvu crvenkastu biljku. Zapeh iz sve snage, nekoliko zrna peska neposredno uz stabljiku se pomeri i to beše sve. Očigledno, u potrazi za vodom koren joj se granao nepovratno u dubinu.

Poče da duva vetar ali nije donosio osveženje. Bio je topao, gotovo vreo isto kao vazduh i pesak... kao sve na ovom svetu.

Irving skoči sa uzvišenja i ostade tako. Još nisam uspevao da uočim detalje na njemu, ali nije mi izgledao preterano snažan. Istina, izuzetna snaga mu i nije potrebna, dovoljno je da bude jači od mene.

Na sebi je imao samo kratke pantalone, izlizane i plavičaste... stresoh se. Bio je bos u ovom vrelom bespuću. Krenuo je lagano prema meni. Mora da ga pesak toliko bode da i ne oseća koliko je vreo.

Bilo kako bilo, trebalo je odmah nešto učiniti i ja počeh da se povlačim.

Da sam bar imao vremena da na miru osmotrim okolinu, napravim plan, pokušam da pripremim nešto... Osvrnuh se. Nije ni imalo šta da se vidi. Oko i ispod mene nepregledno more zelenog peska, nada mnom svetloljubičasto nebo bez ijednog oblačka, tačno u zenitu bela, ogromna Zvezda koja pali sve unaokolo. Pola kilometra iza sebe spazio sam nekakve ruševine i krenuh prema njima.

Išao sam unazad, okrećući se povremeno ne bili uočio nekakvu prepreku, neprekidno pazeći da mi se Irving ne približi previše. Međutim, on nije ni pokazivao želju da smanji rastojanje i to poče da me brine. Jer, čim mi dopušta da dođem među ruševine, pretpostavlja da će tu biti u prednosti. Verovatno sve dobro poznaje: tajne prolaze, zamke, skriveno oružje...

Sve češće sam se okretao onome što je bilo sve bliže, pokušavajući da

zapazim što više detalja. Bile su to ruševine, sasvim sigurno, ali čega? Prostirale su se u širinu oko pola kilometra, u dužinu daleko unedogled preko valovitog terena. Ostaci zidova od nepoznatog materijala, verovatno nešto primitivno, nagrizeni zubom vremena i suvim pustinjskim vazduhom, na udaru vetra i pod neprekidnim zagrevanjem do usijanja... Sada su ruševine bile poluzatrpane, ali verovatno nikada nisu ni predstavljale nešto monumentalno. Da jesu, zar bi se raspale?

Irving je bio udaljen svega tridesetak metara i još mi njegovo preplanulo telo nije izgledalo dovoljno snažno da bi bilo nepobedivo. Čime ćemo se boriti, do đavola? Nikakvih predmeta nije bilo, samo trava sa dugačkim korenjem, pesak i ove ruševine što deluju tako trošno i nekorisno, kao da će se raspasti pri prvom udarcu. Pokušah da potvrdim ispravnost svojih zaključaka udarajući nogom u jedan zid, ali sve što sam izazvao beše snažan bol u prstima. Kao da sam udario u metal. Zagledah se pažljivije ne shvatajući kako nešto tako trošno može biti i toliko tvrdo... Ili su ovde sile korozije nesravnjivo jače nego na Zemlji, ili je sve ovo stvoreno ovakvo kakvo je i nikada se neće menjati.

Zašto već jednom ne napada? Postadoh nervozan, ne uočavajući u blizini ništa što bi mi moglo koristiti, povlačeći se sve dalje. Borbu nisam ovako zamišljao, bez oružja, bez arene u potpuno apstraktnom ambijentu, sa Zvezdom koja peče odozgo i tamnozelenim peskom koji žari odozdo... i sa ogavnim ustajalim vazduhom koji se neumoljivo uvlači u pluća.

Neprijatno je lagano daviti protivnika, puniti mu oči i usta peskom, čekati minutima dok ne prestane da se koprca. Još manje je prijatno biti davljen sa očima punim krupnog peska koji peče i grebe, osećati ga među zubima, ispod jezika, u grlu, koprcati se minutima...

Sada sam ga već sasvim dobro video: lice mirno i bezizrazno, nezainteresovano, neodređene dobi, verovatno oko trideset... dosta niži od mene i činilo se kao da me ne gleda. Dovoljno je što će me ubiti.

Bilo mi je jasno da dalje povlačenje i odugovlačenje nema nikakvog smisla, to pre što svakog trenutka imam sve manje snage. Naglo stadoh rešivši da sve okočamo, mada bih najradije odustao i otišao u neku kafanu da sperem prašinu iz grla. No, povratka nije bilo. Imao sam dve mogućnosti: da umrem junački ili da umrem kukavički, već prema trenutnom raspoloženju.

Irving zastade na nekoliko metara od mene i pogleda me prvi put...

ravnodušno, bezosećajno, kao gomilu kamenja. Osetih plimu besa u sebi i u trenutku napadoh. Hteo sam da ga udarim, međutim, on je skočio celim telom na mene i padosmo. Tek kada smo počeli da se valjamo preko peska uvideh koliko je jači. Okretao me je kao dete, i mada sam se očajnički odupirao udarajući po njemu i pokušavajući da ga uhvatim za vrat, bio sam odguran do jednog zida.

Više nisam imao snage i opustih se svestan poraza i naivnosti svih svojih nada. Naslonio mi je čelo na vrelu hrapavu površinu jednog zida i ja bolno jauknuh, zatim me uhvati za kosu i poče udarati mojom glavom u tvrdu površinu . Sve mi se zamuti i trenutak pre dolaska tame shvatih: pustio me je među ruševine zato da ne mora da me davi u pesku.

• • •

Irving je stajao iza jednog razrušenog zida, udaljen pedesetak metara od mene. Nepomičan i nepobediv. Naslonih se na zid i istoga trena odskočih, doslovno opečen kroz tanku košulju. Pokušao sam da razmišljam... Oko mene zeleni pesak i ruševine; gore Zvezda, belo usijana, bolno sjajna.

Krenuh lagano u stranu prema planinama koje su se nazirale daleko iza horizonta. Činilo mi še da su one jedina nada. Verovatno puste i bez rastinja, ali sasvim sigurno sa liticama, stenama, kamenjem... Kao senka smrti pomerao se Irving, miran i ubeđen u svoju pobedu, što me i nije mnogo brinulo. Neuporedivo nepovoljnije bilo je to što sam bio ubeđen u svoj poraz. Jedino sam mogao da biram: umreti glave razbijene na nekom od bivših zidova ili biti zadavljen u sadašnjem pesku. Ono prvo mi nije bilo prijatno, mada me ni ovo drugo nije isuviše privlačilo.

Irving, ravnodušan do apsurda, nezainteresovano je išao za mnom, jedino pazeći da mu ne odmaknem previše. Nekoliko minuta kasnije ruševine ostadoše za nama i ja krenuh brže... Teren je bio blago zatalasan, činilo se sa više rastinja. Čudno je to bilo rastinje; tačnije, položaj u kome se nalazilo nemoguć je. Virilo je iznad tla metar i po do dva, ali tanka stabljika nije bila kruta, naprotiv, mogla se zgužvati kao kanap i čim se pusti ponovo se ispravlja u svojoj punoj visini.

Zabavljen time, za trenutak sam potpuno zaboravio gde se nalazim, i Irving mi se približio na svega nekoliko koraka... Ustadoh, svestan da mi nema uzmicanja, rešen da ovoga puta skupo prodam svoju kožu.

Bio je jednako jak kao pre, ali ovoga puta sam to očekivao i nisam se

iznenadio. Na moju žalost, to je bila jedina razlika i posle nekoliko sekundi neizvesnosti, počeo je divljom snagom da me davi puneći mi oči, nos i usta peskom.

Mada me je svest naglo napuštala, nisam se predavao. Prvo se naglo opustih, zatim kada je stisak popustio, naglo se zakotrljah u stranu. Zadržao me, ali uspeh slobodnom rukom da dohvatim dugoljastu travku i da je omotam oko njegova vrata zatežući što sam jače mogao. Nekoliko trenutaka je bio zbunjen, onda poče krkljati i na kraju mi preote oružje iz ruke... Ovaj pokušaj napada potpuno me je iscrpeo, i ja se opustih na pesku gledajući svjetlost što je dopirala iz zenita.

Osetih ljigavu stabljiku oko vrata, ali nisam imao snage da se branim, te počeh umirati, svestan da Irving ipak nije savršen, samim tim ne može biti nepobediv; činilo mi se da se on nikada ne bi setio da ovako upotrebi biljku... Bela svetlost poče plaveti, sve više prelazeći u ljubičasto i sve tamnije ljubičasto... zatim crno.

• • •

Sve je bilo na svom mestu, i Irving sa Zvezdom iznad i peskom ispod... Izdajnička travka takođe je bila tu sa stabljikom koja se stegla u čvor oko mog vrata. Odmah uočih interesantnu očiglednu činjenicu koja mi je na neobjašnjim način promakla prethodni put: onde gde se završila poslednja borba počinje sledeća, jedino što je Irving pedesetak metara dalje.

Posle kraćeg razmišljanja zaključih da je to moja šansa, jer mi se tako omogućuje da ipak jednog dana stignem do planina, koje su mi se u ovom trenutku činile neophodne za pobedu. Krenuo sam u pravcu plavičastog planinskog venca, neodređeno dalekog, prvo lagano, zatim sve brže i brže, prelazeći u trk.

Trčanje po usijanom pesku izuzetno je naporno, no imao sam određen cilj i nisam sumnjao u njega tako da mi je sve to izgledalo sasvim drugačije. Sem toga, znao sam da neće biti nikakvih posledica zbog ovog izuetnog napora kome se izlažem.

Osvrnuh se posle nekoliko minuta ujednačenog trka i sa užasom uočih da se Irving nije ni pomakao sa mesta. Nastavili dalje smanjenpm žestinom pokušavajući da dokučim u čemu je sada problem.

Nisu valjda te proklete planine samo fatamorgana, što me uopšte ne bi

začudilo. Posle desetak minuta stadoh, duboko i naporno dišući. Irving, sada na rubu horizonta, lagano se pomerao za mojim tragom. »Samo kada bi dunuo vetar«, rekoh iznenađen bojom svoga glasa. Pesak je bio gluv, Zvezda daleko i po svemu sudeći, niko nije čuo moje reči.

Osetih žeđ i umor. Ne znam kakav je pakao, ali bitno različit od ovoga ovde verovatno nije... I taj Irving, umara li se on? Ili je, možda, savršen robot? Čime se hrani? Gde spava? Kada spava ako ovde Zvezda nikada ne zalazi? Uvek je podne... Do đavola, čini se da sam poludeo od ove vrućine čim sam počeo o Irvingu da razmišljam kao o nečem realnom. On je samo vizija, isto kao i ceo ovaj svet... Zato je i nepobediv, ne može da se umori, ne može ni da umre jer ga i nema... prokletnik! Evo ga opet. I krenuh dalje, osećajući da se bliži trenutak kad ću pasti u pesak i skončati.

Padaću tako još mnogo puta, znao sam, ali jednom ću verovatno dospeti do ruba pustinje, do mesta odakle se Zvezda ne vidi... i pretpostavljam da tada više neće biti toliko u prednosti. U umerenom pojasu, koji mora postojati, sigurno ima vode, samim tim i rastinja u mnogo većoj meri, drveća ... nečega od čega može da se napravi oružje, da se postavi zamka...

Na Zemlji, posle ovoliko trčanja mogao bih samo da legnem i crknem; ovde sam nastavljao dalje nikako ne uspevajući da shvatim zašto mi se Irving ne približava. Verovatno još nešto postoji u ovoj pustinji u čemu on vidi svoju šansu.

I ugledah. Prvo promehu, od koje zadrhtah. Jer, nisam shvatao šta se nalazi preda mnom. Video sam pustinju stotinjak metara ispred sebe. dalje ništa. Praznina, pustinja odsečena kao nožem, kraj sveta. Po inerciji nastavih dalje i tada gledah provaliju kakvu nikad u životu nisam video, jer na Zemlji ništa slično ne postoji.

Pustinja u kojoj sam se nalazio predstavlja plato iznad druge pustinje istog ovog peska, ali niže nekoliko kilometara... i tako do ruba horizonta. Pri pogledu na tu nepojmljivu dubinu poče me hvatati vrtoglavica i jedva se zadržah a me ne privuče praznina.

Irving je već stigao, ali nije prilazio. Stajao je trideset koraka dalje i kao da je čekao da vidi šta ću ja uraditi, da li da sam skočim ili da čekam da me on baci, pitao sam... U oba slučaja smrt će doći trenutno.

Oprezno se nadvirih nad provalijom, proveravajući šta se nalazi tačno ispod. Litica visoka tri-četiri kilometra nije imala nikakvih neravnina na

sebi, glatka kao staklo, a dole se pesak pružao sve do samog podnožja. Pogledah levo i desno. Plato na kome sam se nalazio, sudeći po delu koji sam video, mogao je biti kružnog oblika, prečnika nekoliko desetaka kilometara... i na njemu mi ništa nije moglo koristiti.

Grozničavo sam razmišljao nastojeći da donesem brzu i ispravnu odluku. Pogledah ponovo Irvinga. Nije se micao. — U redu — rekoh poluglasno — nastavljamo dole. Progutavši pljuvačku sakupljenu u sasušenom grlu, otisnuh se u prazninu.

Padanje je veličanstvena stvar, posebno kada potraje, pričali su padobranci. Sada sam bio u prilici i da se sam uverim u to. Oko mene se sve okretalo, na mahove sam viđao planine i pustinju, zatim rub sa koga sam skočio, bolno sjajan beli krug, glatki zid... telo mi bese ispunjeno vrhunskim blaženstvom, osećanjem lakoće i slobode... Udar dođe nenadano, bolni grč je strujao kroz mene dok sam tonuo u zelenilo.

• • •

Gotovo sam vrisnuo shvativši gde se nalazim. Pesak oko mene, zelen i krupan, Irving pedesetak metara dalje, ali sve to na gornjem platou. U trenutku sam shvatio istinu koja me je terala u očaj. Ovaj je plato neka vrst arene, borba se ne može preneti na niži nivo i planine u daljini.

Pomislio sam u prvi mah da krenem u krtig, nadajući se promeni, ali znao sam da je to besmisleno ... kao i sve, uostalom. Šta tražim na ovom prokletom mestu? Zašto se borim kada se pobednik unapred zna? Kakav je smisao svega ovoga?... Irving je stajao i posmatrao me. Ima li on sećanje?, Ne misli valjda da ću opet da skačem?

Kada me je prošao prvi bes stadoh trezvenije da razmišljam o nastaloj situaciji. U trenutku sam pomislio da skočim dole i napustim sve, ipak, nešto je u Irvingovom ponašanju zavređivalo posebnu pažnju. A kada sam shvatio šta je posredi, još sam se više zbunio. Naime, činilo mi se da se on plaši provalije...

Ako je tako, onda je provalija jedina šansa da ga pobedim, već sam znao kako... Kad bi samo hteo da priđe bliže. No, on je i dalje stajao na sigurnom odstojanju, nepomičan i nedokučiv.

Odmakavši se dvadesetak metara od ruba, krenuh lagano paralelno pored njega. Irving je krenuo za mnom. Išao je tačno mojim tragom ne

približujući mi se.

Prošlo je desetak jednoličnih minuta, a onda pređoh preko jedne veće strmine nagnute prema praznini. Kada je Irving dospeo do nje, stadoh. I on se takođe zaustavio. Onda lagano krenuh prema njemu spreman da potrčim ako pokuša da se ukloni. Međutim, on ostade nepomičan.

Ne znam da li je bio iznenađen ili ravnodušan, ali ja sam bio odlučan. Skočih na njega, oborio me, ali ja ga povukoh za sobom Grčevito ga stegoh i počesmo da se kotrljamo nizbrdo. Udarao je po meni i otimao se, na trenutke gotovo očajnički, zamalo me ne onesvestivši, ali nisam popuštao, rešen da istrajem do kraja, svestan da sledeću priliku neću imati.

Najednom, tlo nam se izmače i ja ga pustih. Razdvojismo se u padu prema dnu. Tada poče, verovatno, najčudnija trka u istoriji svemira.

Odmah sam rastrgnuo svoju košulju i raširio je, usporavajući tako pad. Irving je mlatarao rukama padajući samo malo brže od mene. Čekala nas je ista sudbina ali bilo je bitno da on udari prvi; aparati će to registrovati i borba će biti završena, a ja pobednik. Šteta je što nikada više neću moći lično da primenim ovaj izvanredni trik, jer jedan čovek dobiva za protivnika uvek istog Irvinga. A ovaj će me dobro zapamtiti.

Do dna je stekao prednost od pedesetak metara. Ugledah ga kako uranja u pesak razbivši se; krv je prsnula na sve strane i onda poče da mi se muti. Pre no što je moje imaginarno telo dodirnulo tlo, moja svest nije više bila u njemu... ali ni u meni.

• • •

Najmučniji su mi bili ti neodređeno dugi trenuci dok je svest koja je dotad gospodarila nepostojećim telom postepeno zauzimala svoje uobičajeno mesto i pripremala se za prijem drugačijih, uobičajenih draži. Razlika između ova dva sveta je tolika da još dugo posle borbe osećam bol u udovima, umor i vrtoglavicu. Da li zaista ne ostaju nikakve posledice? Osetio sam se sposobnim da prihvatim svet koji me je okruživao pa sam otvorio oči. Polumrak i tišina. Aparat je zaista pokazivao da sam ja pobednik i, oprezno skinuvši kapu, ostadoh nekoliko trenutaka nepomičan. Sećanje na surovu pustinju bilo je toliko snažno da mi se prostorija u kojoj sam se nalazio činila potpuno nestvarnom... tako tamna i hladna.

Nisam hteo odmah da izlazim neka se najpre pronese vest. Na nekoliko

desetaka hiljada borbi dešavalo se da pobedi jedan, a u poslednja tri meseca niko.

Onda ustadoh i protegoh se, procenivši da je prošlo dovoljno vremena. Isprsivši se malo, istupih iz izolovane kabine u glavnu salu. Istog momenta prisutnima u velikom holu ote se uzdah poštovanja i ja ukočeno zakoračih prema prijemnom odeljenju.

— Neverovatno — dopirali su glasovi, — samo iz četiri puta.

Sada sam žalio propuštenu priliku da dobijem iz trećeg puta. Prilazili su mi i čestitali; oko mene zaprepašćena, zavidna lica, nepoznata i odbojna... Sa strane neko je psovao, poražen stoti put.

Od službenice sam video samo gornji deo tela. Nije delovala loše, ali je bila neobično hladna i nezainteresovana, pa mi se učini da pred sobom imam robota.

— Sedamnaestodnevni boravak u Indoneziji — govorila je popunjavajući formulare kojima ću platiti put i usluge boravka u hotelima po sopstvenom izboru.

Kada sam došao ovamo posle nekoliko meseci dvoumljeja nisam ni sanjao da ću pobediti, posebno ne ovako brzo. Svi su pričali o Irvingu i želeo sam da okušam. Jedan pokušaj nije skup, svega pet zela, ali ko se zarazi ili počne da tera inat očekujući pobedu, neprimetno potroši sve što ima. Prošao sam više nego povoljno, za dvadeset zela dobivam letovanje u vrednosti od nekoliko miliona. San mnogih, moja realnost.

Na izlazu iz zgrade zastadoh, udahnuvši punim plućima, kao da sam želeo da odagnam iz sebe i poslednje tragove Irvingovog sveta. Menjajući boje, iznad mene je bleštao natpis: AGENCIJA ZA BORBU U REALNIM SNOVIMA BEZ POSLEDICA.

Nisam odmakao ni pet metara, a ispred mene iskrsnu neki mladić i zaustavi me nesigurnim pokretom ruke. Izgledao je zbunjeno i progovori tankim glasom:

— Izvinite, da li ste se vi borili unutra?

— Da — rekoh važno — čak sam i pobedio.

— Ja se bojim. Hteo bih, ali se bojim... boli li?

— Boli... boli stvarno, ali ne ostaju posledice. Kao san iz koga ne možeš da se probudiš. Sve je izuzetno realno, svet koji ne postoji, protivnik koji nije nikad rođen... sve osećaš: toplotu, umor, udarce, bol... jedino nikakve opasnosti nema, stvarno učestvuje samo tvoja svest.

— Je li teško pobediti?

— Izuzetno teško. Treba da budeš hrabar, neustrašiv, štaviše... jak, snalažljiv... i da sporo padaš.

— ?

— Da, što si blenuo tako? To ti je najbitnije. Ako brzo padaš, brže ćeš pasti, a to nikako ne valja. Zapamti ovo jer je to ključ uspeha — rekoh na kraju i odoh.

Ne znam da li sam mu imalo pomogao, ali znam da mi to nije ni bila namera...

A te večeri, kada sam ostao sam u potpunom mraku svoje sobe, počeh o svemu tome da razmišljam na drugačiji način. Neprekidno mi se u svesti vraćala scena poslednje borbe, ono rvanje na rubu... Irving je vizija stvorena u utrobi savršenog kompjutera, pisalo je u svim reklamama za borbe. Da li je baš tako? Njegov strah od pada u provaliju bio je više nego očajnički, paničan. Da li je kompjuter mogao da ode tako daleko? Kompjuteri su odavno nadmašili čoveka u inteligenciji, ali osećanja su nešto sasvim drugo, nešto što se veštački ne može simulirati, posebno ne vrhunac određenog osećanja. Ako je tako, šta je onda Irving?

Zaspao sam rastrzanih i neodređenih misli, a buđenje je bilo naglo i neprijatno. Sedeo sam na krevetu dok je plima nepojmljivog straha jenjavala u meni. U glavi mi je bubnjala jedna misao: prokletstvo Irvinga.

• • •

Nikad u životu nisam leteo četrdeset minuta odjednom i to je, sam po sebi, bio svojevrstan i redak doživljaj koji su, osim bogataša, mogli sebi priuštiti samo pojedini srećnici, kao ja ovoga puta. Znajući sve to nimalo me nije iznenadio sastav društva sa kojim ću disati isti vazduh tih četrdeset minuta. Gospoda i gospođe su odmah namirisali da nisam od njihova soja i nađoh se izdvojen, što mi uopšte nije smetalo, samo da nisam morao slušati njihove visokoumne razgovore o političkoj situaciji u svetu: sve ide u propast, zavladalo je bezakonje, totalna anarhija, terorizam u porastu, ne

zna se više ko koga ne krade...

Pokušavao sam da se isključim iz stvarnosti razmišljajući o toplom suncu Indonezije i tamnoputim devojkama koje me tamo očekuju. Ali, kad god bih pomislio na duge plaže, video sam pesak, a tada bi mi se pred očima pojavljivao pesak Irvingovog sveta i ponovo je nespokojstvo iskrilo u meni. Vreme između poslednje borbe i ovog leta utrošio sam pokušavajući da saznam što više o Irvingu i celom sistemu uopšte. Međutim, nikakvi precizni podaci nisu postojali. Nije se znalo čak ni ko stoji iza svega toga... Prilično tajanstveno.

Jedan poznanik, neuropsihijatar, rekao mi je da bi tu igru trebalo zabraniti zato što za vreme borbe kompjuter potpuno gospodari svešću i prepušta je paklenim iskušenjima, koja mogu ostaviti kobne posledice. Posebno zanimljivo bilo je poređenje mog i njegovog Irvinga. On tvrdi da su njihove areakcije na isti nadražaj bile toliko različite da nema govora da je reč o jedinstvenoj simulaciji iza koje bi stajao kompjuter.

U jednom trenutku osetih mučninu i zatezanje sigurnosnih pojasa oko sebe. Osećanje mi nije bilo nepoznato i u prvi mah nisam znao šta da mislim... kao da padam u provaliju u Irvingovom svetu. Začu se uzbuđeni uzvik iz kabine i vrisak se pronese unutrašnjošću letelice, i saznanje: nekontrolisano i naglo smo gubili visinu... drugim rečima, padali smo.

Oko mene zavlada panika. Pogledah kroz prozor. Negde u dubini, sve bliže, blistale su se zgrade nekog grada. Nesposoban da se pokrenem, ponesen panikom onih oko sebe i užasom u sebi, zapadoh u stanje koje se ne može opisati.

Padanje je trajalo neodredivo dugo, minutima koji su se protezali unedogled. Oko mene vriska, tlo sve bliže... Osećanje nadolazeće smrti toliko je dugo trajalo da počeh gubiti svest, mutilo mi se i više se ničega ne sećam. Postepeno gubljenje moći poimanja okolnog sveta neverovatno me je podsećalo na trenutke kada se niti sna gube pred porazom u borbi protiv Irvinga.

• • •

Imao sam samo sećanje.Zapravo, dva sećanja. Ne sećanja na dva događaja, već dva sećanja. Jedno je predstavljalo moj život i završavalo se u avionu koji se survavao, a drugo je takođe predstavljalo moj život i završavalo se u toku slobodnog pada, ali bio je to onaj pad koji mi je doneo

pobedu nad Irvingom...

Osećao sam se kao podeljena ličnost; u meni je postojao jedan deo svesti koji je prestao da postoji kada je Irving pobeđen i taj deo je sada munjevito prikupljao podatke o događajima do pada aviona.

Kada je prva zbunjenost usamljene svesti minula, uslediše pitanja... mnogo pitanja na koja svest bez tela nije mogla da odgovori. Jedino sam znao da živim. Ma šta da je ovo u šta sam dospeo, živ sam. Postepeno počeh osećati i svoje telo; ležao sam, još nepokretan i žudno sam prikupljao sve raspoložive informacije ne osećajući se dovoljno spremnim da otvorim oči... Kako je moguće sve ovo? Da li je u nastupu neizmernog očajanja moja svest povukla neslućenu energiju podsvesti prebacujući me u neko drugo vreme i mesto? Udara se nisam sećao, samo padanja, dva uporedna duga padanja, zatim, praznina — i ovo. Između toga strahovit pritisak u glavi... Ili je ovo agonija poremećenog protoka vremena u koji sam zapao trenutak pred smrt i koji mi se sada kroz ovo stanje čini beskrajno dug?

Mogao sam da se pokrećem i pripremao sam se da otvorim oči. Potpuno sam osećao svoje telo i znao sam da ležim... na nečem žitkom... pesak... krupan... oštar. Obuze me užas. Otvorih oči. Zeleni, krupni pesak. Skočih na noge osećajući vrtoglavicu. Oko mene pustinja, zelena i nepregledna, odozgo peče Zvezda, bela i neumoljiva; na sebi sam imao samo kratke pantalone, izlizane i plavičaste... Još pre no što sam spazio čoveka na pedesetak koraka, znao sam sve. Ja sam Irving!

Na neobjašnjiv način nisam osećao toplotu i bockanje peska u kome sam stajao bosih nogu. Vazduh vruć i suv, ali to mi nije smetalo, baš kao ni prekomerni sjaj Zvezde.

Skočih blago sa strmine na ravni deo. Čovek uzmače uplašeno se osvrćući na sve strane. Krenuo je prema ruševinama i to mi je odgovaralo. Tamo ću ga najlakše ubiti... Išao sam korak po korak, kao u transu, ništa ne shvatajući. Činilo mi se da uopšte nemam osećanja — za razliku od svog protivnika — ali mogu biti ranjen ili ubijen stvarno. A možda je i ovo san nekog višeg nivoa u kome me očekuje nešto novo. I kako onda da se borim kada ne znam donosi li poraz kaznu ili nagradu?

Desetak minuta kasnije moj protivnik je ležao preda mnom mrtav, glave razbijene i krvave. Sada verovatno ustaje sa stolice i psuje... Zašto se ništa ne događa sa mnom? Čekao sam tako nekoliko minuta osvrćući se oko sebe i razmišljajući šta da činim. Ostati u ovoj pustoši znači ubrzo umreti, a otići

na bilo koju stranu znači isto. Ipak, krenuo sam prema planinama koje su se nazirale iznad horizonta, svestan da do njih nikada neću stići.

Nisam prešao ni pedesetak metara a osetih kako mi se muti u glavi i nešto kao da me je nagonilo da se okrenem. I okrenuh se. Na mestu gde se malopre nalazio leš stajao je isti čovek, uspravljen i odmoran... počinjala je nova borba.

Pomislih za trenutak da se okrenem i odem, ali nisam to uradio, kao da je nekakva moćna i nepoznata sila upravljala mojim nagonima, terajući me ka protivniku i borbi.

Prilazio sam mu bez oklevanja. Malo je izmicao, a onda uvidevši da nema kud, stade. Činilo mi se da imam nesravnjivo veću snagu nego ranije i minut zatim borba je bila završena. Ostao sam neko vreme pored »leša« očekujući da se nešto izmeni, međutim, ništa se ne dogodi i ja pođoh odatle, ali krećući se natraške i neprestano gledajući u leš ne bih li uočio trenutak kad će nestati. Pretpostavljao sam da će se nešto dogoditi kad se malo odmaknem, i zaista, pedesetak metara me je delilo od njega, kad mi se naglo zamuti u glavi i za trenutak ništa nisam video. Kada sam otvorio oči, moj stari poznanik bio je na svom mestu.

Dokad on misli ovako? Gotovo da počeh osećati bes prema njemu i krenuh ponovo. Međutim, on nije nameravao da me čeka i poče bežati. Potrčah za njim. Želeo sam da ga pustim, no, nekakva sila primoravala me je da jurim za njim, podarivši mi neuobičajenu brzinu i izdržljivost.

Sustigao sam ga brzo i zamahnuo da ga udarim, ali ne učinih to. Čovek zbunjeno izmače i nastavi da beži pustinjom. Išao sam za njim razmišljajući šta da činim ... Moja svest nalazila se u svetu koji nije nagrađivao pobednika. Šta će se dogoditi ako izgubim? Prisećao sam se svoje pobede nad Irvingom, njegovog očajničkog nastojanja da to izbegne... Znači, on je i ranije gubio, i bio ponovo vraćen da se bori. Ali sigurno se nije užasavao predstojeće borbe, već nečega što se prostiralo između... Ma šta da je u pitanju, rešio sam da okušam, i to sad odmah.

Nisam napadao i moj protivnik je zbunjeno izmicao preko pustinje. Išli smo tako, neodređeno dugo pod svetlošću bele Zvezde, kad ugledah prazninu u daljini. Čovek, kada je spazio tu provaliju, stade i odmače se, nesumnjivo zaprepašten prizorom. Krenuo sam prema njemu i on izmače u stranu. No, nisam ga pratio. Došao sam do samog ruba i stao. Zeleni mi se pesak osipao oko nogu u laganom padu prema dnu... trebalo je da krenem

za njim i umrem peti put. I ponovo vaskrsnem, u istom ili nekom drugom, još apstraktnijem svetu.

Čovek, udaljen tridesetak koraka verovatno ništa neće shvatiti, ali to je najmanje bitno... Odagnavši svaku suvišnu misao poleteo sam u prazninu prepustivši se uživanju u slobodnom padu.

Prvo sam osetio Bol. Došao je naglo i ispunio mi svest do poslednje ćelije, primetno se pojačavajući. Neobjašnjiv, nepodnošljiv. Nisam se kretao, čini mi se da nisam ni postojao, nesvestan sebe i okoline, samo Bol neprekidan, potpun.

Nisam imao mogućnosti da išta izmenim ili da odredim koliko dugo sve traje dovodeći me do očajanja i dalje, do stanja potpune izbezumijenosti. I tada sve prestade. Ležao sam na zelenom pesku.

Krug je bio zatvoren, igra je ponovo počinjala.. Ipak, ne! Dok sam ustajao, zapazih promenu na sebi. Telo u kome sam se nalazio nije bilo moje. Bio sam ponovo nepobedivi Irving koji se nalazio na sredini ogromnog platoa, spreman za borbu. Ali telo nije bilo moje.

Do đavola, šta se ovo događa sa mnom? Imam samo svest sa kojom neko pakleno manipuliše, ili mi se događa nešto nesvakidašnje, nešto izvan moje moći poimanja...

Nevoljko sam krenuo prema čoveku, pokušavajući da u nepovezanom, grozničavom razmišljanju spoznam istinu. Pomislio sam čak i da pokušam da uspostavim kontakt sa čovekom, ali u meni je postojalo samo sećanje na govor. Šta sam ja, kada ne osećam umor, glad, vrućinu?

Pošto sam savladao protivnika, odlučih da ne idem nikud već sedoh pored, naslonivši se na zid neobičnih ruševina. Osnovno pitanje koje moram resiti jeste: šta sam ja? Ako sam nekada i bio čovek, sada više nisam... sećanje mi je dopiralo do borbi sa Irvingom, pre toga maglovito, posle toga maglovito.

Promena je došla kao treptaj. Znam da sam sedeo dosta dugo pored »leša« i u neprekinutom toku svojih misli, najednom sam se našao uspravan, pedesetak metara dalje, okrenut prema svom novom protivniku.

Kao da me je neko na prekidaču prebacio tamo.

Sada sam znao šta sam i bilo je bolno to saznanje. Bio sam samo

složeno sećanje kompjutera koje je on prikupio dok sam se borio protiv Irvinga, sećanje koje se na meni neobjašnjiv način povezalo sa srodnim sećanjem umirućeg čoveka u avionu koji pada... i sada otelotvoreno u ovoj besmislenoj igri živi svoju agoniju.

Imao sam koliku-toliku mogućnost izbora i u trenutku spoznaje odlučih da gubim sve borbe koje slede, bez obzira na Bol i rizik da dospem u još nepovoljnije stanje — Pošto je njima potreban Irving koji pobeđuje, možda će me ukloniti iz igre i izbrisati iz memorije kompjutera, da konačno završim svoje druženje sa Irvingom.

Howard Fast:

The Large Ant

Prevela Vesna Mahečić

Veliki mrav

Bilo je svih mogućih ideja i nagađanja kako ćemo završiti. Jedan je vjerovao da će prije ili kasnije biti previše ljudi; drugi da ćemo jedni druge poubijati, i atomska je bomba tome dala veliku vjerojatnost. Svakojaka poimanja, samo ne jednostavna činjenica da smo ono što jesmo. Mogli smo naći načina da prehranimo bilo koje mnoštvo ljudi, čak i kako da izbjegnemo međusobno brisanje s lica zemlje pomoću bombe; to nam odlično uspijeva, ali nam nikad nije uspijevalo da promijenimo sebe ili svoje ponašanje.

Znam ja. Nisam ja ni loš ni okrutan čovjek; baš naprotiv, obična sam, humana osoba, volim svoju ženu i djecu i dobro se slažem sa susjedima. Ja sam poput većine drugih ljudi, radim isto što bi i oni radili, ne razmišljajući baš kao ni oni. Sve to eto tu, u ljusci.

Ja sam također i pisac, pa sam rekao kustosu Libermanu i Fitzgeraldu, vladinom čovjeku, da bih volio napisati tu priču. Oni su slegli ramenima:

— Samo izvolite — rekli su mi — jer to ionako neće značiti baš ništa.

— Mislite li da to neće uzbuniti ljude?

— Kako bi to moglo ikoga uzbuniti kad u to nitko neće vjerovati?

— Kada bih možda mogao dobiti jednu ili dvije fotografije?

— To ne — rekoše mi tada. — Bez fotografija.

— Kakvog to ima smisla? — upitao sam. — Voljni ste mi dopustiti da napišem priču, pa čemu onda ne date i fotografije, tako da bi mi ljudi povjerovali?

— Oni vam ipak neće vjerovati. Jednostavno će vam reći da ste montirali fotografije, ali vam nitko neće vjerovati. To će dovesti do još veće zbrke. A budemo li imali šansu da se izvučemo iz ovoga, zbrka nam

neće pomoći.

— Što će nam onda pomoći?

Nisu bili spremni da mi na to odgovore, zato što nisu znali. I tako, evo što se meni dogodilo, ispričano jednostavno i sasvim obično.

Svakog ljeta, ponekad u kolovozu, ja i moja četiri dobra prijatelja odlazimo na jednotjedno pecanje na lancu jezera Saint Regis, u Adirondacksu. Svakog ljeta unajmljujemo istu kolibu; vozamo se okolo u kanuima, i ponekad ulovimo nekoliko brancina. Pecanje nije bogzna kako uspješno, ali mnogo se kartamo, kuhamo na otvorenom i općenito se opuštamo. Prošlog ljeta imao sam nekoliko neodložnih poslova. Doputovao sam s tri dana zakašnjenja, i s obzirom na to da je vrijeme bilo toplo, stabilno i mirno, odlučio sam ostati još dan ili dva sam pošto su drugi otputovali. Ispred kolibe bio je mali, ravan travnjak, i ja sam se odlučio da utrošim bar tri ili četiri sata na kratka bacanja. Eto, tako se dogodilo da se štap za golf našao uz moj krevet.

Prvog dana otkako sam bio sam otvorio sam za večeru konzervu graha i konzervu piva. Zatim sam legao u krevet sa »Životom na Mississippiju«, kutijom cigareta i čokoladnim prutićem. Nisam morao ništa obaviti, nije bilo telefona, nije bilo zahtjeva i nije bilo novina. U tom sam trenutku bio zadovoljan koliko je god to moguće u ovom nervoznom vremenu.

Vani je još bilo svijetlo, pa je kroz prozor iznad moje glave prođiralo dovoljno svjetlosti da mogu čitati. Upravo sam bio posegnuo za novom cigaretom, kad sam podigao pogled i opazio ONO na nozi svojeg kreveta. Rub moje ruke je dodirivao štap za golf, i ja sam jednim jedinim pokretom zamahnuo štapom i preciznim i divljim udarcem ubio ono. To je to što sam prije objašnjavao. Bez obzira na to kakav sam čovjek, reagiram kako reagira čovjek. Mislim da bi bilo koji čovjek, crn, bijel ili žut, u Kini, u Africi ili u Rusiji, učinio to isto.

Najprije sam uočio da sam se sav preznojio, a zatim mi je bilo jasno da ću povraćati. Izašao sam da povratim sjećajući se kako mi se to nije dogodilo od 1943. kod sam plovio u Evropu na palubi ratnog broda. Poslije toga sam se bolje osjećao, i mogao sam se vratiti u kolibu da bih ONO bolje pogledao. Bilo je mrtvo, a ja sam već odlučio da neću spavati sam u kolibi.

Nisam mogao podnijeti da to dotaknem golim rukama. Pokupio sam ga

komadićem smeđeg papira i spustio u ribarsku vršu, zatim sam sve to smjestio u prtljažnik svog automobila, zajedno s malo prtljage što sam je ponio. Zatim sam zatvorio vrata kolibe, ušao u automobil i odvezao se u New York. Samo sam se jednom zaustavio uz cestu, nešto prije Thruwaya, da bih odspavao u kolima malo više od jednog sata. Bilo je već skoro svanulo kad sam stigao u grad. Obrijao sam se, okupao u toploj vodi i presvukao prije no što se probudila moja žena.

Za doručka objasnio sam, joj da nikad nisam volio ostajati sam, as obzirom na to da je znala da za mene nije bilo ništa neobično da vozim cijelu noć, nije me više ništa ni pitala. Pojeo sam dva jaja, popio kavu i popušio cigaretu. Zatim sam otišao u svoju radnu sobu, zapalio još jednu cigaretu i zamišljeno promatrao ribarsku vršu što je ležala na mom stolu.

Moja je žena zavirila unutra, opazila vršu, osjetila da je smrad suviše težak i zamolila me da je prenesem u podrum.

— Idem se obući — rekla mi je. Djeca su još bila na ljetovanju. — Dogovorila sam se za ručak s Ann, nisam imala pojma da ćeš se vratiti. Da li da joj odjavim?

— Ne, molim te, nemoj. Naći ću već da obavim nešto što se mora obaviti.

Zatim sam sjedio i pušio još neko vrijeme i na kraju telefonirao u muzej i upitao tko je kustos za insekte. Rekli su mi da se zove Bertram Liberman i ja sam zamolio da razgovaram s njim. Imao je ugodan glas. Rekao sam mu da se zovem Morgan, kao i da sam pisac, a on mi je pristojno natuknuo kako je već vidio moje ime i pročitao nešto što sam bio napisao. To je uobičajena procedura kad se pisac predstavi misaonoj osobi.

Zamolio sam Libermana da me primi, a on mi je odgovorio da ga toga jutra čeka previše posla. Ne bi li to moglo biti sutradan?

— Bojim se da mora biti odmah — rekoh mu nepokolebljivo.

— Oh? Potrebni su vam neki podaci?

— Ne. Imam za vas jedan primjerak.

— Oh? — Taj »oh« bila je pristojna, neutralna stanka. To je bilo pitanje, bio je to odgovor i nije bilo ništa, čovjek mora radom doći do takvog naročitog »oh«.

— Da. Mislim da će vas ovo zanimati.

— Insekt? — upitao je blago.

— Mislim da je tako.

— Oh? Velik?

— Vrlo velik — rekao sam mu.

— U jedanaest? Možete li tada doći? Kad uđete, u prizemlju na desno.

— Doći ću — rekao sam mu.

— Još nešto: mrtav?

— Da, mrtav je.

— Oh? — ponovo. — Bit će mi drago da vas vidim u jedanaest.

Moja se žena do tada obukla. Otvorila je vrata moje radne sobe i odlučno rekla:

— Molim te, svakako se otarasi te vrše. Smrdi.

— Da, mila. Otarasit ću se je.

— Čovjek bi pomislio da bi volio pridrijemati pošto si cijele noći vozio.

— Čudno, ali nisam pospan — odvratio sam. — Mislim da ću otići u muzej.

Moja je žena odgovorila da joj se kod mene sviđalo upravo to što mi nikako nisu dosadila mjesta kao što su muzeji, policijske stanice i trećerazredni noćni klubovi.

Bilo kako bilo, osim trkaće staze, muzej je najzanimljivije mjesto na svijetu, puno iznenađenja. Iznenadio sam se što su me uz Libermana čekala još dva čovjeka u njegovu uredu. Liberman je bio mršav čovjek, oštrih crta lica, u šezdesetim godinama. Vladin čovjek, Fitzgerald, bio je nizak, tamnih očiju s naočalama uokvirenim zlatom. Bio je vrlo oprezan i nikad mi nije rekao koji vladin resor predstavlja. Jednostavno je govorio »mi«, a to je značilo vlada. Hopper, treći muškarac, djelovao je zadovoljno, debeljuškasto i prijazno. Bio je senator koji se naročito zanimao za entomologiju, premda, prije tog prijepodneva, ja sam stopostotno vjerovao,

nije znao ni da takvo što ne samo postoji već da nije čak ni moguće.

Soba bijaše prostrana, četvrtasta, jednostavno namještena, s policama i ormarićima na zidovima.

Rukovali smo se a zatim me je Liberman zapitao kimnuvši prema ribarskoj vrši:

— To je Ono?

— To je Ono.

— Smijem li?

— Samo izvolite — rekao sam mu. — Nije to nešto što bih dao puniti za sobni ukras. Ja ću vam to pokloniti.

— Hvala vam, Morgan — rekao je on, a tada je otvorio vršu i pogledao unutra. Zatim se uspravio a druga dvojica su ga ispitljivo gledala.

On je kimnuo:

— Jest.

Senator je držao zatvorene oči jedan dugi trenutak. Fitzgerald je skinuo naočale i brižljivo brisao stakla. Liberman je razastro komadić plastike na svom stolu, a zatim izvukao stvar iz vrše i položio je na plastiku. Dvojica muškaraca ostadoše nepokretni. Samo su sjedili na mjestima i gledali u stvar.

— Što vi mislite da je ovo, Morgan? — zapitao me je Liberman.

— Mislio sam da je to vaša struka.

— Da, naravno. Samo sam želio vaš dojam.

— Mrav. To je moj dojam. To je prvi put da vidim mrava dugog više od dvadeset centimetara. Nadam se da je i posljednji.

— Sasvim razumljiva želja — potvrdio je Liberman. — Smijem li vas pitati kako ste to ubili?

— Željeznom polugom. Hoću reći, štapom za golf. Bio sam na pecanju s prijateljima u Saint Regisu u Adirondacksu, i ponio sam štap za golf da bih vježbao kratke udarce. Tu sam najslabiji. Kad su mi prijatelji otišli,

odlučio sam ostati još u našoj kolibi i vježbati kratke udarce četiri ili pet sati. Znate.

— Nema potrebe da objašnjavate — nasmiješio se Hopper, s tragom tuge na licu. — Neki od naših najboljih igrača imaju isti problem.

— Ležao sam u krevetu, čitajući, i spazio ovo na nozi kreveta. Imao sam palicu...

— Razumijem — kimnuo je Fitzgerald.

— Izbjegavate da pogledate u to — primijetio je Hopper.

— Muka mi je od toga.

— Da, da, vjerujem da jest.

— Da li bi vam bilo teško da nam kažete zašto ste to ubili? — reče Liberman.

— Zašto?

— Da, zašto?

— Ja vas ne razumijem — rekoh. — Ne znam na što smjerate.

— Molim vas, sjednite, —kimnuo je Hopper. — Pokušajte se opustiti. Siguran sam da vam je sve ovo bilo vrio mučno.

— Ja nisam uopće spavao. Želio bih priliku da odsanjam, prije nego što se izjasnim koliko mi je to mučno.

— Morgan, mi vas ne pokušavamo uzrujati — rekao je Liberman. — Međutim, znamo da su neki aspekti svega ovoga vrlo važni. Zbog toga vas i pitam zašto ste ovo ubili. Morali ste imati neki razlog. Je li vam se činilo da vas namjerava napasti?

— Ne.

— Ili je učinilo neku neočekivanu kretnju prema vama?

— Ne. Jednostavno je bilo ondje.

— Onda, zašto?

— Ovo ne vodi nikamo — ubacio je Fitzgerald — mi znamo zašto je to

ubio.

— Znate li?

— Odgovor je vrlo jednostavan. Ubili ste ovo, zato što ste ljudsko biće.

— Oh?

— Da. Razumijete li?

— Ne, ne razumijem.

— Pa zašto ste, onda, ubili? — ubaci se Hopper.

— Bio sam preplašen nasmrt. I još sam, da budem sasvim iskren.

— Vi ste pametan čovjek. Dopustite mi da vam nešto pokažem — reče Liberman i otvori vrata na jednom ormariću, a ondje je bilo osam boca s formalinom, a u svakoj po jedan primjerak poput mojeg, i svaki unakažen nasilnom smrću. Ništa nisam rekao. Samo sam buljio. Liberman je zatvorio vrata ormarića. — Svi u pet dana — slegnuo je ramenima.

— Nova vrsta mrava — prošaputao sam glupavo.

— Ne. To nisu mravi. Dođite! — pozvao me kretnjom prema stolu, a druga dvojica su mi se pridružila. Liberman izvadi komplet instrumenata za seciranje iz ladice, upotrijebi jedan da bi prevrnuo onu stvar, a zatim pokaže na donju stranu onog što bi kod insekta trebalo da bude toraks. — To izgleda kao da je njegov dio, zar ne?

— Da, izgleda.

Koristeći se s dva dijela pribora, pronađe otvor i raspara donji dio. Otvorilo se poput utrobe bombardera; bio je to džep, vrećica, spremište što ga je ta životinja nosila sa sobom, a u tome su bile četiri prekrasne, sićušne alatke ili instrumenta ili oružja, svako oko tri centimetra dugačko. Bili su prekrasni onako, kako je prekrasan svaki objekt s funkcionalnom namjenom, stvaran s ljubavlju — onako kako bi i samo stvorenje bilo,predivno da nije bilo insekt, a ja da nisam bio čovjek. Koristeći se pincetom, Liberman je oslobađao svaki instrument od kvačica što su ga držale i dodavao ga meni, a ja sam ih uzimao, pregledao i zatim spustio.

Sad sam morao gledati u mrava. Ta prije ga nisam pošteno ni pogledao. Ne gledamo pažljivo one stvari koje su nam strašne ili odbojne. Ne možete

ni u što gledati kroz zastor mržnje. Međutim, sada kad su strah i mržnja oslabjeli, shvatio sam da to nije bio mrav, premda je izgledalo kao mrav. Takvo što nisam nikad ni u snu prije vidio.

Sva trojica su me promatrala i ja sam se iznenada počeo braniti.

— Ja nisam znao! Što biste htjeli da učini čovjek kad opazi insekte takve veličine? — Liberman kimnu, a ja viknuh: — Što je to, do đavola?

Iz svog stola Liberman izvuče bocu i četiri čaše. Nalio je i mi iskapismo. Ne bi se čovjek nadao da u svom stolu drži tako dobar viski.

— Ne znamo — reče Hopper. — Ni mi ne znamo što je to.

Liberman pokaže na smoždenu lubanju iz koje se cijedila bjeličasta tvar. — Moždana materija, velikim dijelom.

— Ovo bi moglo biti vrlo inteligentno stvorenje — kimnu Hopper.

— To je insekt po svojoj strukturi. A mi vrlo malo znamo o inteligenciji kukaca. Njihova inteligencija nije ono što mi smatramo inteligencijom. To je kolektivni fenomen, kao da otprilike mislite na sastavne dijelove naših organizama. Svaki dio živi, ali je inteligencija uvijek rezultat cjeline. Ako bismo taj isti princip proširili na stvorenja poput ovoga... — reče Liberman i zastane.

— Pretpostavimo da je tako — prekinuo sam tišinu.

— Što?

— Ta vrst kolektivne inteligencije o kojoj ste govorili.

— Oh? Pa ne bih znao reći. To bi bilo nešto iznad naših najluđih snova. Za nas ... no, što smo mi za jednog običnog mrava?

— Ne vjerujem u to — rekao sam, a Fitzgerald i vladin čovjek mi tiho ,rekoše:

— Ni mi. Mi nagađamo.

— Ako je ovo tako inteligentno, zašto nije iskoristilo jedno od svojih oružja protiv mene?

— Zar bi to bio znak inteligencije? — blage upita Hopper.

— Možda nijedna od tih stvarčica i nije oružje — reče Liberman.

— Zar ne znate? Zar nisu drugi nosili instrumente?

— Jesu — kratko reče Fitzgerald.

— Zašto? Koji su to bili?

— Mi ne znamo — odvrati Liberman.

— Ali možete ispitati. Mi imamo učenjake, inženjere... do đavola, pa ovo je doba fantastičnih instrumenata! Dajte da ih rastave!

— Već jesmo.

— Što ste otkrili?

— Ništa.

— Hoćete li mi reći — kazah — da ne možete ništa reći o ovim instrumentima, što su, kako rade, kakva im je namjena?

— Upravo tako — kimnuo je Hopper. — Ništa. Oni ništa ne govore najboljim inženjerima i tehničarima u SAD. Znate onu staru priču: recimo da ste Aristotelu dali radio; što bi on s njim učinio? Gdje bi našao struju? I što bi primao bez ikoga tko bi odašiljao? Nije u pitanju kompliciranost ovih instrumenata. Zapravo su vrlo jednostavni. Mi nemamo pojma o tome što mogu obavljati i čemu služe.

— Ali to su svakako nekakva oružja.

— Zašto? — pitao je Liberman. — Pogledajte malo sebe: kulturan i inteligentan čovjek, pa ipak ne možete ni zamisliti jedan mentalitet koji oružja ne uključuje kao primarnu nužnost. A ipak, oružje je nešto neobično. Instrument ubijanja. Mi ne razmišljamo tako zato što je oružje postalo simbolom svijeta koji nastavamo: Je ti to civilizirano ili su možda oružje i civilizacija u nekom konačnom smislu nespojivi? Možete li zamisliti mentalitet kojem je pojam ubijanja nemoguć, ili mu, recimo, nedostaje? Mi na sve gledamo kroz vlastitu subjektivnost. Zašto ne bi netko drugi... ovo stvorenje, na primjer... gledalo na proces razmišljanja izvan svoje subjektivnosti? Tako pristupa stvorenju iz našeg svijeta.... i biva umoren. Zašto? Uz kakvo objašnjenje? Recite mi, kakvo bismo razumno objašnjenje mogli ponuditi sasvim racionalnom stvoru za ovo? — pokazivao je prema stolu. — Najozbiljnije vam postavljam ovo pitanje. Kakvo objašnjenje?

— Nezgoda? — promucao sam.

— A osam boca u mom ormariću? Osam nezgoda?

— Mislim, doktore Liberman, — reče Fitzgerald — da bi vas ovo moglo odvesti malo predaleko.

— Da, vi mislite tako. To je dio vašeg miljea. Moj je znanstveni. Kao znanstvenik nastojim biti racionalan kad god mogu. Stvaranje strukture dobra i zla, ili onog što nazivamo moralom i etikom, funkcija je inteligencije, i bez sumnje je da krajnje zlo može značiti uništenje svjesne inteligencije. I zato smo, već tako davno, bar priznavali zapovijed: »Ne ubij!« čak i ako smo to samo izgovarali. Ali za kolektivnu inteligenciju, kakvoj bi ovo moglo pripadati, pojam ubijanja bio bi monstruozan, upravo nezamisliv.

Sjeo sam i zapalio cigaretu. Ruke su mi drhtale. Hopper se ispričao.

— Bili smo prilično grubi s vama, Morgan. Međutim, za posljednjih pet dana, osam je osoba učinilo upravo isto što i vi. Bivamo ulovljeni u zamku, samim time što smo ono što jesmo.

— Ali, recite mi, odakle dolaze ove stvari?

— Gotovo da i nije važno odakle dolaze — Hopper će beznadno. — Možda s nekog drugog planeta, možda iz unutrašnjosti ovog, s Mjeseca ili s Marsa. Nije bitno. Fitzgerald vjeruje da dolaze s nekog manjeg planeta, zato što su im kretnje na Zemlji očito spore. Međutim, doktor Liberman misli da su spori zato što nisu otkrili potrebu za bržim kretanjem. U međuvremenu, zadesio ih je problem ubijanja i što da poduzmu u vezi s tim. Tko zna koliko ih je umrlo u drugim krajevima, u Africi, u Aziji, u Evropi.

— Pa zašto onda ovo ne objavite? Prekinite to prije nega što bude prekasno!

— Razmišljali smo o tome — potvrdi Fitzgerald. — A onda: panika, histerija, optužbe da su ovo posljedice atomske bombe. Mi se ne možemo promijeniti. Ono smo, što jesmo.

— Oni će možda otići — primijetio sam.

— Da, mogli bi — kimnu Liberman. — Međutim, ako ih ne prati prokletstvo ubojstva, možda ih ne prati ni prokletstvo straha. Možda su društveni, u vrhunskom smislu. Što društvo čini s ubojicom?

— Postoje društva u kojima ga kažnjavaju smrću, a postoje i druga, koja priznaju njegovu bolest i zatvoraju ga ondje gdje više ne može ubijati — reče Hopper. — Naravno, drukčije je kad se sudi cijelom jednom svijetu. Mi sad imamo atomske bombe i štošta drugo, posižemo prema zvijezdama...

— Sklon sam mišljenju da će oni bježati — ubaci Fitzgerald. — Mogli bi oni ipak nositi ono prokletstvo straha, doktore.

— Moguće je — prizna Liberman. — Nadam se da je tako.

Međutim, što više razmišljam o tome, sve mi se više čini da su strah i mržnja dva lica jedne medalje. Uporno pokušavam vratiti misli, ponovo oživjeti onaj trenutak kad sam to opazio na nozi svoga kreveta u ribarskoj kolibi. Uporno pokušavam izvući iz sjećanja jasnu sliku kako je to stvarno izgledalo, da li je iza tog ljušturastog lica i dvije lagano gibane antene bilo ikakvog traga straha ili bijesa. Međutim, što mi sjećanje postaje jasnije, sve mi se više čini da prizivam izvjesno čudesno dostojanstvo i spokojnost.

I sve više i više, dok obavljam svoje poslove, dobivam osjećaj onog što je Hopper nazvao »suđenjem cijelom jednom svijetu«. Nemam nikakav osjećaj ljutnje. Poput zločinca, koji se više ne može miriti sa sobom samim, zadovoljan sam da mi se sudi.

Jean Le Clerc de la Herverie:

Le tailleur et la nana mécanique

Preveo Božidar Stančić

Ginekoid za frustriranoga

Desnim kažiprstom, jer je već bilo prekasno da se uči služiti prstima obje ruke, Iannis je grozničavo otipkao kodni broj svoje banke. Tipke njegova osobnog terminala zveknule su, nešto je škljocnulo, a zatim je stigao odgovor: područni kompjuter Glavne kreditne banke zanimao se za njegov slučaj. Otkako je Iannis prije deset godina počastio ovu banku otvaranjem računa brzi odgovor bio je osnovna pristojnost. Iannis je pogledavao tipke na kojima je otipkao kodirani program. U 21. stoljeću svatko je morao steći osnovne pojmove koji će olakšati rad sa strojem i poticati tromost službenika. Iannis je kao krojač i krupni potrošač svesrdno to odobravao.

Štampana ga je traka obavijestila da je njegovo pitanje registrirano i da valja pričekati četvrt sata na odgovor bankara.

»Gadovi! Četvrt sata!« — zabrundao je ljutit.

Ianis je mislio da više neće moći izdržati jer je već došao u oskudicu zbog sve češćih halucinacija. Ne bude li večeras ili sutra imao neku mačku, bit će na rubu propasti. Simptomi opisani u stručnom medicinskom časopisu, glasilu članova kluba Hipokrata, opet su ga opsjeli. Bili su tako očigledni da su mu počele raditi žlijezde, curiti slina dok je okretao stranice »Pussycat-Jack« kataloga koji je nudio praktične karakteristike robe svojega tržišta. Između 729 modela koje je »Pussycat-Jack« nudio, samo je jedan zanimao Iannisa i ta ga je lutkica strasno opsjedala. Dakako, nije znao zašto, jer se osjećaji ne mogu secirati kao žabe. Kako da na bilo kakvom i najsenzibilnijem kompjuteru kodira taj žestoki seksozov, jači nego zov pučine, tu upornu abdominalnu bol, tu vrtoglavicu, te oči nagorjele suncem ljubavi, to cvijeće što se bere u vrtovima Erosa?

Iannis nije smatrao da bi Pussy, kako su upućeni zvali tvrtku, slala lutku-ginekoida samo radi zadovoljavanja niskih nagona kupaca, nije mislio da bi prepustili ljepoticu mračnim apetitima nekoga tko je u stanju

potrošitigodišnji prihod kako bi uživao u sladostrašću.

Ponekad se Iannis obraćao za pomoć Glavnoj kreditnoj banci — posudio je novac za kupnju komfornog stana (na kojem je još hipoteka), pa za vikendicu i za mini-raketu radi putovanja u svemir. Banka nije imala prigovora: bankovne su službe izračunale zajam i rate, išavši tako daleko da su preporučivale proizvode najbolje kvalitete. Iannis je dobro zarađivao i oni su to znali. Ipak, nikad se još nije s bankom savjetovao o kupnji neke specijalne robe iz tvrtke Pussy... Odmotavajući u sebi retrospektivan film, Iannis je nervozno podizao obrve. Proždirala ga je tjeskoba. Osjećao je da mu požuda za ženom-robom nije baš pohvalna i da nužda koja ga tjera na to ne ulazi u potrošnu robu koju njegova banka ima u planu. Zbilja, gdje je granica stvarnih potreba? Nije li i mehanizam od mesa, željan užitka, također potrošna potreba, proizvod isto tako nezaobilazan kao mini raketa ili vikendica?

Začuo je očekivano pucketanje. Banka, mu je napokon odgovarala! Iannis je osjetio žestoku bol u trbuhu, nalik na grčeve. Drščući od bojazni, krojač se približio terminalu i pročitao odgovor. Namrštio se i stisnuo zube. Samo mirno! Odgovoreno mu je jednom rečenicom: »Molimo vas da otipkate proizvodni broj svoje lutke.«

»Ma, tako ti svega na svijetu, što se toga prokletog stroja tiču moji ukusi? Pitam li ja njega koliko mu je potrebno elektrona da bi dobro radio? Ja želim samo novac... «

Opet pucketanje i opet rečenica: »Požurite, vrijeme teče— Morao je ostaviti na stranu svoje prigovore i zlovolju, pa učini kako je tražio stroj. Zatim je opet nabirao obrve da bi smirio živce. Ponovio se mehanički ples tipki i sad je Iannis čitao s manje bojazni: »Vaš je izbor problematičan!... Jeste li sigurni da ćete se snaći...?«

»Kao riba u vodi«, odgovori Iannis tipkama. Koji je to smiješni programer kodirao stroj? Program je bio reguliran, kompjuter je brzo reagirao i za tridesetak sekundi stigao je odgovor: »RDA 52 bit će vam dopremljena sutra ujutro u sedam i trideset. Budite pripravni da doručkujete sa svojom družbenicom, stari sretniče. Glavna kreditna banka želi vam najveću sreću koju može netko osjetiti s djevojkom. Mjesečna rata 1599 franaka, kredit na šest mjeseci, prva posebna rata 3450 franaka.«

Kao udaren toljagom krojač se počeo tresti. Nikad neće uspjeti namiriti svoje dugove. Požalio je što nije sve objasnio banci: svoje posudbe od

kolega, svoje dugove iz igara i druge obaveze... Počeo je proklinjati taj prokleti sustav koji ga je doveo u slijepu ulicu.

Noć je proveo loše, mučili su ga snovi u kojima su ga gonili prijeteći vjerovnici, izlemali ga i tukli sve dok im se nije svečano zakleo pred nekim marionetskim sudom da će namiriti dugove makar prodao sve što ima.

U 7,28 sati ujutro netko je pozvonio na vratima. Iannis je panično ustao, obukao svečano odijelo i pošao da otvori vrata.

Ona je bila ovdje.

Gotovo se onesvijestio kako je bila lijepa. U trenu su iščezle sve noćne more.

— Dobar dan, čekao si me, zar ne? — Kakav glas! Prava nebeska glazba! Požurio se da je pusti u stan, suzdržavajući se od želje da je »konzumira« ovdje, na stubištu, kadli iz sjene iziđe neki čovjek u pozlaćenoj uniformi tvrtke Pussy.

— Ovaj, potpišite ovdje i platite... — Iannis je opet morao iz misli otjerati strahove koji su navirali od noći, polako, na vrbovima prstiju. Mora se pokazati profinjen pred svojom novom stečevinom, pa makar ona bila kupljena. Kimnuo je čovjeku i pošao po čekovnu knjižicu. Platio bi bilo koliko samo da mu ostane ta lutka iz sna. Pa i nije to tako mnogo: 3450 franaka.

Kad je ostao sam sa svojom ginekoidnom mačkom, kuhao je kavu dok je ona razgledala stan. Uskoro su sjedili sučelice pred vrućom kavom. Ali, začudo, Iannis se više nije osjećao smireno. Riječi su mu zjapinjale u grlu. Premirao je od straha da ne izvali neku plitku, ili šuplju rečenicu. Nizašto na svijetu ne bi iznio svoje nečasne misli koje su ga ispunjale pred katalogom tvrtke Pussy. Nije očekivao da će se naći pred pravom ženom, tako savršenom kao da je stvorena od Adamova rebra.

— Zar ne radiš danas? — zapitala je dok je on očajnički tražio pametne riječi.

— Pa, ovaj... — pun nade pogledao je na sat. Za četvrt osam, sad bih već morao poći prema terminalu zajedničke letjelice.

— Pa što još čekaš? Misliš da ću cijeli dan ostati u toj kuhinji a ti ćeš me gledati i blebetati koještarije?

— Idem, idem. — Odjednom se prepao.

— Prije nego što odeš ostavi mi 500 franaka. Moram nešto kupovati.

— Ali nemam. Ne držim toliko novca u kući.

— Toliko? No, nadam se da nisam upala u stan nekoga bijednog siromaška!

— No, evo ti trista — reče on i nerado joj pruži tri novčanice kojima je raspolagao. Otišao je gotovo nečujno kroz vrata. Kad je stigao do dizala, začuo je kako ga pita:

— U koliko se sati vraćaš?

— U šest i trideset.

— Možda ću biti ovdje. Vidjet ćeš. Zdravo.

Kad je ušao u letjelicu što ga je vozila prema radnom mjestu, sjetio se da svojoj izabranici nije ostavio ključ. Nije to ni tako loše. Bar neće poželjeti da ode. Pokušao se opustiti da bi smiren došao na posao, kako i dolikuje sretnom i uravnoteženom muškarcu. Osjetio je neodoljivu želju da pođe na WC. Dosad se suzdržavao, želeći prikriti pred novom družicom da je žrtva svojih niskih životinjskih nagona. Što je mogao dostojanstvenije krojač se uputi prema WC-u. Valjalo je platiti da bi smio zaključati, ali on nije imao ni pare. Nije važno, nije bilo nikoga, a nužda je bila prijeka. Čučnuo je iza odškrinutih vrata i počeo što je moguće brže obavljati nuždu.

Prokleti čučavci! Kako se u 21. stoljeću mogu trpjeti takve ludosti? Kad samo pomislim kako nas telematični spotovi neprekidno obmanjuju u pogledu komfora! A osim toga, dižu nam novac za koještarije. Sramota da se mora platiti javni zahod!

Slučajnost se ne može predvidjeti i, dakako, netko je ušao u WC dok je krojač olakšavao pritisak u crijevima. Bojeći se da će ga netko vidjeti, krojač je izišao napola zadovoljivši svoje potrebe. Pogledao je putnike ne bi li vidio onoga tko je pokušao ući, ali su sva lica bila neprobojna, pa je sjeo. Za pet minuta će stići u radnju. Prije toga valja se počešljati i urediti odijelo, kako bi izgledao miran i uspješan, što je jamčilo uspjeh kod kupaca. Ne smije ni na trenutak pokazati da ima teškoća. Zanimanje je zahtijevalo da bude smiren, da ima kvaliteta i da su mu kretnje odmjerene. Gojazna mušterija mora izići iz lokala uvjerena da se samo malo

zaokružila, a ona tanašna s uvjerenjem da je zvijezda holovizije s istaknutim grudima.

Krojač Iannis je uživao ako je mogao reći da on nikad ne laže već da zaobilazi istinu kako bi je učinio korisnom. Okolina ga je smatrala odličnim prodavačem, nadarenim zdravim i efektnim odnosom prema kupcima. Svi koji su nosili odijela što im je savjetovao Iannis bili su zadovoljni. Krojač je na svoj način bio umjetnik. A ginekoid kojega je izabrao u katalogu Pussy odgovarao je njegovu profinjenom ukusu. Dakako, ona nije smjela doći u prodavaonicu. On je ondje imao određen ugled među kolegama, mogao je postati šef odjela sa 26 godina, što je uspjeh, i neće to odbaciti samo zato što je jedna mehanička ženska ušla u njegov život. Uostalom, svaki posjet na poslu doveo bi ga u nepriliku: šefovi, koji cijene profesionalca a preziru muškarca u njemu, iskoristili bi priliku da ga podsjete na predujmove koje je uzimao na plaću i na kojekakve ne dugove upravi i kolegama.

• • •

Došavši u radnju, Iannis je pojurio prema WC-u, u strahu koji nije mogao svladati jer su ga trgali grčevi u trbuhu. Mutio ga je i strah da bi mogao zakasniti. Pošto se zatim uredio i oprao ruke, krojač je izišao. Nedostajao mu je još samo miris losiona.

Uh, kako mi je grlo suho! Jedva gutam!

Brzo se uspeo na prvi kat, provjerio ne manjka li netko, a zatim javio da je njegov odjel pripravan. Zazujao je interfon. Upravitelj je pitao može li otvoriti. Činilo se da je sve u redu. I tri minute poslije Iannis je primio prvu mušteriju. Ali ništa nije išlo kao obično. Kupci, začudo, nisu padali na udicu koju im je on bacao. Nije bio u stanju uvjeriti ljude rutinski. A poslije petoga neuspjeha toga dana krojač se počeo pitati je li nešto propustio i hramlje li mu rutina. Pogledao se u ogledalo, popravio sako, protrljao oči malim prstom. Možda mu samo dah nije bio kako valja ...

Dok se Iannis promatrao u ogladalu neki potencijalni kupac uđe na odjel. Kako slučajno nije bilo redovnoga prodavača, počne se sam posluživati prazneći police kako bi pronašao sukno ili odijelo po svom ukusu. I kad se krojač napokon okrenuo, učinilo mu se da će taj nered morati sređivati sat-dva. Naljutio se.

— No, zar ne možete pripaziti što radite? — pitao je. — Vidite li sve

ovo...?

— Ne bih vas baš mogao ocijeniti kao ljubaznog. Pokušao sam vam olakšati posao dok ste se gledali u ogledalo. Uostalom, zaista ne znam što imate gledati. Vaš je izgled isto tako jadan kao i odijela što ih prodajete.

Ianis je odmah shvatio da ga kupac izaziva kako bi ga izbacio iz takta. To je zacijelo agent Nacionalne službe za pristojnost, jedan od onih čiji je posao da testira i bude li potrebno i suzbija nedolično vladanje ljudi. Prljav posao.

— Ispričajte me, molim vas — promrmlja Iannis. — Ti se meni gadiš više nego što me mrziš, jer tvoj je posao da mrziš ljude. — Ovaj, možda imamo robu koja bi odgovarala vašem ukusu... Kakvo odijelo želite?

Pribranost nije pokolebala kupca.

— Ne, nemate ništa što bi mi odgovaralo. Do viđenja... — Kupac se okrenuo i otišao.

Dok je stavljao odijela i sukna na police, Iannis je bio ogorčen. Toliko žuđeni dolazak idealne družice uzrokovao je više nevolja nego uživanja. Ništa mu više nije polazilo za rukom. Poslije duge unutrašnje borbe odluči posjetiti tvorničkoga liječnika, koji će valjda pronaći rješenje njegovih teškoća.

• • •

Ležeći na tvrdoj klupi, krojač Iannis pokušavao je objasniti svoj slučaj liječniku, koji je postavljao pitanja blago i pun razumijevanja. Ukočen zbog stida, Iannis je promatrao strop kako bi izbjegao prodornim liječnikovim očima. Govorio je brzo i tiho. Za pet minuta je otkrio traumu koja ga je opsjedala, sindrom zaljubljenoga u mehaničku ženu. Liječnik se suzdržavao da se ne nasmije. Bio je, na sreću, dobar glumac i ostao je miran. Dat će si oduška poslije, dok to bude pripovijedao svojoj ženi. Pravio se sada kao da razmišlja.

— No, pa... kako je to s financijske strane?

— Ide nekako — slagao je Iannis.

— Dobro, podvrgnut ću vas nekim testovima. Možda vaša bolest i nije samo psihosomatska.

Riječi, samo riječi. Ne mogu podnijeti klepetanje kojim ti ljudi omataju svoje misli. Blagoglagoljiva manija pričanja, proljev definicija, trulo papagajsko ponavljanje.

— Sjednite, molim vas, u ovaj naslonjač... Iannis kimne.

Zavaravaju li oni sami sebe, ti ljekaroši? Čudio bih se. No, zbog glazbe njihovih rečenica hvatamo i prenesena značenja... Ali što mi je? Ne razumijem što mislim...

Dok je sjedio u neobičnom stolcu, pacijent je osjetio kako mu se po tijelu čičkaju elektrode. Liječnik se smiješio i govorio »nije to ništa«. Samo rutina. A to je Iannis volio više od svega. Komfor, navike... Čini se da se ovaj plitki svijet ne može zadovoljiti malim, trajnim i ohrabrujućim stvarima. Moloh je odvlačio žrtve prema svojem žrtveniku.

Učestalost vaših spolnih odnosa? Koliko traju? Koliko mjesečno trošite za oblačenje? Koliko za zabavu? Volite li svoj posao? Što mislite o ovim pitanjima? Smatrate li da su korisna? Čemu? Čitate li mnogo? Koliko se puta tjedno odnosno dnevno služite kompjuterom? Smatrate li da znanost pridonosi čovjekovoj sreći ili da ga, naprotiv, sputava prisilama iz kojih se ne može izvući? Što mislite o samoubojstvu? O porno-filmovima?

Pod valom pitanja Iannis nije ni zapazio da liječnik i ne govori. Sva je pitanja krojač dobivao izravno u mozak i odgovarao je automatski. No, kad je bilo gotovo, i kad je s mukom ustao iz toga ispitivačkog naslonjača, osjetio je da je nasamaren, izrabljen, izvrgnut ruglu, smuvan bez svoje volje, I da je ispraznio iz svog mozga najskrovitije tajne.

— Nije to ništa osobito — zaključio je liječnik. — Samo posljedica svagdašnjih stresova. Vi ste žrtva svojih neumjerenih seksualnih apetita. Znate onu: tko mnogo ljubi, slabo tuca. Shvaćate što hoću reći?

— Dakako. Ali zar nemate ništa čime bih prevladao tu tjeskobu? Nemam više povjerenja u sebe i ne želim takav ostati zauvijek.

— Znate, stres je zlo našeg vremena i protiv njega se ništa ne može učiniti. Pokušajte džudo, jogu ili transcendentalnu meditaciju, kako želite. Izvijestit ćete me o rezultatima. Svakako, fiziološki vas ne muči nikakva bolest.

— Eh, pa dobro, onda... — Nastao je trenutak neugodne tišine. Liječnik je očito htio Iannisu nešto dati do znanja, nešto sasvim prirodno, nije

shvaćao kako je to Iannis mogao zaboraviti. Pogledao je Iannisa u oči.

— Prestanite pušiti, svakako. Niste ni svjesni koliko duhan škodi. U svakom slučaju, prednost će se pokazati i financijski...

— Dugujem li vam nešto?

— Stotinu sedamdeset franaka.

Iannis se stresao. Kako li će sastaviti kraj s krajem?

— Ovaj ... nisam dobro razumio.

— Stotinu sedamdeset — mirno će liječnik.

— Aha... mislio sam da su tvornički pregledi besplatni.

— Samo ste mislili.

Iannis je nerado izvadio čekovnu knjižicu.

— Zar nemate gotovine?

— Nemam, žao mi je, žena je sve uzela.

— Onda to stoji dvjesta franaka. Porez, shvaćate...

— Ne shvaćam .

Liječnik je objasnio razdraženim tonom u glasu:

— To je jednostavno. Ako mi platite u gotovu, to poreznici ne znaju i ja im mogu izjaviti bilo što. Ako mi platite čekom, bit će evidentirano, i da bih zaradio 170 franaka moram naplatiti 200, jer mi poreznici uzmu 30. Jasno? Sam brzo, jer ću vam morati naplatiti dva pregleda, 400...

Iannis nije ni pokušao shvatiti čudnu tarifu stručnjaka. Platio je preko volje i otišao, spremivši u džep recept za skupe lijekove. Neće se valjda uništiti zbog neke prilično problematične bolesti.

• • •

Krojač je preostalih nekoliko sati proveo na poslu, preskočivši ručak, radeći užurbano. Veliko iskustvo omogućilo mu je da izgleda zadubljen u posao, premda mu je duh bludio u drugim vodama. U 18,31 bio je pred svojim stanom, gdje je ostao pred vratima ne usuđujući se maknuti. U

njemu se budio upravo zečji strah. Nikad se ne zna... No, do vraga i strah! Iannis se odluči i pozvoni. Četrdeset pet sekundi tjeskobe. A što ako ne otvori? Iannis je u svojoj glavi mijesio objašnjenja: Umoran sam, draga. Dan je bio iscrpljujući. Jest, drago mi je što si kod kuće, ali moram ti mnogo toga objasniti...

Bude li imao sreće, pa ako je ženska dobro programirana, pomoći će mu, vratit će mu samopouzdanje, moći će se slobodno izraziti. Novac, dugovi, problemi življenja, prednosti koje je stekao u znoju lica svoga. Mnoge brige, ali i prava sreća što posjeduje stan u doba kad je on vrlo dragocjen. Iznijet će joj svoje muke i prekovremene satove, prešutjet će strast za igrom... uostalom, više i neće igrati na sreću, prešutjet će guljenje i neke podlosti kojima se morao poslužiti.

Iznenada su se otvorila vrata.

— Ah, ti si? Nisi baš uranio!

Iannis je ostao zbunjen. Ona je stajala na vratima, očito nezadovoljna što ga vidi, i nije se žurila da ga pusti u stan, njegov stan.

— Kasno završavam, takav mi je posao.

— Možeš zamisliti da sam smatrala da je neka skitnica ili lopov. A pitam se da li si ti zbilja onaj za koga se smatraš. Imaš li osobnu kartu?

— Ne budi šašava — promuca Iannis — pa dobro znaš da sam to ja, Iannis... — Više nije znao kako da reagira pred tom oštrokondžom što ga je primala tako neljubazno. — Molim te, sve ću ti objasniti, shvatit ćeš... Imao sam...

—...težak dan, ha? Da, mislila sam si to. Svi oni tako kažu. Brige za novac...

— Ne, ne, moram ti objasniti...

— Znam ja to napamet. Svagdašnje su laži upisane u mojoj memoriji. Sve ja to kopčam, a tvoji bi pokušaji bolje poslužili kod guščica što se prenemažu.

Iannis je briznuo u plač i teturavim korakom prišao naslonjaču, sjeo i ostao ondje utučen, s glavom među rukama. Sve njegove opsesije zbrkale su mu se u glavi. Ipak, u toj zbrci misli jedna se probijala među prve: neće valjda on, čovjek, dopustiti da ga prijeđe neka mehanička ženska!

Naglo je ustao i pogledao lutku u oči. Činilo se da se ona iznenada smilovala i prilazila mu sa smiješkom na usnama. Sklopio je oči dok mu je pružala usne. A u trenutku kad ga je poljubila, osjetio je kako mu je u glavi eksplodiralo tisuću zvijezda, a zatim ga je poklopila mrkla noć.

— Nikad ne bi shvatio žensku dugovječnost, stari moj. Mehaničke su ženske programirane da uklanjaju sve debile — rekla je brižljivo brišući usko sječivo kojim je bila ubola krojača u kralješnicu.

Sava Pantović:

Otmica

Veliki, crni, paradni »mercedes« zaustavi se ispred nas. Ogon otvori vrata do vozača, ja zadnja, te uskočismo. »Mercedes« krene lagano.

Pokazah revolver sredovečnom čoveku koji je sedeo, udobno zavaljen, na sedalu pored mene.

— Gangsteri ili tupamarosi? — nemarno me upita.

Opipah ga, preko odela. Pošto se uverih da je nenaoružan, zavalih se u drugi, kraj sedala i odgovorih:

— Pogađajte još jednom. Nismo mi ni gansteri ni tupamarosi.

On se osmehnu podrugljivo i pokaza pogledom prema vozaču.

— Otkada Mišel pripada vašoj organizaciji?

— Od pre dva dana — odgovori Ogon.

— Čudno — promrmlja naš zarobljenik.

— Šta je tu čudno? — počeh da govorim. — Vi ste oholi, bezobzirni i kinjite podređene. Bilo bi čudno da vas neko od njih voli.

»Mercedes« se ispetlja iz gradskih ulica i nađe se na auto-putu.

— Kuda me vodite? — upita zarobljenik posle nekoliko minuta.

— Na jedno lepo mesto — javi se Mišel prvi put — Nadam se da će vam se svideti, ekselencijo. A ako mislite da će nas oni iz Ambasade pratiti, varate se. Vaš automobil više ne emituje radio-signale.

»Mercedes« je sve brže grabio. Na putu je bilo sve manje vozila.

Opet prođe nekoliko minuta u ćutanju.

— Izvinite — prekide tišinu zarobljenik — šta ćete tražiti u zamenu za mene: novac ili oslobađanje političkih zatvorenika?

— A šta nam vi predlažete? — odgovorih pitanjem.

— Novac. Za novac možete kupiti oružje, možete ga iskoristiti za podmićivanje ili za vaše lično zadovoljstvo. Zatvorenici su nepouzdani. Među njima zacelo ima i onih koje su vlasti slomile i koji će vas špijunirati.

— A koliko bismo novca mogli da dobijemo za vas? — upita Ogon.

— Sad odmah — naš zarobljenik pokaza rukom na telefon, instaliran pored mog sedala — dobili biste milion dolara. Toliko je moja vlada predvidela za ovakve slučajeve.

Ogon se nasmeja i reče:

— Koliko ja znam, predviđeno je više. Za običnog ambasadora milion dolara, ali za ambasadora koji će uskoro postati ministar spoljnih poslova predviđeno je više.

— I za to znate? — začudi se on. — Dobro, telefoniraću i dobićete tri miliona.

Pružio je ruku prema telefonu ali ga ja grubo udarih po njoj.

On se zavali u sedalo trljajući udarenu ruku. Posle izvesnog vremena progovori:

— Ja sam poneo milion svojih dolara, za svaki slučaj. Četiri miliona nisu sitnica. I dobivate ih odmah i bez ikakvih komplikacija.

Pogledah na sat. Bilo je nešto više od trinaest časova, još malo pa neće moći da se vrati i stigne na oproštajni ručak kod Predsednika Republike.

— Odmah — ponovi on.

Igra se sa nama, pokušava da dobije na vremenu, pomislih. Još ne zna s kim ima posla, što i nije loše.

— Svota je primamljiva — rekoh. — Da ovisi samo o nama sporazumeli bismo se odmah. Ali naš šef želi da vas vidi.

— Zar vi niste šef? — začudi se. — Pitam kao da ne znam da šefovi uvek izvlače stražnjicu dok pioni vade kestenje bi vatre. A što vi ne biste pokupili pare i nestali? Ja vam moga nabaviti i lažne pasoše.

— Dosta priče — opomenu ga oštro Ogon i sledećih nekoliko minuta

prođoše u tišini.

»Mercedes« skrenu na sporedni put, igla na brzinomeru pade na 100 km.

Bacivši pogled na sat, i uverivši se da neće stići na ručak, naš zarobljenik se nasmeši i izmeni ponašanje

— Meni je sve ovo smešno — reče. — Vodite me u pustinju umesto da ste se, posle mojih predloga, vratili u prestonicu. Večeras imam u Ambasadi oproštajni prijem do koga mi je mnogo stalo. Opominjem vas da nisam čovek sa kojim se možete šaliti. Sad vam ne predlažem nego vas opominjem: okrenite kola i vratite me u grad, Dobićete milion dolara.

— Zavežite — viknu Ogon — inače...

— Pretili su mi i pre dve godine, kada su me oteli u...

— Mi nismo amateri — prekinuh ga — i nećete nam pobeći. I ne nervirajte drugara, brz je na revolveru. I odmah da vam kažem, našem je šefu svejedno da li ćemo vas dovesti živog ili mrtvog.

— Vaš je šef idiot — javi se on posle nekoliko minuta. — Ako bi se meni nešto dogodilo, moja bi zemlja preorala vašu, Shvatate li šta to znači: bombarderi ne bi pravili nikakvu razliku između civila i vojnika, sravnili bi sve vaše veće gradove...

Prekinuo je jer sam mu pružio fotokopiju jednog pisma.

On preblede, čim ga je otvorio. Rukopis, falsifikovan, bio je identičan njegovom Pogledao je odmah i kraj pisma i zadrhtao: ugledao je jedan od znakova koji su jamčili tajnoj službi njegove države da je pismo pisano bez prinude — poslednje »e« u pismu bilo je napisano kao »c«.

Falsifikovano je pismo bila izjava o tome zbog čega se povlači iz političkog života i da odmah odlazi među divlje Indiose na severu zemlje u kojoj je ambasador, da među njima nađe spokojstvo i sreću.

— Mišel je — rekoh, kad mi je vratio fotokopiju — stavio jutros pismo među diplomatsku poštu. Sutra će svi biti šokirani, ali sa vašom je karijerom završeno. Izbacili smo vas iz igre.

— Da, da i — promrmlja on — sve mi je jasno. Vi radite za nekog iz vlade moje zemlje. Hoćete li mi bar reći za koga?

— Ne znamo o tome ništa — odgovorili. — Mi smo obični pioni.

— Daću vam deset miliona dolara da mi kažete za koga radite. Dajte mi ime a ja ću vama šifru kod jedne švajcarske banke.

— O tome će šef da odluči — reče Ogon smežeći se. — Svota je primamljiva, možda će se predomisliti.

Ostatak vožnje, pola sata sporednim putevima, prođe u tišini. Svako je bio zadubljen u svoje misli a smeo bih da se kladim da je ambasador progutao mamac i da će biti miran sve dok ne vidi tog šefa, da bi doznao ime svoga neprijatelja koji je član vlade njegove zemlje.

»Mercedes« se zaustavi u dvorištu male i osamljene vile, u podnožju zelenog brdašca.

Iziđosmo iz automobila, ja gurajući zarobljenika revolverom u leđa. Uđosmo u najveću prostoriju, veliku dnevnu sobu; ugodno zagrejanu.

Naš zarobljenik seđe u fotelju i pogleda unaokolo.

— Gde je taj vaš šef? — upita.

Zavukoh levu ruku u džep i domali prst utakoh u bezbednosni prsten koji obavezno moraju da nose pripadnici moje službe u opasnim trenucima.

Ogon i Iio, koji je bio maskiran u Mišela, ambasadorovog vozača, takođe zavukoše leve ruke u džepove.

— To sa šefom je bila šala — rekoh. — Ja sam šef.

— Meni je dosta bilo šala — reče zarobljenik i zagleda mi se u oči. — Krajnje je vreme da se prestane sa njima. Dakle, dajte mi ime.

Odmahnuh odrečno glavom.

Zarobljenik se okrenu prema Ogonu. U sobi svi osetismo miris ozona.

Njegove oči promeniše boju, od sivih postadoše ljubičaste. I iz njih izlete plavičasti snop svetlosti.

Ogon se nasmeja kad ga svetlosni snop udari u grudi.

Dve zrake, koje bi ubile svako biće na Zemlji i na mnogim drugim planetima, Ogonu ništa ne naudiše.

Zarobljenik poskoči, a svetlosne zrake iz njegovih očiju odbiše se i od mene. Pokuša da me odgurne i istrči kroz vrata.

Udarih ga pesnicom i on pade.

Ilo mu priđe i dotače ga kalemom za smanjivanje bioloških funkcija. Naš zarobljenik se opusti i onesvesti.

Ogon izvadi iz džepa kutijicu sa sistemom za pozivanje i pritisnu dugme. Posle nekoliko trenutaka začusmo pisak. Rono, koji je spavao na brodu sakrivenom iza Meseca, odgovori da će se spustiti čim padne mrak.

— Hoćemo li ga preneti u ljudskom obliku? — upita me Ogon.

— Da, neka ga naši lekari vide ovakvog — odgovorih.

• • •

Posle dugog putovanja — morali smo da probijamo vremenski zid na tri nivoa — stigosmo do našeg rodnog planeta Nioas, u galaksiji Ce.

Pošto smo Blaua (to je bilo pravo ime našeg zarobljenika) predali na kosmodromu lekarima, uđosmo u kancelariju našeg komandanta Kaloka, koji nam je dozvolio da zađemo u nepoznati deo kosmosa.

— Pravo da vam kažem— reče Kalok — pomišljali smo da se više nećete vratiti. Gde ste ga našli?

— Na itinereru je sve zapisano — počeh sa raportom i nastavih. — Našli smo ga tek na 1938. planetu koji smo istražili. Na tom planetu, Zemlji, živi oko četiri milijarde bića koja misle i koja su veoma nalik na nas. Ta bića, po inteligenciji, na istom su nivou kao i mi, ali su emocionalno nešto poremećena. To je bio najveći problem jer među njima Blaua nismo mogli tražiti psihičkim detektorom.

— Ipak ste ga našli? — promrmlja Kalok.

— To je bila njegova ideja — javi se Ogon, pokazujući na mene. — Kad smo se umešali među njih, a nismo imali mnogo muke sa transformacijom, i naučili njihove glavne jezike, proučili njihove običaje i kulturu, njemu je pala na pamet odlična ideja. Zapazio je da se eventualni dolazak Blaua na planet Zemlju poklapa sa istorijom.

— Šta je to istorija?— upita Kalok.

— Grubo rečeno — nastavi Ogon — to je kad bića koja misle počnu da ubijaju slična bića radi posedovanja stvari. On je primetio da je taj nagon za uništavanjem najviše podstrekavan od takozvanih »velikih ljudi« Njima i počinje ta istorija. Ako je Blau na Zemlji, a kako može da se transformiše u bilo koje biće koje misli, treba ga potražiti među »velikim vojskovođama«, onima koji vode ratove kroz period od 6000 posljednjih godina. I bio je u pravu, Blau nam je tokom putovanja sve priznao Bio je Asurbampal, Kir, Cezar, Atila, Džingiskan, Tamerlan, Kortes, Napoleon i Hitler. Vama ta imena ništa ne znače ali u poslednjem velikom ratu, koji je izazvao Blau kao Hitler, izgubilo je život više od pedeset miliona bića koja misle. A sledeći rat uništio bi gotovo sva bića na tom nlanetu jer je njihova nauka stigla do cepanja atoma.

— Strašno — uzdahnu Kalok. — Zar je moguće da je Blau, luđak koji je pobegao iz bolnice, mogao toliko da utiče na druga bića? Vi ste, znači, stigli u poslednji čas?

— Izgleda — javi se lio. — Čim smo usvojili njegovu ideju počeli smo da tragamo za čovekom koji se nalazi na mestu sa kojeg može izazvati katastrofu. Blau nam je upao u oči jer je trebalo da postane druga po važnosti ličnost u svojoj zajednici, koje Zemljani nazivaju »država«. Ispitali smo njegove veze i postali sigurni da bi on stekao toliko veliku vlast da bi mogao početi taj rat.

— I kako ste ga uhvatili?

— Uhvatili smo ga na prepad — umešah se ja — u vozilu od metala, u kome nije mogao da se koristi psihičkom energijom.

Dugo smo ćutali posle mojih reči. Najzad Kalok ustade i reče:

— Toliko ubijenih bića koja misle! Za Blaua nema dovoljno teške kazne za to. Ne znam šta da radim. Ostavite me, molim vas.

Ilo i Rono pozdraviše i odoše.

Kalok nas je dugo gledao a onda reče:

— Vas dvojica tražite odobrenje za povratak na Zemlju?

— U pravu ste — preduhitri me Ogon sa odgovorom. — Želimo da popravimo ono što je učinio Blau. Zbog njega su Zemljani usporili svoj razvitak možda i za nekoliko hiljada godina. Zbog toga...

— Da, da — prekide ga Kalok — mogu da pretpostavim šta sve može da učini jedan luđak. Svi smo odgovorni za njegove postupke. Zbog toga ćemo poslati jednu ekipu na tu Zemlju. Sa vama dvojicom, naravno. A dok ne pripremimo brod, malo se odmorite.

Ogon i ja ga pozdravismo i iziđosmo ćutke iz zgrade.

Znači, mislio sam, vratićemo se Ogon i ja na taj lepi planet. I održaćemo reč koju smo dali onim dvema devojkama: da ćemo se vratiti i ostati sa njima zauvek.

John Erskine Black:

Automanic

Prevela Jasenka Planinc

Prespojeni

POSLJEDICA: Bijela, dugodlaka mačka vidjela je kako su vrata izletjela iz šarki. Još prije nekoliko trenutaka spavala je u tami, a sada se uspravila i s isukanim je pandžama bila spremna za napad. Vrata su eksplodirala u podrum, stropoštala se preko nekoliko kamenih stepenica i završila na podu, gdje su podigla oblak prašine, čije su čestice sjale kao srebrne niti. Mačka je nepomično frktala prema sjeni što se pojavila na vratima.

UZROK: Krv i meso obloženi čelikom. Pokretan kavez koji sadrži prespojenog čovjeka. Vrata su se raskolila i poletjela kroz zrak od udarca koji je uputio prespojeni čovjek. Čovjek-stroj.

Čovjek-stroj je oklijevao da bi dobio na vremenu koje mu je bilo potrebno da pogledom provjeri okolni prostor prije ulaska u mrak podzemne prostorije. Svjetiljka na glavi blago je zasjala, a zatim prerezala tamu iz koje su odgovorile mačje oči. Mačka je znala da je vrijeme za bijeg. Mišići su joj se napeli i ona je krenula. Znala je nekoliko putova za bijeg i mjesta kroz koja se mogla provući, a gdje ju čovjek nije mogao slijediti. Kako se pomaknula, toplinski su senzori pratili njenu toplinu.

U prespojeni mozak čovjeka-stroja ulazila je masa informacija i on je izdao preliminarne naredbe. Osjetio je kako mu se lijeva ruka diže na te naredbe i kako se pruža pred njim. Već je izračunao brzinu životinje. Kretala se brzo i nekoliko sekundi bit će izvan vidokruga. On joj neće pokloniti tih nekoliko sekundi.

Čim su se vršci njegovih prstiju uperili prema životinji u bijegu, snop se automatski uključio. Vijugao je iz šupljih prstiju u metalnoj rukavici, opkoljavajući mačku. Moment sile dvaput ju je prevrnuo prije nego što se smirila. Plavi je snop nestao ostavljajući je mrtvu. Čovjek-stroj se opustio i poslao signal »C« natrag u Kontrolu.

• • •

Bio je lijep dan kada je Kupac prvi put vidio teren za ispitivanje. Probudio se iz magličastoga sna i zaklanjajući oči crnom rukom pogledao kroz portal s desne strane. Sudbina se čudno poigrala s napuštenim gradom pod njim. Kupac je znao ponešto o njegovoj povijesti.

Hollywood, nekadašnji grad snova, sada je bio grad mračne stvarnosti. Negdje u mutnoj prošlosti Hollywood je umro. Legendarne ličnosti koje su tu živjele, raspršile su se noseći sa sobom puls čari što je nadahnjivao njegov mit. U Hollywoodu sada nije bilo nikakve čari.

Kad je Kupac izišao iz broda, pozdravio ga je mali Zemljanin. U usporedbi s njim svi su Zemljani bili mali, a njemu je kontakt s njima bio zamoran, čak ponižavajući.

Nekoć su svemirski brodovi Najandranske imperije patrolirali ovim dijelom galaksije. Sada su se vremena promijenila. Imperija se smanjivala pod teretom prevelike ekspanzije. Gospodarenje svemirom pokazalo se kao prevelik zadatak. Kako je ekonomija propadala, tako su izvanzemaljci upadali u najandranski prostor. Vijeće imperije odredilo je rok za ujedinjenje, novu procjenu situacije i unutrašnju reformu.

On nije čuo Zemljaninove riječi. Duboko u svojim mislima, našao se u Kontrolnoj zgradi prije nego što mu je uputio ijednu riječ. Sjedeći u pročišćenom zraku, u sjenci, vratio se trenutnom poslu.

— Demonstracija... — nije dovršio.

— Može početi kad god zaželite — rekao je čovjek melodiozno sričući riječi kao da ih je uvježbao. Pokazao je na ekran i poveo Najandranca do udobnog sjedala. Poslije nekoliko trenutaka, kad je sivi ekran oživio, Najandranac je promatrao prespojenog čovjeka u potrazi za metom. Kupac koji je došao kroz galaksiju do ove zabiti bio je iznenađen, ali i uznemiren onim što je vidio. Bilo je nečeg barbarskog u poretku stvari u koji se uklopio. Nešto izopačeno u zamisli, stvaranju i očuvanju prespojenih ljudi. Čak su i riječi, izmišljene za to da ih opišu, namjerno skrivale istinu.

Nitko ih nije zvao Zombijima ili Koljačima. Ni oni koji su ih prodavali, ni oni koji su ih kupovali, ni oni kojr su ih proizvodili. Najandranac je promatrao prijenos uživo s distancom koja mu je bila potrebna da završi posao. Ovo mu je posljednji put. Nikada više neće prihvatiti takvu narudžbu. To je već nekoliko puta rekao samom sebi i opet će u sebi ponoviti tu odluku.

Bijela je mačka bila mrtva: Signal »C« svjetlucao je na ekranu. Prijenos je tekao dalje, ali su se u kontrolnđj sobi upalila svjetla, a zvuk s ekrana zamijenila je blaga muzika. Prije no što je Kupac progovorio, Trgovac je rekao:

— Sigurno ste opazili kako je brzo čovjek-stroj otkrio metu i izvršio napad.

Trgovac je bio star ali mu je glas bio prezvučan i premlad, a da bi stvarno bio njegov prirodni glas. Najandranac ga je promatrao dok je govorio, i počeo je sređivati dojmove.

— Meta je bila pogrešna — napokon je prekinuo Trgovca.

— Pogrešna? — Trgovac je bio zapanjen. Glava mu se nervozno trzala u svim mogućim pravcima istodobno. — Pogrešna? Pogrešna? Pogrešna? — pitao je, neuvjerljivo glumeći zaprepaštenje. Ponavljao je riječ svako malo kao da ne razumije što ona znači.

— Da — Nejandranac je bio uporan. — Meta je trebala biti ljudsko biće. Ljudsko biće. — Po kretnjama je nalikovao na pticu.

— Ljudsko biće.

— Točno. Znate što mislim? S ovog planeta. Dvonožac, po prilici ovoliko niži od mene — pokazao je rukom liniju u visini grudi — prilično inteligentan.

— Da, moram to provjeriti — složio se Trgovac opet izgovarajući riječi rascjepkano. — Oprostite.

Napustio je prostoriju, a Kupac se ponovo okrenuo ekranu.

Čovjek-stroj je napustio podrum i vraćao se Kontroli kroz napuštene ulice iz doba prohibicije u Americi. Nekoć uspješni Hollywood sada je bio samo hrpa necjelovitih svjetova kojih se malo tko sjećao: vječni grad duhova. Nostalgični je narod za sva vremena sačuvao ulice, fasade i kulise od propadanja. Najandranac je promatrao kako se čovjek-stroj teško kreće pokraj smeđih kamenih zgrada mrtvoga svijeta. Dok ga je promatrao, sjetio se propagandnog materijala koji su mu poslali: »Vaši ljudi-strojevi bit će poslušni, nepogrešivi i bezosjećajni. Ovi precizni ratni instrumenti proizvedeni bioinženjeringom stvoreni su od prvoklasne ljudske vrste. Vrijeme njihovih reakcija je optimalno. Zatvorenim sistemom oružja, koje

se samo popravlja, upravlja se u potpunosti iz unutrašnjosti lubanje prespojena čovjeka. Zapamtite: ovo nisu modeli za daljinsko upravljanje. Čovjek-stroj djeluje samostalno, sam se održava i, ako je potrebno, sam se uništava. Idealan je, kako za Ratne igre tako i za same ratne operacije.«

— Ratne igre — rekao je glasno, gotovo prezirno. Prezirao je one koji su ljude-strojeve koristili za Ratne igre. Za trenutak se upitao da li bi se njegova vrsta mogla spustiti do toga da svoje pripadnike pretvara u žive strojeve namijenjene pogibiji u ratu, ali je odmah shvatio da je to već tako. Vojnik svake vrste i vremena bio je živ stroj predodređen za smrt. Ipak, bilo je nečega još zlokobnijeg u zamisli i realizaciji prespojenih ljudi.

Na ekranu, čovjek-stroj bauljao je iz doba prohibicije u pedesete godine. Najandranac je gledao i razmišljao. Mogao je otkriti stilističke razlike između dva razdoblja, ali nije znao u čemu su one, i koje je doba bilo kronološki prvo, a sumnjao je da bi mu i neki Zemljanin mogao na to odgovoriti.

Trgovac se vratio. Počeo je brbljati i ispričavati se.

— Naravno — počeo je. — Imali ste pravo. Baš glupo da nisam opazio. Svejedno, možemo početi cijelu stvar iz početka. Tehničari to upravo sređuju. Zabuna je razumljiva. Siguran sam da se slažete... — Nasmiješio se. Najandrancu je i dalje bilo teško spojiti mladenački glas sa Zemljaninovim ostarjelim licem. Njegove su se sumnje pojavile dok je Trgovac govorio, pa je odlučio da ih provjeri. Dok se svjetlo gasilo, rekao je:

— Tvrdite da je taj vaš Zombi vrlo efikasan. — Zastao je da bi bio što uvjerljiviji. — Ali pokretačka jedinica je ljudsko biće. Ljudi su poznati po svojoj labilnosti.

Trgovac je odgovorio sa žarom.

— Točno. Normalno ljudsko biće zaista ima veliku sposobnost da griješi, ali mi smo kod čovjeka-stroja uklonili taj nedostatak. Nakon prespajanja, svi faktori što sudjeluju u neefikasnosti kod normalnih ljudskih bića su isključeni. Nepotrebne mentalne sposobnosti, poput emocija, osjećaj boli ili gladi, a i mnoge druge, uklonjene su. — Ništa u njegovu glasu nije odavalo da su ga Kupčeve riječi vrijeđale. Ili je njegova samokontrola bila izvanredna, ili su Najandrančeve sumnje bile opravdane.

Na ekranu se čovjek-stroj okrenuo i vraćao istim putem u tridesete

godine. Bez sjećanja na neposrednu prošlost, bez uspomena na ubijanje mačke, vratio se svome zadatku. Pronaći i ubiti ljudsku metu. Meta je bila negdje u napuštenome gradu, naoružana i preplašena. Kupac je gledao jednim okom. Pažnja mu je bila usmjerena uglavnom na Trgovca. Želio mu je postaviti još jedno pitanje. Bio je gotovo potpuno siguran u svoje sumnje o Zemljaninu; njih bi iduće pitanje moglo potvrditi. Koje pitanje? Koje pitanje? Trebalo je biti neočekivano, nepredvidivo ... Najednom, razmišljanje o pitanju izblijedjelo je u svjetlu s ekrana.

Iznenada, i bez ikakva upozorenja, sjevnula je iza čovjeka-stroja na ekranu zraka i kliznula niz čelični egzo-skelet koji je sjao poput žive. Tanke trake egzo-skeleta udvostručavale su mišićnu i koštanu strukturu prespojenog čovjeka, zaštićujući ga i gotovo učetverostručujući njegovu snagu. Elastične trake tvorile su okvir u koji je njegovo tijelo pristajalo kao u rukavicu. Ali, postojala je velika razlika. Rukavice se mogu skinuti, a prespojeni čovjek ostat će u svome kavezu do smrti.

Snop je bio ispaljen iz zgrade iza čovjeka-stroja. Ovaj se okrenuo i počeo teško, groteskno trčati uzbrdo prema zgradi udaljenoj kojih dvjesta metara. Već je izračunao iz kojega je prozora zraka ispaljena.

Ispalio je hitac iz svoga oklopa. Oružje smješteno na njegovim grudima sadržavalo je uglavnom teške artiljerijske snopove. Prozor se rasprsnuo, a kamen doprozornika razmrvio. Tko je god bio iza tog prozora, sada je već bio mrtav. Kako je prespojeni čovjek koračao dalje, uređaj za procjenu štete na njegovu tijelu katalogizirao je ozljedu koja mu je bila nanesena toplinskim snopom; ovaj nije ostavio traga na čeliku, ali su ispod, na koži, bile modrice i opekotine. Nije osjećao bol. Dotutnjao je do vrata zgrade i brzo provjerio okolni prostor prije no što je ušao. Morao je biti siguran da pravac za povlačenje neće biti blokiran. Iako vrata nisu bila zaključana, strgnuo ih je sa žarki. Kad je ušao, svjetiljka na čelu opet je zasjala, obasjavajući predvorje s nekoliko vrata i stepenice što su vodile do kata s kojeg je ispaljen snop. Čovjek-stroj stajao je neodlučno dok su mu seoznri pregledavali zgradu.

— Odlučuje o idućem koraku — umiješao se Trgovac, pokušavajući prikriti ono što mu se činilo kao prazan hod u akciji.

— To sam i pretpostavljao.

Mnoge su vrste nudile sprave slične čovjeku-stroju, ali ni jedna ih nije nudila tako masovno i tako jeftino. Sjetio se da su nekoć najandranski

humanoidni strojevi bili najbolji u galaksiji, i da su oni bili u potpunosti strojevi a ne žaljenja vrijedni semi-sapiensi. A sada bi ova na Zemlji napravljena čudovišta mogla biti sredstvo koje će granice Imperije sačuvati od propadanja.

Čovjek-stroj na ekranu se pokrenuo. Njegova teška stopala odjekivala su u tišini kuće, zvečala po starim podnim daskama. Disanje mu je bilo nejednoliko, ali on toga nije bio svjestan. Napor od nošenja opreme koja je pojačavala njegovu snagu bio je očit. Njegov predviđeni životni vijek, uz pretpostavku da preživi sve ratne opasnosti, bio je upola kraći od životnog vijeka normalnog ljudskog bića. On to nikada neće znati. On će i dalje vrebati, boriti se, ubijati. Bilo je mnogo stvari koje čovjek-stroj nije znao, mnogo stvari koje je morao zaboraviti. Ne nalazeći za shodno da pretražuje donju razinu, popeo se stepenicama. Tražio je metodično, eliminirajući svaku sobu na katu. U svakoj je pregledao ormare, kucao po zidovima i po podu kako bi otkrio šupljine koje bi mogle sakriti čovjeka. Razbijao je pokućstvo jer je mislio da tako treba i jer je nešto ljudsko u njemu pokušavalo progovoriti. U sobi čiji je prozor prije uništio nije bilo ničeg među staklom i kršem osim prazne cijevi toplinskog oružja. Mora da je napadač otišao čim je ispalio hitac, vjerojatno ne sačekavši da vidi da li ga je pogodio.

Siguran da mu je plijen pobjegao, nezadovoljno je provjerio ostale prostorije, i na kraju otutnjao niz stepenice i izašao na stražnji ulaz. Pojavio se u starom Egiptu. Zgrada je s jedne strane bila u stilu ranoameričke arhitekture, a s druge se vidjela fasada velike žitnice iz doline Nila.

— Zašto je izašao kroz stražnja vrata? — upitao je Kupac iako je znao odgovor ali je želio čuti što će Trgovac odgovoriti.

— Izračunao je da mu je plijen pobjegao tim putem.

— Što se događa — Najandranac je okrenuo leđa ekranu — ako čovjek-stroj dobije naredbu koju ne razumije?

— Razumije? Ljudi-strojevi nisu programirani da razumiju — odgovorio je Zemljanin svojim isprekidanim glasom — oni samo izvršavaju naredbe.

— Shvaćate me previše doslovno, Zemljanine. — Najandranac je odmahnuo glavom u očajanju. — Čovjek-stroj može samo reagirati na naredbe koje su pravilno postavljene. Na primjer, u svakoj su naredbi

prihvatljive samo određene riječi, točno?

— Točno.

— Kad bi bile izdane netočne naredbe, kako bi reagirao? Da li bi mogao krivo protumačiti značenje? Da li je moguće da se u jeziku naredbe potkrade ljudska greška?

— Čovjek-stroj reagira uvijek jednako u takvim slučajevima. Pogrešno izražena uputa izazvat će verbalnu reakciju kao: — Nema komunikacije. Podnesite ponovo u standardnom formatu.

— Znači da čovjek-stroj ne može voditi normalnu konverzaciju?

— Uglavnom. Iako je moguće kondicionirsnje koje omogućava ograničenu sposobnost za konverzaciju, on nikad ne može sudjelovati u hipotetičkim ili filozofskim raspravama.

Najandranac se gorko nasmijao.

— Svi imamo svoja ograničenja.

— Naravno. — Trgovčev smiješak učvrstio je Najandranca u uvjerenju da Zemlja proizvodi više od jednoga tipa prespojenoga čovjeka. To mu je i prije trebalo biti jasno. Ako je Zemlja mogla proizvoditi idealne ratnike, mogla je također proizvoditi i idealne zemljoradnike, atletičare ili trgovce.

Čovjek-stroj je tragao obalama Nila dok su mu stopala propadala u pijesak pažljivo posut prije mnogo stoljeća. Zastao je u sjeni umjetnog eukaliptusa i pogledao golemo platno što je prikazivalo daleku piramidu u pustinji

— Sinoć sam bio na kazališnoj predstavi — rekao je Najandranac.

— Stvarno?

— Da. Balet... Coppelia. Tradicionalni komad. Zaista očaravajući. Volite li balet?

— Balet? — ponovio je Trgovac. Najandranac je otprije poznavao taj nervozni ton.

— Balet? Balet? Volim li balet? — Smeten, iznenada je pogledao Najanđrancu ravno u oči i rekao: — Oprostite, odmah se vraćam. — Najandranac se osmjehnuo kad je čovjek otišao, znajući da će na povratku

znati dovoljno o baletu da nastavi razgovor. Bilo je nerazumno očekivati da će biti programiran za svaku temu koja se može načeti, a vjerojatno sa smatrali da je vrlo mala vjerojatnost da se balet-pojavi kao tema razgovora u kontaktu sa izvanzemaljskim preprodavačima oružja. Trgovac je sada već sigurno primao dodatne podatke o toj temi. Prije no što se Trgovac vratio, sjajni bljesak na ekranu privukao je Najandrančevu pažnju. Čovjek-stroj je opet bio napadnut. Šteta je bila prilična. Metak visokog intenziteta, Krijesnica, prodro je kroz njegovu kacigu. Taj prikladno nazvani projektil, ispaljen iz standardnog oružja, okretao se u letu dok se nije usvrdlao u metu. Jezgru metka tvorio je zapaljivi koncentrat što se zapalio na dodir s metom i nastavio žariti dok je prodirao. Metak je pogodio zaštitni vizir čovjeka-stroja, prosvrdlao ga i spržio mu lijevu strana lica. Nije osjetio bol. Bio je prespojen tako da mu bol više nikad neće smetati. Uređaj za određivanje štete informirao ga je da mu je lijevo oko izgorjelo i da mu je vizir uništen na nekoliko mjesta. Mreža u kacigi znatno je oštećena, tako da su mnoga finija osjetila postala neupotrebljiva. Nije se više mogao koristiti osjetljivošću na svjetlo, na ultraljubičaste zrake ni na spektralnu analizu. Ukratko, bio je slijep mehanički i poluslijep organski.

Jednim je okom vidio svog napadača kako nestaje iza ugla. Požurio se za njim, instinktivno posegnuvši rukom prema spaljenom mjestu na licu. Na prstima su ostali pougljenjeni komadi mesa koje je obrisao o čelične trake egzo-skeleta. Istodobno je ispustio mlaz iz vršaka prstiju prema uglu i razmrskao zid u komadiće. Eksplozija nije imala taktičku svrhu. Znao je da napadač više nije iza ugla, ali je udovoljavao onom čovjeku u sebi. Zakrenuvši za ugao, ugledao je svoj plijen. To je ljudsko biće bilo maleno u usporedbi s divom koji ga je progonio. Bio je krhak i nije znao zašto je bio izabran da umre. Nije imao ni vremena da o tome razmišlja. Imao je vremena samo za bijeg. Čovjek-stroj se sagnuo i potrčao teškim tromim koracima, izazivajući gromoglasnu jeku u praznim zgradama. Pločnik pod njegovim nogama nekada je odzvanjao posljednjim riječima umirućeg Jimmyja Cagneyja, dok su mu se oprezno približavale sjenke njujorške društvene kreme. Čovjek-stroj je izbio na široku ulicu punu sunca i povećao brzinu. Maleni je čovjek šmugnuo iza zarđalih požarnih ljestava u usku uličicu. Kada je progonitelj stigao do ulaza, dijelilo ih je oko dvjesta metara. Udahnuo je, pluća su mu gorjela ali on to nije osjećao. Usporio je korak da zakrene za ugao, ubrzavajući opet u uličici, kao neki zdepasti, snažni stroj koji se ugrijava za trku. Razmak se smanjivao, a progonitelj je bio u prednosti. On je imao oružje i snagu tijela oklopljenoga u čelik. Vrijeme je bilo na njegovoj strani.

Dok se približavao, vidio je da je njegova meta još dječak. Jednim okom prepoznao je lice koje nije vidio pet godina. Njegov um više nije mogao žaliti. Ali ipak, čudio se da ga dijete nije prepoznalo. Prošlo je pet godina otkako je postao čovjek-stroj, ali dijete bi ga se trebalo sjećati. Otac nije zaboravio sina, sin nije smio zaboraviti oca. Osvrćući se u trku, dječak je vidio da mu je progonitelj vrlo blizu. Vidio je čelične trake egzo-skeleta, oružje, smrskani vizir i spaljeno tkivo ispod njega, ali su ostaci vizira zaklanjali lice njegova oca.

Osjećao je gorko zadovoljstvo što je naudio toj zvijeri. Nije bilo načina da se spasi. Svi su meci bili ispaljeni, a on je bio na kraju snaga. Ne gledajući, utrčao je u manji prolaz između dviju golemih zgrada povezanih visokim zidom. Slijepa ulica. Jedini izlaz priječio mu je otac. Dječak se leđima stisnuo uza zid i okrenuo se prema čovjeku-stroju

Najandranac je ustao.

— Dosta. Odmah to zaustavite!

— Obustaviti? To nije u mojoj nadležnosti — promucao je Trgovac. Potpuno koncentriran na ekran, slijedio je progoniteljevo uporno napredovanje prema dječaku. Najandranac je zgrabio Trgovca za ramena okrećući mu cijelo tijelo od ekrana, ali je ovaj izvrnuo glavu da bi vidio što se događa.

— Nadležnost? — vikao je Najandranac. — Trebate li nadležnost da zaustavite ovo klanje?

Trgovac nije mogao odgovoriti. Pažnja mu je bila potpuno usredotočena na mali ekran. Čovjek-stroj je zastao nekoliko koraka od dječaka, sjećajući se kako su se nekoć zajedno igrali. Vidio je sićušan, bijeli ožujak, uspomenu na jedan pad s prozora na katu, Sada je znao da ga sin ne prepoznaje zbog zaštitnog vizira. Nije ga mogao ukloniti. Nije bilo dopušteno. Podigao je obje ruke i uperio ih prema dječaku, koji je sada bio na koljenima.

— Zar moramo to gledati? — molio je Najandranac. Usprkos unutarnjem otporu, samo je buljio u ekran. — Zar ne možete to ugasiti?

— Prekasno je. — Trgovčeve su oči bile Sirom otvorene i uprte u ekran. Progovorio je još jednu riječ, tiše, glasom starca koji se činio njegov vlastiti. — Paul? — rekao je.

Najandranac je čuo riječ, i djelomično shvatio istinu. Trgovac je znao jednoga od likova te okrutne predstave. Kojega?

— Oh, majko, tako sam mlad! — plakao je dječak. Oči su mu bile pune suza, ali nije bilo vremena da ih obriše. Glas je utihnuo. Otac u prespojenom čovjeku znao je da bi sada trebao obrisati suze svog sina, ali morao je učiniti nešto drugo. Morao je ubiti. Oklijevao je.

— Kojega? — pitao je Najandranac.

— Paul? — rekao je čovjek-stroj. Oči dječaka su zasjale.

— Obojicu — rekao je Trgovac.

Najandranac se opet okrenuo i nije vidio kako je plava svjetlost probušila rupu u dječakovoj glavi. Svjetla su se već palila i u prostoriji se začula tiha muzika. Na ekranu se blijeda slika čovjeka-stroja sagnula nad tijelo na podu i neosjetljivim prstima brisala suze što ih je prolio njegov sin.

Zemljanin je prekinuo tišinu što je nastala između njega i Najandranca.

— Gotovo je — to je bio prespojeni glas, ne onaj prirodni koji mu se omakao prije nekoliko trenutaka. Najandranac je bio osupnut, zbunjen svim što je vidio. Na nekoliko trenutaka bio se pomirio sa činjenicom da je samo komadić u svemirskom mozaiku, ali mu se najednom pred očima pojavila slika složena od sitnih djelića. Poželio je da ona bude nepotpuna, da joj nedostaje komadić koji predstavlja njega. Čuo je sam sebe kako govori:

— Poznavali ste obojicu?

— Jesam.

— Tko su oni?

— Dobro sam ih poznavao. — U njegovu se glasu osjećao sukob. Ljudske tuge i neljudskog ponosa. — Ja sam ih izabrao.

— Izabrali?

— Za demonstraciju. Cijenimo vaše povjerenje u nas. Demonstracija je trebala biti uvjerljiva. Dijete je bilo progoniteljev sin.

— A progonitelj?

— ... je bio moj sin. — Zastao je. — Demonstracija je trebala biti uvjerljiva.

Naoblačilo se. Najandranac je navukao dugi ogrtač i pošao prema vozilu koje ga je čekalo. Kada je rukom dohvatio kvaku, čuo je kako se približavaju teški spori koraci. Okrenuvši se, suočio se sa čovjekom-strojem. Znao s kojim. Najandranac je čekao da mu se približi čovjek-stroj. Htio mu je nešto reći. Želio mu se ispričati što i sam pridonosi njegovu postojanju, želio ga je zamoliti za oproštenje. Uspio je izgovoriti:

Prisilili su vas da ubijete svog sina.

Stroj nije odgovorio. Vladao je muk.

— Da li me čuješ? Stroju!

Počelo je lagano kišiti. Sitne su kapljice udarale po viziru čovjeka-stroja i tekle niz glatku površinu. Najandrancu se činilo da ga prespojeni čovjek gleda kroz vizir jedinim okom. U tom oku nije bilo razumijevanja ni sjećanja. Bilo je prazno kao tamni plastični vizir. Najandranac je slegnuo ramenima. Bio je jednako bespomoćan.

Kiša je počela jače padati. Čovjek-stroj nepomično je stajao dok je Kupac otvarao vrata. Pogledao ga je kad je ušao.

— Žao mi je — rekao je.

Kad se smjestio, čovjek-stroj je sagnuo glavu prema njemu. Najandranac ga se nije bojao.

— Nema komunikacije — rekao je — Ponovo podnesite u standardnom formatu.

Kako Najandranac nije odgovorio, čovjek-stroj se uspravio na kiši i dostupio. Najandranac ga je promatrao iz unutrašnjosti broda i opazio nešto čudno.

Kao da se nečeg sjetio, i kao da je spoznao nešto novo, prespojeni je čovjek primakao licu svoju ruku u čeličnoj rukavici i vršcima prstiju koji nisu ništa osjećali obrisao kišne kapi s desne strane svog smrskanog vizira.

David Garnet:

On the Run

Prevela Jasenka Planinc

Bijeg

Cijela je procedura bila vrlo dobro poznata — Andrew Weller dobio je pismo.

Uniformirana kurirka došla je u njegov ured i nije htjela uručiti pismo nikom drugom nego čovjeku čije je ime bilo na omotnici, činjenica da je kurirka stigla sve do ureda samo je dokazivala da su takvi kuriri vrijedili isto kao službene propusnice.

Za Wellera je sve počelo kad se lice njegove sekretarice pojavilo na lijevom ekranu smještenom u udubini na površini radnog stola.

— Molim? — upitao je Weller.

— Stiglo je neko pismo za vas.

— Pismo? — namrštio se Weller jer za trenutak uopće nije razumio tu riječ. Nije se mogao sjetiti kad je posljednji put primio pismo. — Što u njemu piše?

— Ne znam.

— Pa otvorite ga!

— Naslovljeno je na vas, i kurirka ga ne želi uručiti nikom drugom. Morate potpisati da ste ga primili.

Weller se zamislio. Danas nitko nije ni za što potpisivao jer to nije bila sigurna metoda identifikacije.

— Dobro, pošaljite je k meni.

Nastavio je proučavati izvještaj što je ležao pred njim i nije podigao glavu kad su se vrata otvorila. Nakon nekoliko sekundi postao je svjestan prisutnosti neke osobe u elegantnoj uniformi, koja je stajala ispred stola, pa je podigao glavu.

— Imam pismo za vas — rekla je kurirka. — Molim vas da potpišete! — Držala je pismo u lijevoj ruci, a desnom mu je pružala karticu na koju je bila pričvršćena kemijska olovka.

Weller je posegnuo za olovkom i lagano se nasmiješio.

— Što sve ovo treba da znači? — upitao je.

Molim vas, potpišite! — rekla je kurirka ne odgovorivši na pitanje. — Vi ste na popisu pod brojem osam.

Bacio je pogled na popis. Popis nije bio odštampan u kompjuteru, već napisan rukom. Najprije je iskušao olovku na koricama izvještaja koji je čitao, a onda se pažljivo potpisao u slobodnom prostoru uz svoju adresu. Počeo je čitati druga imena na popisu, ali mu je kurirka istrgla karticu iz ruke. Unatoč tome, uspio je prepoznati još jedno ime s popisa, ime Michaela Furniera.

— Hvala — rekla je kurirka i ispustila pismo na stol. Onda se okrenula i uputila prema vratima. Vrata su se otvorila i ona je izišla. Zatim su se vrata zatvorila, i Weller je ostao sam sa svojim pismom.

Uzeo ga je u ruke i počeo pregledavati, gurajući omotnicu između prstiju i pipajući površinu tvrdog bijelog papira. Njegovo ime i službena adresa bili su napisani rukom na prednjoj strani omotnice, ali nigdje nije pisalo ime pošiljaoca. Poleđina omotnice bila je presavijena i zapečaćena. Bilo mu je žao što je mora razderati da bi došao do poruke.

No, to je bio jedini način da sazna kakva je to komedija te je bez imalo oklijevanja otrgnuo gornji desni ugao omotnice, uvukao prst u otvor i njime prorezao rub. Zatim je izvukao list debela papira, presavijen na četvoro.

Pismo nije bilo napisano rukom ali je bilo kratko i jezgrovito.

Bio je to dobro poznati i uhodani način informiranja, ali je pismo imalo dugu povijest. Takvu su poruku, naime, primili milijuni ljudi prije njega.

Wellera su pozvali u vojsku.

• • •

Weller nije vidio Furniera više od godinu dana. Pošto su neko vrijeme bili bliski suradnici, svaki je krenuo svojim putem. Furnier se ustručavao da se sastane s Wellerom, rekao je da ima mnogo posla i upitao ga zašto ne bi

razgovarali preko komunikatora kao svi drugi. Međutim, Weller je zahtijevao da se sastanu i zamolio ga da se nađu na »starom mjestu«. Iako potpuno zbunjen, Furnier je pristao.

I tako je sada Weller čekao u prigušeno osvijetljenom klubu pitajući se da li će se Furnier pojaviti ili je rekao da pristaje na sastanak samo zato da se otarasi starog znanca. Weller je još dolazio ovamo otprilike jedanput mjesečno, iako nikada ovako rano. U klubu su sada bili samo on i šanker. Prava će gužva nastati tek za nekoliko sati.

— Zdravo, Andrew.

Weller se okrenuo.

— Michael, drago mi je da si došao. — Michaela nikada nije zvao »Mike«, a prošlo je mnogo vremena otkako je ovaj njega zvao samo »Andy«.

Weller je ustao i pljesnuo ga po ramenu a zatim ga odveo iz vrlo tamne niše do mračnog šanka.

— Što ćeš popiti?

Naručili su piće i razgovarali o nevažnim stvarima, a onda su se povukli u kut gdje je Weller prije sjedio sam.

— Prijeđi na stvar — prekinuo ga je Furnier. — Imam mnogo posla.

— Siguran sam da obojica imamo mnogo posla — odgovorio je Weller, izvadio pismo i stavio ga na stol što je stajao između njih.

Furnier je pogledao pismo — nije trebalo da ga otvara — i onda potegao velik gutljaj iz čaše.

— Znači, i ti?

— Da — odvratio je Weller — što da radimo?

— Što da radimo? Ne možemo ništa. Sutra se moramo javiti, i to je sve. Nemamo nikakva izbora.

— Postoje i druge mogućnosti. Zar si se ti s time pomirio?

— Ako se sutra ne javimo, izgubit ćemo sve. Znaš da konfisciraju svu imovinu. Kuću i sve što imaš, svu ušteđevinu, sve. A ipak će me naći za

nekoliko sati. Znaš da se ne možemo nigdje sakriti, nikamo pobjeći. Ako se javim, bar će me sve čekati kad se vratim.

— Ako se vratiš — ispravio ga je Weller.

— Obojica imamo veze, utjecajne prijatelje — nastavio je Weller. — Ako se potrudimo, možemo srediti stvar tako da ne moramo ići.

Furnier je odmahnuo glavom.

— Dobro znaš da oni ne griješe i ne mijenjaju mišljenje. Da nema nikakvih žalbi. Daju ti samo dvadeset i četiri sata, tako da nemaš dovoljno vremena da potražiš neku vezu. — Bacio je pogled na sat. — A sada manje od dvadeset sati. — Ustao je.

— Jesi li za još jedno piće?

— Ne, hvala. Moram još sve srediti. — Furnier mu vrlo službeno pružio ruku. — Želim ti sreću, Andrew.

— I ja tebi, Michael. I ja tebi.

Weller nije gledao za Furnierom kako odlazi. Taj je čovjek budala. Sreća nema s time nikakve veze. Svatko je kovač svoje sreće. Weller je odlučio da ne ode u prijavni centar ni sutra niti u bilo koje drugo vrijeme. Zar je važno ako izgubi sve što posjeduje? Kakve bi koristi imao od svega toga kad bi bio mrtav?

Iako se nikada nisu objavljivali statistički podaci o gubicima, znao je da se od onih koji su bili pozvani u vojsku vrlo malo vratilo. Kad bi na nekoga došao red, to je bilo gotovo isto kao smrtna presuda. Međutim, njemu nije bilo ni na kraj pameti da mirno položi glavu na panj, opusti se i misli na svoju domovinu. Sada ne bi imao nikakve koristi od toga da misli na bilo koga drugog, ženu ili prijatelje. Morao se pobrinuti za sebe jer je znao da to neće učiniti nitko drugi.

Weller je već bio popio jedno piće prije no što je došao Furnier, a sada je naručio treće. U klubu je uvijek pio votku zato što je to djelovalo pomalo subverzivno. Činilo mu se da taj lokal uvijek lebdi negdje na rubu ilegalnosti, između ostalog i zato što se piće moglo kupiti novcem. Uvijek su ga podilazili žmarci od opasnosti koju je ovdje osjećao, iako je to možda bila čista iluzija.

Često je mislio o tome kako bi, da ima mogućnost izbora, želio živjeti

ovako. S onu stranu zakona, onako kako su, po svemu sudeći, živjeli posjetioci ovog kluba. Sa svojim mračnim transakcijama, kupovinom i prodajom zabranjene robe i usluga. Kako je malo njih imalo posao koji bi se mogao nazvati pravim poslom. Pa ipak, svi su mogli sebi priuštiti da svake večeri dolaze ovamo, piju, smiju se i uživaju u društvu prijatelja.

Prijatelji. Weller nije imao nikoga koga bi mogao nazvati prijateljem, nijednog pravog prijatelja, nikoga kome bi se mogao obratiti u slučaju potrebe, u očaju. Bilo mu je žao što je uopće zvao Furniera ali kad mu je prepoznao ime na popisu, prva mu je reakcija bila ta da se s njim sastane. Nadao se da će Furnier imati iste namjere. Bilo je očito da Furnier, kao i svi drugi nije sretan što su ga pozvali, ali je to prihvatio, pomirio se sa sudbinom... i vjerojatno sa smrću.

Weller je posegnuo u džep i napipao debeo svežanj novčanica. Već godinama nije upotrebljavao gotovinu za bilo kakve transakcije, no nadao se da će mu večeras u klubu trebati mnogo novaca. To je bilo jedino mjesto gdje je možda mogao odlučiti o svojoj budućnosti.

Kad je primio poziv, prvo što je učinio čim je mogao ponovo misliti normalno, bilo je to da ode iz ureda u banku. Taj je dio posla bio vrlo lak: jednostavno je ustao i otišao. U uredu više nije imao što tražiti i znao je da se nikada neće vratiti. Bilo je teže pronaći banku jer nikada prije to nije radio. Kad je zatražio da mu odmah isplate svu ušteđevinu u gotovini, izazvao je priličnu zbunjenost, tako da je nervozan morao pričekati nekoliko minuta dok to nije sređeno. Bojao se da su mu blokirali račun čim su ga pozvali u vojsku, no činilo se da to nikome nije palo na pamet. Bili su naviknuti na to da ih regruti slušaju, iako protiv volje. Možda je to i vrijedilo za sve druge, ali ne i za Wellera.

Furnier ga je podsjetio da mu je ostalo manje od dvadeset sati. Vrijeme mu je, istina, istjecalo, ali on je morao tu sjediti i strpljivo čekati. Znao je da mora sporije piti pa je proveo cijeli sat pijuckajući treće piće. Kad je ispio i četvrtu čašu, nakon još sat vremena, pojavila se prva znanica.

— Zdravo, Joy! — Weller se uputio prema djevojci koja je sjedila na stolici na kraju šanka. — Hoćeš li nešto popiti?

Okrenula se prema njemu i nasmiješila. Bila je mlada, plavokosa, vitka i lijepa. Vodili su ljubav četiri puta i Joy se sjećala njegova imena.

Sjeli su u kut. Joy je očigledno mislila da će joj ponovo predložiti istu

stvar pa se smijala i koketirala dok je on čekao pravi trenutak da je zapita ono što ga je zanimalo.

Naposljetku je prošaptao:

— Joy, u nevolji sam. Moram pobjeći odavde. Iz grada. Možda čak i iz zemlje. Ne mogu ti reći pojedinosti, već samo to da to ne mogu učiniti legalno. Da li ti poznaješ nekog tko . . .?

— Možda, Andrew — odgovorila je. Sjetila se njegova imena. — No, to ćeš morati skupo platiti.

Weller je kimnuo glavom.

— Pričekaj nekoliko minuta. — Ustala je, vratila se do šanka i stala pokraj jednog zdepastog muškarca. Počela mu je nešto govoriti, a debeljko je slušao. Nakon nekoliko sekundi debeljko je otišao iza šanka i krenuo prema garderobi i komunikatoru. Joy je ostala sjediti na svom mjestu. Prišao joj je neki drugi muškarac i počastio je pićem.

Weller je promatrao Joy i tog muškarca kako naručuju drugu rundu pića, kad je odjednom osjetio da nije sam. Visok tamnoput muškarac došao je i sjeo nasuprot njemu, a da on to uopće nije opazio.

— Vi ste taj koji želi otići na odmor? — upitao je neznanac.

— Pa... da, jesam — odvratio je Weller, pomalo zbunjen njegovom iznenadnom pojavom.

— Zašto?

— Zašto? Kakve to ima veze?

— Ima i te kakve veze. Moram znati što ste učinili.

— To je moja stvar.

Neznanac je ustao, gurnuo ruke u džepove i izišao iza stola. Okrenuo se i uputio prema izlazu.

— Čekajte! — povikao je Weller skočivši na noge. Troje ili četvero ljudi okrenulo se i pogledalo ga.

Neznanac se vrati. Šutio je. Samo je stajao i gledao ga. Weller je obliznuo usne, sjeo i gucnuo iz čaše. Bio je sav u znoju. Ovaj ga je čovjek

nervirao.

— Teško je objasniti.

Neznanac je sjeo i čekao da Weller objasni.

— Ja... ja... ubio sam svoju ženu — rekao je Weller. — Svađali smo se. Nikada se nismo slagali, već dugo vremena. Htio sam se razvesti ali... Uglavnom, svađali smo se nešto oko... oko... ovaj, uh, seksa... Izgubio sam živce zbog nečeg što je ona rekla... i... Moram li nastaviti?

Neznanac se zavalio u sjedalo i zabuljio u polumrak kluba.

— Meni ne nalikujete na ubojicu — rekao je polako.

— Ne izgledate kao čovjek koji bi ubio svoju ženu i onda potpuno mirno došao ovamo, sjedio tu tri sata i pio votku i onda pitao kako da pobjegne iz zemlje.

— Slušajte — razljutio se Weller i čvrsto zgrabio čašu — nisam došao ovamo... da mi analizirate karakter. Došao sam da nađem nekog, tko će me izbaviti odavde. Izvući iz grada, dati drugi identitet ako treba. Možete li to učiniti ili ne?

— Mogu. Drugo je pitanje da li hoću.

— Platit ću vam — dodao je Weller i instinktivno počeo udarati rukom po džepu. — Platit ću vam koliko god tražite.

— Nije sve u novcu. A nekome kao što ste vi novac ne znači ništa, zar ne?

— Nekome kao što sam ja? — Što time hoćete reći?

— Dezerter. — Neznanac je ispljunuo taj izraz.

Weller je zurio u njega. Kako zna? Po čemu?

— Platit ću vam — ponovio je Weller shvativši da bi bilo uzaludno poricati ono za što ga je optuživao neznanac. — Već sam vam rekao. Koliko tražite?

— Mnogo više nego što vi imate — odgovorio je neznanac — Mnogo više nego što itko ima. Zlo mi je kad vas vidim. — Ponovo je ustao, vrlo brzo, i povukao desnu ruku unatrag skupivši prste u šaku. Weller je za

trenutak pomislio da će ga napasti pa je klonuo na svom sjedalu. Onda je neznanac polako spustio ruku. — Ne zaslužujete ni da vas udarim. Ne želim prljati ruke. — Onda se uputio prema šanku i pridružio se debeljku, Joy i njezinu novom prijatelju.

Weller ga je promatrao kako razgovara s njima i šankerom. Svi su pogledali prema njemu, a onda odvratili pogled. Nakon toga pravili su se da ga ne vide. Weller je ustao i prišao šanku što je dalje mogao od te četvorke.

— Ti! — povikao je šanker upirući prstom u Wellera.

— Van! Ne želim ovakvu ništariju u svom lokalu!

— Ali...

— Van!

Weller je pogledao njega, a onda šank. Činilo se da svi bulje u njega očima punim mržnje. I kao da svi znaju njegovu tajnu i da ga preziru zato što pokušava izbjeći svoje obaveze.

Odmahnuo je glavom, slegnuo ramenima i kiselo se nasmiješio. Onda se okrenuo i uputio prema izlazu, polako se popeo stepenicama i izišao u noć. Vani nije bilo ništa mračnije nego unutra, ali je bilo mnogo hladnije. Kad je prvi put udahnuo noćni zrak, zateturao je, tako da se za trenutak morao nasloniti na zid da se ne sruši.

Odjednom je osjetio kako pada i tek su mu tada otupjela čula dojavila da ga je netko sa strane udario po glavi. Ugledao ih je dok je padao. Bila su najmanje dvojica, dva nejasna lika u tamnim sjenama. Udarali su ga šakama i nogama. Onda se našao na podu, a oni su ga i dalje udarali nogama. Welleru se činilo da savršeno kontrolira svoj mozak jer je točno znao što se događa. Međutim, imao je dojam da mu je tijelo potpuno neosjetljivo. Uopće nije osjećao udarce koji su mu padali po tijelu i nogama. Instinktivno je podigao ruke da zaštiti glavu i skvrčio se u loptu.

Posljednje čega se sjećao jest to da je povratio piće koje je popio u klubu i da je pri tom samo tupo mislio kako je uzalud potrošio sav taj novac. Nije mogao zadržati čak ni to piće.

Kad se napokon osvijestio, našao se kako leži na podu, na istom mjestu gdje je pao prije nekoliko minuta. Čuo je nekoliko ljudi kako prolaze, no

nitko na njega nije obraćao pažnju. Polako se pomaknuo, pipajući svaki dio tijela, svaki mišić, tražeći eventualne ozbiljne ozljede. U glavi mu je lupalo bez prestanka. Znao je da će se do sutra pojaviti velike masnice. Nije mogao utvrditi nikakvu posebnu bol. Činilo mu se da ga boli cijelo tijelo. Polako se uspravio, a onda se, naslanjajući se leđima na zid, podigao na noge.

Kad se uspravio, osjećao se mnogo bolje nego što je očekivao. Puls mu je bio gotovo normalan, disao je pravilno i nije uopće osjećao vrtoglavicu. Najprije je oprezno napravio nekoliko koraka, a onda nastavio hodati. Gurnuo je ruke u džepove i tek je nakon nekoliko minuta shvatio da novca više nema, da su ga opljačkali.

Nastavio je hodati.

Osjećaji su mu bili otupjeli isto kao i čula. Nije osjećao ni bijes ni tugu, ni ogorčenost ni jad. Mogao je samo hladnokrvno misliti o svom beznadnom položaju. Bilo je jasno da ne može otići na policiju.

Bez novca nije mogao pobjeći. Budući da je podigao svu ušteđevinu, nije mogao otputovati iz zemlje na uobičajeni način. Možda je još prije dva sata, prije no što je otišao u banku, mogao krenuti na takvo putovanje. No, zbog nečega je sumnjao i u tu mogućnost. Zacijelo su se posebno pobrinuli za to da novi kontingent regruta ne ode nikamo.

Iako se mogao besplatno koristiti gradskim prijevozom, Weller je radije išao pješice. Prošlo je mnogo vremena otkako je posljednji put išao pješice... a nije ni znao kamo ide.

Postojalo je samo jedno mjesto kamo je mogao otići. Dva sata poslije stajao je na uglu nasuprot kući u kojoj je živio s Carolinom. Kuća je bila skupa i nalazila se u otmjenoj četr viti. Sve je bilo u mraku. Nije vidio ni čuo svoju ženu otkako mu je kurirka izručila pismo — pogledao je na sat — prije deset sati. Samo toliko? Činilo mu se da je prošlo mnogo više vremena — cijeli jedan život, od trenutka kad je bio netko drugi prije no što je postao bjegunac

Nije bilo nikakva razloga da obavijesti Caroline jer su ionako rijetko kada razgovarali. Što je ona mislila što mu se dogodilo? Da li se pitala zašto se nije vratio kući? Je li joj to uopće bilo važno?

Dok je promatrao kuću, razmišljao je o tome kako će uskoro cijela stvar biti gotova ako se ne javi kao što mu je naređeno. Ako? Nije tu bilo

nikakvog »ako« jer se Weller jednostavno nije namjeravao pokoriti naredbi. Oduzet će mu kuću. A Caroline...? Neće umrijeti od gladi. Nitko nije umirao od gladi. No, morat će svoj način života promijeniti iz temelja. Više neće biti Wellera da je izdržava. Morat će sama zarađivati za život, kao u ono vrijeme prije no što su se vjenčali.

Welleru je trebalo nekoliko stvari iz kuće, stvari koje su bile skupe ali prenosive, stvari koje može prodati na crno i udaljiti se nekoliko kilometara od grada prije no što istekne rok od dvadeset i četiri sata.

Dok se spremao prijeći ulicu, opazio je bljesak svjetla u tami na suprotnoj strani, pokraj svoje kuće. Prijeko je bio parkiran nekakav automobil. Netko tko je sjedio unutra upravo je zapalio cigaretu. U stotinki sekunde Welleru se učinilo da vidi kako se svjetlo odbija od srebrnih dugmadi uniforme. To mu je bilo više nego dovoljno. Bilo je dovoljno da vidi taj automobil. Budući da više nije bilo osobnih automobila, to je moglo značiti samo jedno: da ga čekaju.

Okrenuo se i otišao.

Sada su ga noge već boljele, ne samo zato što mu bedreni mišići nisu bili naviknuti na takve napore već i zbog toga jer su ga pretukli. Boljela su ga i stopala, a desna mu je cipela nažuljala petu skoro do krvi.

To je zacijelo učinio Furnier. Sigurno je on obavijestio vlasti da se Weller sutra ne namjerava pojaviti, pa su ovi odlučili da ga ščepaju prije no što bude kasno. Ili Furnier ili onaj neznanac iz kluba, onaj tamnoputi koji mu nije htio organizirati bijeg. Kakav licemjer! Da je Weller stvarno bio ubojica, uopće ne bi oklijevao da mu pomogne. Umjesto da mu pomogne, on ga je vjerojatno opljačkao i poslije toga prijavio.

Usprkos tome, Welleru nije bilo ni na kraj pameti da im dopusti da ga uhvate. Sada je bio odlučniji nego ikada. Pobjeći će im. Njega neće iskoristiti kao topovsko meso. Već će nekako pobjeći, izmaći svim tim moćnim pipcima takozvane slobodne zemlje.

Polako, trpeći bol, Weller je nastavio hodati u noć, prema kraju grada.

• • •

Kad se probudio, udovi su mu bili ukočeni i boljeli ga no bar je popustila bol u glavi. Natečenim je očima pogledao kroz prednje staklo, zagledao se u široku, ravnu i praznu cestu pred sobom, a zatim se okrenuo

vozaču.

— Jeste li dobro spavali? — upitao je vozač ne odvraćajući pogleda s ceste.

Weller je protrljao oči i zijevnuo.

— Jesam. Nisam ni znao da sam tako umoran. — Opipao je dlačice na bradi i provukao prste kroz kosu pokušavajući je malo dotjerati. Na danjem je svjetlu prvi put opazio kako mu je odjeća prljava i zgužvana. Sigurno je i izgledao kao bjegunac.

Činilo se da vozaču kamiona to uopće ne smeta. On se zaustavio u mraku da poveze Wellera kratko vrijeme pošto je Weller pješice stigao do međugradskog auto-puta. Weller nije pokušao autostopirati. Uopće nije očekivao da bi ga netko povezao.

Vozač je rekao da ne staje često da bi povezao ljude kao što je Weller, a Weller je odgovorio da se čudi što mnogi autostopiraju kad ne moraju plaćati javni prijevoz. Vozač je odmahnuo glavom i dodao da mnogi žele putovati.

Weller je bio i suviše umoran da bi pokušao shvatiti što mu govori vozač; zapazio je samo to da nije naročito inteligentan. U tome nije bilo ništa loše. S Wellerova gledišta, bilo je to idealno. Takav čovjek vjerojatno neće posumnjati u njega. Čak ga nije ni zapitao kamo putuje.

— Jeste li gladni? — upitao je vozač.

Weller nije ništa jeo od jučerašnjeg ručka no sada, kad ga je vozač podsjetio, shvatio je da je strašno gladan. Pogledao je na sat: za manje od pet sati mora se javiti na odsluženje vojske. No, sa svakom minutom kamion ga je odvozio sve dalje i dalje.

— Jesam — odgovorio je Weller. — Gladan sam.

— Stat ćemo malo niže niz cestu, tako da mogu odspavati nekoliko sati. Vi možete nešto pojesti i spavati.

— Dobro — odgovorio je Weller, iako je znao da to uopće nije dobro.

Vozač je konačno stao na parkiralištu iza garaže i motelskog kompleksa što se nalazio na križanju s drugim auto-putom. Otvorio je vrata i izišao.

Umjesto da iziđe kroz vrata na svojoj strani, Weller je kliznuo preko sjedala i stao na luk točno iza vozačevih vrata. Ogledao se oko sebe, no na vidiku nije bilo nikoga. I dok je vozač, naslonivši se na leđa, protezao ruke, Weller je skočio na njega i onda se otkotrljao na zemlju zajedno s njim ne skidajući ruke s vozačevih ramena. Vozač se pokušavao izmigoljiti ali ga je Weller čvrsto pritisnuo uz prednju gumu. Iako ga je i dalje gurao dolje, vozač je bio mnogo jači te se počeo dizati. Weller ga je i dalje čvrsto držao, zatim se spustio na koljena, olabavio stisak na vozačevim ramenima i zgrabio ga za glavu. Udarao je vozačevom glavom o rub kotača što je jače mogao sve dok ovaj nije odustao od borbe i klonuo. Tek tada ga je Weller pustio, i vozač se srušio na zemlju. Niz lice mu je curila topla i ljepljiva krv.

Weller je ustao, obrisao ruke i otresao odjeću. Nikako nije mogao podići vozača u kamion. Morao ga je negdje sakriti, tako da ne digne uzbunu.

Popeo se u kamion i istrgao žicu antene iz komunikatora. Zatim je odvukao tijelo onesviještenoga vozača u udaljeni ugao parkirališta, među žbunje i zakržljalo drveće, začepio mu usta i privezao ga za stablo prvog čvrstog žbuna. Pogledao je iza sebe. Kamion sa šest teških prikolica stajao je tako da Wellera nitko nije mogao vidjeti.

Weller se bio sav uznojio. Disanje mu je bilo isprekidano, a sve su ga masnice boljele. Polako se uputio prema kamionu pipajući prstima svežanj ključeva koji je uzeo od vozača, popeo se u kamion i zatvorio vrata.

Prošlo je mnogo vremena otkako je posljednji put vozio, no to je nešto što se nikada ne zaboravlja. Taj kamion nije mogao biti mnogo drugačiji od drugih vozila, samo što je u njemu sve bilo mnogo veće. Nije imao automatski mjenjač, već debelu, kratku ručicu kraj desnog koljena dok se papučica kvačila nalazila kraj lijevog stopala. Kad je vozač rekao da će uskoro stati, Weller je pažljivo pratio svaku njegovu kretnju.

Gurnuo je ključ u starter, zakrenuo ga za devedeset stupnjeva, i motor je proradio. Držeći nogu na kvačilu, Weller je rukom potražio prvu brzinu, otpustio ručnu kočnicu i počeo otpuštati papučicu kvačila istovremeno dodajući gas. Masa od dvije stotine tona, koliko je težio kamion zajedno s prikolicama i teretom, krenula je nekoliko metara naprijed, a onda stala. Motor je stao.

Nakon četvrtog pokušaja Weller je uspio pokrenuti vozilo, no ono se počelo kretati puževim korakom. Pokušao je promijeniti brzinu, ali bez

uspjeha. Nikako mu nije polazilo za rukom da pronađe pravi prorez za mjenjač. Zupčanici su se okretali stvarajući veliku buku, ali bi težina prikolica ubrzo smanjila brzinu kretanja ispod granice potrebne da se promijeni brzina, tako da je Weller morao pokušati sve iznova, dajući gas.

Uzalud. Ovako nikada neće pobjeći. O čemu je mislio? Ni o čemu. Uopće nije razmišljao, već samo djelovao zahvaćen slijepom panikom i bez ikakva razrađenog plana. Trebalo je da ukrade manje vozilo ili bar da otkvači kamion.

Auto-put je bio lijevo i Weller je počeo okretati upravljač nastojeći usmjeriti kamion prema njemu. No, činilo se da se ništa ne događa, pa je Weller još više zakrenuo upravljač u smjeru suprotnom kretanju kazaljke na satu. Polako, kao protiv volje, prednji je dio kamiona skrenuo ulijevo. Čim je upao u premalu brzinu, motor je zavrištao.

Odjednom se kamion ponovo zaustavio. Weller je maknuo nogu s papučice i motor je stao. Imao je osjećaj kao da je nešto zgrabilo zadnju prikolicu i naglim trzajem zaustavilo cijelo vozilo.

Otvorio je vrata i izišao. Bilo je potpuno beznadno pokušavati pobjeći na ovaj način. Ovakvo se vozilo moglo lako opaziti, dok je on sam, bez njega, bio tek malena meta.

Osvrnuo se i zinuo od zaprepaštenja ugledavši što se dogodilo. Dok je okretao kamion prema auto-putu, nije vodio računa o prikolicama koje nisu skrenule za kamionom, već se ispriječile preko ceste u ravnoj liniji. Zadnja je prikolica udarila, o ugao stražnjeg zida garaže i napol ga uništila. Prikolica se zaglavila za ostatak zida, a oko nje i ruševina zida počela se slijegati prašina.

Weller je potrčao prkoseći boli u nogama i umoru u tijelu.

Čudio se što ga nitko ne progoni, no činilo se da nitko nije opazio štetu koju je izazvao niti čuo buku. Upravo nevjerojatno. Prvih nekoliko minuta Weller se neprestano osvrtao očekujući da će ugledati neizbježne progonitelje. No, nakon nekoliko minuta prestao je trčati i počeo brzo hodati i tek bi s vremena na vrijeme potrčao nekoliko koraka.

Bio je iscrpljen ali je morao nastaviti bježati, jer to je bilo sve što je mogao učiniti. Ako stane, govorio je sebi, bol će biti ista. Nije smio misliti na to da ga steže u grudima, da ga peče grlo, da ga bole stopala i noge. Jer stane li jedanput, to će značiti predaju. Ako odustane, uhvatit će ga, a to je

bilo isto kao da je već mrtav.

Uporno je hodao dalje. Sunce je žarilo bez milosti, pa je skinuo jaknu i prebacio je preko ramena. Košulja mu je bila mokra od znoja. Dao bi sve što ima za čašu vode. Onda se sjetio da sada zapravo nema više ništa. Hodao je satima, kilometar za kilometrom. A kad je okrenuo, još je mogao vidjeti garažu koju je djelomično srušio. Bacio je pogled na sat. Nije prošao ni jedan sat otkako je vozač parkirao vozilo i ugasio motor.

Hodao je rubom auto-puta. „Ne bi bilo pametno napustiti cestu, zato što ona zacijelo nekamo vodi, i kad bi je napustio, samo bi se izgubio... a možda čak i umro. Promet je bio vrlo slab. Dok je on hodao ili, bolje rečeno, šepao, kraj njega je prošlo svega pet-šest vozila, i to u istom smjeru. Weller je svaki put očekivao da će se neko od njih zaustaviti. Bilo zato da ga poveze, kao što je učinio prvi vozač, ili da ga uhapse ..,

— Uživate u šetnji?

Uopće nije bio svjestan da ga jedan automobil slijedi. Kad je začuo glas iza sebe, osvrnuo se i stao. Automobil je također polako stao. Za trenutak ga je obuzela panika. Automobil, znači: to moraju biti službena kola. No, bio je to nekakav stari automobil, preuređen na parni pogon. Iz dimnjaka na prednjoj strani sukljao je crn dim. Bio je obojen najkričavijim bojama koje je Weller ikada vidio: fluorescentne žute i narančaste pruge krivudale su preko krova dok su svijetloljubičasti krugovi na vratima uokvirivali svjetlucave šare.

U kolima je sjedila djevojka; bilo joj je oko dvadeset godina. Naginjala se kroz prozor. Bio je to njen glas. Weller isprva nije mogao vidjeti vozača zato što su svi prozori bili obojeni najtamnijim tonom zelene boje. Pogledao je kroz otvoreni prozor prema vozaču i vidio da je to muškarac otprilike istih godina kao i djevojka.

Pogledao je djevojku, njezinu dugu, kovrčavu crvenu kosu, izbočene grudi ispod prozirne košulje i smiješak na žarko narančastim usnama.

Pokušao je nešto reći. ali su mu usta bila previše suha. Zato je na njezino pitanje samo slegnuo ramenima.

Djevojka mu je bez riječi dala limenku koju je držala u ruci. Weller ju je uzeo. Limenka je bila tako hladna da mu se zalijepila za kožu, no on ju je prinio ustima i jednim gutljajem ispio ostatak piva.

Djevojka se naslonila na sjedalo i otvorila stražnja vrata.

— Hajde uđite! — pozvala ga je.

Weller ju je poslušao, zahvalno utonu u sjedalo a vozač je ubrzao. Djevojka se okrenula i obratila novom suputniku klečeći na prednjem sjedalu.

— Zovem se Alice — rekla je. — A ovo je Vince.

Weller je kimnuo mladiću, koji se okrenuo prema njemu. Za trenutak su im se pogledi sreli.

— Andrew — predstavio se Weller.

— Dobro, Andy, drago mi je — rekla je Alice. — Kamo idete?

Weller je pokazao prema naprijed.

— U tom smjeru.

Djevojka se nasmijala. Njezin je smijeh izražavao iskreni užitak, a ne tobožnje veselje. Weller je bio naviknut na to da se ljudi smiju njegovim dosjetkama. Osim toga, zvala ga je »Andy«.

— Daj mu još jedno pivo,— rekla je Vinceu preko ramena. — Mislim da će mu dobro doći.

— Ima mnogo toga što bi mi dobrodošlo — odgovorio je Weller uzimajući limenku piva. — Hvala. Tuš, ručak, dva dana spavanja.

— To se može urediti — rekla je Alice. — Čini se da ste doživjeli nešto strašno. Što se dogodilo?

— To je duga priča — odgovorio je Weller povukavši gutljaj piva. Tek mu je sada osjetio okus jer je pivo iz prve limenke samo progutao. Nikada nije pio tako dobro pivo. Djevojka ga je i dalje promatrala, čekajući, tako da je popio još jedan gutljaj.

— Razumijem — rekla je. — To je vaša stvar. Ne morate nam reći. — Činilo se da se nije uvrijedila. Kad je vidjela u kakvom se stanju nalazi, potpuno je razumljivo da ga je upitala što se dogodilo. Zapravo, čak pristojno. Weller se nasmiješio i odmahnuo glavom.

— Ne, bit će bolje da vam sve ispričam. Sigurno vam se sve ovo čini

vrlo neobično. Ja ovdje usred ove pustinje. Možda bi bilo bolje da nekom sve ispričam umjesto da sve držim za sebe. — Popio je još malo piva, što mu je dalo još nekoliko sekundi da pripremi svoju priču. — Radi se o mojoj... mojoj prijateljici — počeo je. Zamalo je rekao »ženi«, ali nije želio da Alice sazna da je oženjen. Nije znao kakvi su njezini odnosi s Vinceom jer ju je tek upoznao, ali tko zna što se može dogoditi. U njihovu se društvu osjećao slobodno kao što se već nije osjećao dugo iako ih je poznavao tek nekoliko, minuta.

Ispričao je priču koja je bila dovoljno kratka da se u njoj nisu mogle odmah uočiti nedosljednosti i dovoljno duga da bude uvjerljiva. O tome kako je zatekao svoju djevojku s nekim drugim muškarcem, kako ga je taj čovjek napao i pokušao ubiti, kako je pobjegao iz grada, ukrcao se u kamion, a onda opet krenuo pješice kad je vozač stao da se odmori.

— Činilo mi se da ne smijem stati jer će me u tom slučaju pronaći. Zbog toga sam krenuo auto-putem. Da sam krenuo javnim prijevozom, on bi me pronašao. Taj me stvarno hoće ubiti. Caroline nas je varala obojicu, ali je on svu krivicu svalio na mene. Zbog toga moram pobjeći i sakriti se negdje gdje me neće naći... samo što takvo mjesto ne postoji.

— Kako to mislite? — upitala je Alice. — Ima mnogo mjesta gdje se možete sakriti.

Weller je ispio pivo i odmahnuo glavom.

— Nema. Preselit ću se, naći nov posao, no on će me svejedno naći. Svakoga je lako naći zato što smo svi samo brojevi u kompjuteru. Što god radili, kamo god išli, sve se registrira. A kako su sve informacije svima dostupne, on me može slijediti.

— Moje ime nema nitko — usprotivila se Alice. — A mislim da nikada nisam imala ni broj. A ti, Vince?

— Oni čak ne znaju ni da sam živ, a kamoli to što radim cijeli život.

Alice je kimnula.

— Vidite? Vi ljudi iz grada uopće ne znate kakav je život izvan grada. A taj prostor izvan grada je prilično velik. — Raširila je ruke kao da želi pokazati veličinu svijeta izvan automobila.

— Ne — odgovorio je Weller odmahujući glavom. — Ne razumijem.

— Uzeo je još jednu limenku.

— Držite se nas, Andy — rekao je Vince — a mi ćemo se pobrinuti za to da se izvučete. Stižemo za nekoliko sati.

— Kamo idemo?

— Na jedno od tih mjesta — odgovorio je Vince. — Nitko nikada neće saznati što vam se dogodilo.

Weller se namrštio. Nije mu se svidjela posljednja rečenica. Alice je to pogodila po izrazu njegova lica.

— Nemojte toliko brinuti — rekla je. Vince i ja smo bili ondje pa smo ipak još živi.

— Pa da — dodao je Vince. — Ali, ako on želi, otvori mu vrata pa neka izađe. — Okrenuo se i nasmiješio kako bi pokazao Welleru da se samo šali.

— Ne, sve je u redu — rekao je Weller. — Lijepo je od vas što mi pomažete. Na žalost, ostao sam bez novaca. Imao sam neku gotovinu ali su mi je ukrali.

Sada je prvi put s Alicina lica nestao izraz razdraganosti. Okrenula se.

— Ne očekujemo od vas da nam platite — rekla je hladno. Weller je nekoliko minuta šutio.

— Oprostite — progovorio je naposljetku. — Nisam želio da to zvuči tako kao da vam želim platiti. Želio sam samo izraziti svoju zahvalnost, to je sve.

Nakon nekoliko minuta Alice je ponovo progovorila.

— U redu — rekla je ne okrećući se. — Ali mi vas vozimo da vam pomognemo. Ne želimo da upadnete u neprilike.

— Rekli ste, nekoliko sati? — upitao je Wcller trudeći se da ne počne zijevati. Osjećao se vrlo umorno, djelomično i zbog alkohola koji je popio na prazan želudac, no najviše zbog napora. Pogledao je na sat. Njegova dvadeset i četiri sata ističu za manje od tri sata.

— Da — odgovorio je Vince.

— Imate vrlo zanimljiv auto — rekao je Weller nastojeći da ostane

budan.— Nisam znao da je još dopuštena upotreba osobnih automobila.

— Formalno ste možda u pravu. Ne znam i ne zanima me. Zakoni se donose za gradove, gdje ljude mogu kontrolirati. Ovdje vani stvari su drugačije. Ovo je moj parni automobil i nitko mi neće naređivati kada i kako da ga upotrebljavam.

Weller je zatvorio oči i počeo misliti o tome kako ni njemu nitko neće naređivati što da radi. Više ne.

Probudio se osjetivši iznenada da su se kola zaustavila. Probudio se jer je osjetio da su pištanje pare i vibriranje motora prestali. Bio je sam.

Pogledavši kroz prozor, vidio je da je automobil parkiran između dvije dugačke betonske zgrade, koje su se protezale oko stotinu metara lijevo i desno. Znao je da je riječ o zgradama, a ne o dugim zidovima, samo po tome što je vidio nekoliko vrata. Vrata su bila od metala iste sive boje kao i beton.

Dok ih je promatrao, najbliža vrata desno otvorila su se. Izašla je Alice a iza nje Vince. Iza njih je išao čovjek u radnom kombinezonu, s kapom na glavi.

Weller je otvorio vrata i izišao osjećajući kako su mu udovi ukočeni a mišići napeti. Kad su ga ugledali, Alice i Vince su za trenutak zastali, a neznanac je krenuo prema njemu. Na rukavima njegova zelenog kombinezona, blizu bicepsa, nalazio se znak koji se sastojao od tri trake u obliku slova V.

— Andrew Weller? — upitao ga je. U stvari, to uopće nije bilo pitanje. Zaustavio se nekoliko metara od Wellera. — Malo ste zakasnili. Pođite sa mnom!

Weller je zgranut zurio u njega, shvativši gdje se nalazi, kamo su ga dovezli. Onda se okrenuo na peti i počeo trčati.

Narednik se podbočio rukama i počeo odmahivati glavom dok su Alice i Vince došetali do njega.

— Neće daleko stići.

— Nikada i nije stigao daleko, zar ne? — upitao je Vince.

— Sam si je kriv, on i njemu slični. Znali su što će im se dogoditi ako

dopuste rat.

— Ali nije trebalo da bude rata — rekla je Alice. — U tome i jest cijela stvar, zar ne? Kad bi promijenili sistem pozivanja u vojsku, rat bi prestao, zato što bi oni koji mogu spriječiti rat ili iz njega izvući najveću korist bili isti oni koji bi se morali boriti u prvim redovima.

— Uvijek ima onih koji misle da mogu izigrati sistem — rekao je Vince.

— Nekada bi — obratio se mladi narednik Vinceu — pozvali u vojsku mene i vas. — Nasmiješio se i dodao: — Iako me to nije spriječilo da se javim u vojsku i postanem aktivan ovdje, iza borbenih linija. No nekada to ne bi bio naš rat. Mi bismo jednostavno poginuli za ljude kao što je on. — Kimnuo je glavom u pravcu u kojem je Weller i dalje očajnički pokušavao pobjeći. — Sada pozivaju političare i financijere, one koji odlučuju.

— Sreća je da ima mnogo onih koji čekaju unapređenje, spremni da zauzmu njihovo mjesto, koji se brinu za to da ovi zaista odu. — Vince je također promatrao Wellera.

— Nadajmo se da će ovaj put bolje napraviti svoj posao — rekao je narednik. — Sada su na redu oni.

— Ali, za rat su potrebne dvije strane — rekla je Alice.

— Isto vrijedi i za drugu stranu — objasnio je narednik. — To dobro znate. I oni su potpisali sporazum.

— Mislim — rekao je Vince — da u njegovim godinama nemaju naročite izglede za budućnost.

— Ali on ima svoj život — usprotivila se Alice — koji mu znači isto kao i svima nama. Osim toga, ima još mnogo toga što može izgubiti: obitelj, kuću, posao, status.

— Kao što ste rekli — složio se Vince — zbog toga su se nadali da će novi sistem spriječiti dalje ratove.

— Ali nije, zar ne? — upitala je Alice. — Čini se da ih ništa neće spriječiti.

Svi su gledali kako Andrew Weller, pedesetpetogodišnji šef računovodstva druge najveće avio-korporacije u zemlji, koji će uskoro

postati ljudski teret u satelitu-ubojici tamo daleko na bojištu iznad Zemlje, stiže do otvorenog prostora između dviju zgrada, kako posrče i pada na tlo.

Narednik je krenuo po njega dok su se Alice i Vince uputili prema svojim kolima.

Fritz Leiber:

The Big Trek

Prevela Vesna Mahečić

Velika povorka

Nisam znao jesam li na ovo ludo mjesto dospio raketom, prostornim skakačem ili premetačem vremena— ili možda čak i pješice, toliko sam se osjećao prebijen. Moje se pamćenje izgubilo. Kad sam se probudio, svuda oko mene bila je tek pustinja sa sivim nebom što je teško visjelo popjt stropa neke goleme prostorije. Pustinja... i velika povorka. I to bijaše dovoljno da prekine moje traganje za pamćenjem i da me navede da hitro pogledam u hlače, kako bih se uvjerio da sam još čovjek.

Ove, recimo životinje, vukle su se naprijed, otprilike po četiri u redu, u isprekidanom nizu što se pružao tik do moje kamene rupe. Kamo god da su se uputile, doimale su se kao da bi mogle dolaziti sa svih strana i iz bilo kog vremena. Bilo je malih i velikih, neke nalik na djecu a neke jednostavno male. Manje ih je hodalo na dvije noge, a više na šest ili osam; bilo ih je koje su gmizale, kotrljale se, pretakale se, lepršale i skakutale; nisam mogao zaključiti da li su one što su letjele nisko mezimčad ili bliski prijatelji. Neke su imale ljuske, druge perje, zatim šarolike oklope poput buba ili maštovite šare kao u zebri, a prilično ih je nosilo providna odijela, što su sadržavala zrak ili neki drugi plin, vodu ili kakvu drugu tekućinu, mada su neka odijela bila skrojena i za dvanaestak krakova, druga opet sasvim bez nogu. A proklet bio ako njihovo povlačenje — da izaberem jednu riječ za sve njihove kretnje — nije više nalikovalo na ples nego čvrsti marš.

Suviše su se međusobno razlikovale da bi bile bilo kakva vojska, a ipak nisu sličile ni izbjeglicama, jer izbjeglice ne bi plesale niti stvarale glazbu, čak i ako idu na više od dvije noge, ili četiri, i ako su im glasovi i instrumenti tako neobično da ne bih mogao reći što je što. Njihova je zbrkana raznolikost navodila na pomisao o mahnitom trku pred nekom strašnom nesrećom ili bijeg prema nekoj barci spasa, ali ja u njima nisam osjetio paniku — kao ni neku određenu namjeru. One su se jednostavno zadovoljno vukle dalje. A ako su bile neka cirkuska gomila, što bi netko mogao pomisliti zato što su životinje, neke veselo odjevene, tko je onda

vodio program, i gdje su bili čuvari i publika, osim mene?

Morao bih se plašiti takve horde čudovišta, ali nisam, stoga sam ustao iza stijene, odakle sam ih uhodio i posljednji put pogledom potražio tragove stopala, brazgotine od eksplozije motora ili virove od premetača vremena, ili bilo kakav znak o tome kako sam ovamo dospio, a onda sam slegnuo ramenima i pošao dolje prema njima.

One se nisu zaustavile, nisu ni bježale, nisu pucale a nisu pošle ni prema meni da me uhvate ili doprate; one su se i dalje vukle bez prekida u ritmu, ali je tisuću smirenih očiju bilo okrenuto prema meni s vrhova uzbibanih stapki ili iz dubina koštunjavih šupljina, i kako sam se približio jedan je zagasiti kotrljavac, nalik na otkotrljanu automobilsku gumu sa zelenim očima u glavčini kotača, malo ubrzao, a jedna se providno bijela hobotnica u lijepom odijelu do ruba punom vode, malo zadržala, praveći tako mjesta za mene.

Ja sam se opušten i sam povlačio dalje, pitajući se kako je kotrljavac uspijevao da se ne prevrne, i zašto je hobotnica micala svoje noge po tri, i kako se tako mnogo načina kretanja moglo uskladiti poput instrumenata u orkestru. Oko mene se čuo žamor različitih jezika, rastući i padajući, jezika koje nisam mogao razumjeti, i dugino mijenjanje trakova boja koje bi mogle biti jezik očiju — hobotnica odjevena vodom nalikovala je povremeno na promućkanu gustu smjesu.

Iskušao sam na njima ono što se činilo da pamtim kao jezike dvanaestak planeta, ali mi nitko nije ništa izravno odvratio — gotovo sam bio s njima pokušao zemaljski govor, no nešto me je zaustavilo. Našuškana stvar nalik na pticu, koja je prhala s nama pod plinskom vrećom što joj je bila sastavni dio tijela, smjestila mi se lagano na rame i nježno mi pjevušila u uho, a zatim je ispustila neke crne špekulice sumnjiva izgleda i odlepršala dalje. Nešto na dvije noge, odnekud sprijeda u povorci, doplesalo je kružeći do mene i ponudilo mi jedan grumen grubih rubova, mliječan na svijetlu i pokriven korom. To nešto na dvije noge djelovala je ženski. Bilo je dražesno građeno, noseći krestu od ljubičastih pera, ali umjesto usta i nosa, lice joj se ušiljilo do ružičastog, malog prstena, a gdje bi bile grudi, ondje su se probile ružičaste latice. Ponovo sam bio pokušao svojim nezemaljskim jezicima. Pričekala je dok se nisam utišao, a onda je podigla korom pokriveni grumen do svog ružičastog prstena, koji je malo otvorila, te grumen ponovo ponudila meni. Ja ga uzeh i okusih, i to je bilo nalik na opeku od sira, ali mekano kao pahulja i ja sam jeo. Kimnuo sam i

nasmiješio se, a ona je našuškala svoje latice, zaokružila glavom i okrenula se da pođe. Gotovo sam joj rekao: — Hvala, pilence, jer je možda tako i trebalo, ali me je opet nešto prekinulo. Dakle, tako me je velika povorka prihvatila, zaključio sam, ali kako je dan prolazio (ako su oni ovdje uopće imali dane, pitao sam se) osjećaj prihvaćanja nije mi pružio bilo kakvu stvarnu sigurnost. Nije me zadovoljavalo što sam bio nahranjen, umjesto pojeden, i što sam dio sklada umjesto nesklada. Pretpostavljam da sam očekivao previše. Ili sam možda otkrivao čudnu stranu samoga sebe, pa sam se toga uplašio. A na kraju krajeva, nije baš umirujući povlačiti se dalje s inteligentnim životinjama s kojima ne možeš razgovarati, čak i ako se vladaju prijateljski i plešu, i pjevaju, a tu i tamo udare i u neznane žice. Nije me umirio ni osjećaj da sam na nekom mjestu koje je poput doma, a u isto vrijeme pusto kao i zvijezde. Čudovišta oko mene počela su mi izgledati sve čudnije i čudnije; prestao sam uočavati njihove male značajke ličnosti, i gledao im samo vanjštinu. Krivio sam vrat da bih pronašao pilence s ružičastim laticama, ali ono je nestalo. Nakon nekog vremena nisam to mogao više podnijeti. Neke ruševine nalik na posječene nebodere već su se prije pojavile na obzoru, i sad smo upravo prolazili pored njih, ne previše blizu, i tako, premda je nebo sve više tamnjelo, i sve jače tištalo, i premda je bilo bljeskova munje u daljini, kao i kotrljanja gromova (vjerujem da je to bilo), okrenuo sam se pod pravim kutom i brzo napustio povorku.

Nitko me nije zaustavio i vrlo brzo našao sam se sakriven u ruševinama. U početku su mi bile ugodne te male ruševine i imao sam osjećaj da su ih podigli moji preci. Međutim, onda sam došaodo većih, a to su bili posječeni neboder:, a ipak su neki bili tako visoki da su grebli tamno, ravno nebo i za trenutak sam pomislio da čujem škripu, kao da kreda piše po golemoj školskoj ploči, što me je ozlovoljilo. A onda sam se počeo pitati što li je to posjeklo nebodere, i što se dogodilo s ljudima, i nakon toga počeo sam uočavati tamne prilike što su se smucale za mnom blizu porušenih zidova. Bile su otprilike velike koliko i ja, ali su se kretale na sve četiri. Krećući se poput nezgrapnih vukova počele su me slijediti sve bliže i bliže, što sam ih ja više primjećivao. Opazio sam da su im lica pokrivena dlakama, kao i tijela, i da im vilice rade. Počeo sam se žuriti, i odmah nakon toga začuo sam zvukove koje su one ispuštale. Premda su ti glasovi bili napol rezanje, napol lajanje, ja sam ih mogao razumjeti, a to me je zaista neugodno iznenadilo

— Zdravo, Joe.

— Neka zna, Joe.

— Zar, Joe?

— Kreći. Joe.

— Ajmo, Joe, idemo, idemo, idemo.

Tada sam shvatio kako sam teško pogriješio što sam došao među ove ruševine. Okrenuo sam se i počeo trčati istim putem kojim sam bio došao, a one krenuše za mnom grabeći dugim koracima, posrćući, pokušavajući da me povuku dolje, a najgore je bilo to što sam znao da me ne žele ubiti, već jednostavno natjerati da se spustim na sve četiri i da lajem i režim s njima.

Ruševine bijahu sve manje, no sada je već postalo vrlo mračno, i isprva sam se bojao da sam izgubio put, a zatim sam se uplašio da je velika povorka prošla pokraj mene. No tada se pojavilo svjetlo pod niskim nebom, nešto nalik na odsjaj nakon zalaza sunca, otkrivajući mi veliku povorku u daljini i ja potrčah prema njoj, a dlakave se pojave prestaše šuljati za mnom.

Nisam pogodio u isti dio velike povorke, razumljivo, no ipak se nađoh u jednom dijelu što je dovoljno nalikovao na onaj, da sam se ponovo počeo čuditi. Tu je bio još jedan zagasiti kotrljavac, ali s plavim očima, malo manji, tako da ste morao brže okretati, i još jedno mnogonogo stvorenje, odjeveno vodom, i dražesno pilence s grimiznom krestom, i pupom narančastih latica. Međutim, ta razlika mi nije smetala.

Povorka je usporila, promjena u ritmu poput vala se dotalasala do mene, duž cijele linije. Pogledao sam naprijed i tamo bijaše prostrana, okrugla rupa na niskom nebu, i kroz nju sam mogao vidjeti zvijezde. A kroz nju je također skretala i povorka, tako da je svako stvorenje ronilo prema gore, prema treperavim točkama svjetla u crnini.

Ja sam se i dalje zadovoljno povlačio, premda sad mnogo sporije, a sa svake strane povorke vidjeh na pustinjskom tlu hrpe svemirskih odijela skrojenih da pristaju tijelima svakojakih oblika kakve god sam mogao zamisliti, s kojima će on ili ona sigurno poletjeti kroz prazninu iznad nas. Nakon nekog vremena i na mene je došao red i ja nađoh odijelo, uvukoh se u njega, zatvorih čvrsto patentne zatvarače, te pronađoh kontrolnu dugmad na dlanovima rukavica, a onda pogledah gore. Tada sam u rukama osjetio još nešto osim kontrolnih dugmeta i bacih pogled na svaku stranu i nađoh se držeći se za ruke s jednom hobotnicom što je nosila osmokrako

svemirsko odijelo preko svojeg napunjenog vodom, a s druge strane s odjevenim pilencetom koje se nakitilo krestom crnom poput gagata i biserno sivim laticama.

Ona je zacrtala krug svojom glavom, i ja učinih to isto, a hobotnica je zacrtala manji krug jednim svojim slobodnim krakom, i ja sam shvatio da je jedan od razloga što se nisam poslužio svojim zemaljskim govorom i to što sam htio šutjeti dok ne naučim ili upamtim njihove jezike, a da je jedan drugi razlog to što su oni dlakavi četveronošci ondje u ruševinama bili ljudi poput mene i ja sam ih mrzio, a da smo, ova stvorenja pokraj mene i ja, došli još jednom, posljednji put, pogledati Zemlju koja je uništila sebe samu i ljude koji su ostali na Zemlji a nisu pobjegli poput mene — i sada želim samo jedno: vratiti se natrag i izgubiti pamćenje zbog šoka što sam se našao na poniženom planetu svojih predaka.

Tada smo zajedno čvrsto sklopili ruke, čime smo pritisnuli dugmeta na našim dlanovima. Naši su se mlazovi rascvjetali iza nas i mi smo zajedno izranjali prema gore, van iz ovog svijeta, kroz glatko orubljeni prsten uštipka — prema zvijezdama. Shvatio sam da svemir nije bio prazan, kao i to da one točke svjetla u crnini nisu opće bile usamljene.

Objavljeno prema dogovoru s GPA München.

Miroslav Adžić:

Kako je jedna lutka izgubila srce

— Profesore Max, hteli bismo da vas zamolimo da pogledate ove crteže i da budete tako ljubazni da nam kažete što mislite o njima.

Starac mirno uze iz ženine ruke nekoliko listova, očigledno istrgnutih iz dječjeg bloka, pogledavši pri tom i nervoznog muža, koji je stajao po strani i gužvao sivi šešir.

J. J. Max je dugo gledao crteže. Lice mu nije odavalo ništa: ni dopadanje, ni prezir; samo bi se, s vremena na vreme, po naglom dizanju obrva i blagom kimanju moglo zaključiti da se stari nečem silno čudi.

— Otkud vam ovo? — najzad reče.

— Znate kako... To je crtao naš sin... i... jedan komšija nam je rekao da neki od tih crteža veoma liče na vaše...i to je stvarno čudo, mislim, ta koincidencija... Malom je tek šest godina... Crta i dalje.

Stari slikar je ponovo razgledao crteže, studiozno, zadržavajući se na svakom, opipavajući hartiju, kao da će tako pronaći zagubljeni odgovor.

—Dobro — reče on — crteži su stvarno dobri i stvarno nalikuju na neke moje... Možete li mi dovesti malog sutra?

Ono dvoje samo zakimaše glavama, uljudno otpozdraviše i nestadoše kroz teška vrata sumornog ateljea.

• • •

— Šta je sad ovo, do đavola? Ne znam šta bi mogli da dobiju, ako su neki falsifikatori, time što me još i jure s tim listićima. Ne, stvar je sigurno čista, ali... Onaj poslednji... tačno ono što sam danas hteo uraditi! Mali me je pokrao... ali kako? Telepatija? Uostalom, doći će sutra, pa ćemo videti...

Ipak, nije se mogao tako lako osloboditi misli o tajanstvenom malom falsifikatoru, koji kopira crteže koje osim autora niko nije video, ili koji nisu još ni nacrtani, kao onaj posljednji. Starac ga je već dvaput pokušao izvesti, ali ruka nikako nije slušala i portret je ostajao bezličan i

praznjikavo lep. Očigledno, posljednjih dana, pa i meseci, izražajnost se polako gubila i nije mogao preneti na papir ili platno onu tananu osnovnu ideju.

Uveče je spavao nemirno i sanjao kako mu plavi dečačić izvlači papir ispod ruke dok crta. Na kraju dečak naglo povuče hartiju, istrže mu je sasvim, i ukaza se novi list sa savršenim crtežom.

• • •

— Ana, ima li tvoja lutka srce? — reče Denis.

— Aha! — zapisknuta devojčica. — I ona mene voli, zato što ja volim nju. Hmm... Ti uvek pitaš tako... neka pitanja...

— Ova je devojčica lepša od tvoje lutke! — Denis pokaza list iz bloka kao da se želi osvetiti zbog njezine opaske.

— E nije! E nije lepša od moje lutke! Ima mnogo mali nos. Moja lutka ima lepšu kosu! Eto ti! — Malo lepo lice se zarumenilo, usne su drhtale.

Denis spuštena pogleda vrati crtež sebi za leđa, pomirljivo slegnu ramenima:

— Mama kaže da je mnogo lepo...

• • •

— Zdravo, ja sam Max. A ti?

— Ja sam Denis Din.

— Molim vas, vi sad izađite i dođite po Denisa za oko pola sata. Možete pričekati tu preko puta, u parku. — Iziđoše. — Meni su rekli da ti lepo crtaš. A pošto i ja umem da crtam, hteo sam da te vidim, da malo razgovaramo i zajedno radimo. Jesi li danas crtao šta?

Dečak pokaza jučerašnji, najnoviji crtež, isti onaj koji je i Ana videla.

— Da — promrmlja starac. — To je ona. — Pa nastavi glasnije: — Evo ti list hartije i olovka, pa nacrtaj tu curicu ponovo. Ja ću biti tu da gledam kako to ti lepo radiš.

Denis uze crnu olovku i, bez onog karakterističnog dečjeg grča, počeo

da oživljava hartfju mekim crtežom. Starac je stajao iznad njega ne odvajajući pogled od njegovih prstiju, sve zamišljeniji. Bio je zaista zbunjen. Gledao je kako ispod male bele ruke izranja divna, puna ljubavi, slika djevojke koju je nekad, pre mnogo godina voleo, čiji mu je lik osvetljavao ranu mladost, pa i ceo život, kao što svetionik osvetljava more magle, a koju Denis sigurno nikad nije video, makar ne ovako lepu i mladu, i nije ju voleo da bi mogao uneti toliko ljubavi između crnih i belih površina.

— Lepo crtaš — samo reče.

• • •

— Ah, gos'n Papkiću, da samo vidite kako naš mali crta! Pa to je pravi talenat! Divna ručica! Akademik Max se povoljno izrazio o njegovim radovima!

— Da, čuo sam. Znam i za onu veliku sličnost sa Maxovim slikama. Kod mene na univerzitetu se samo o tome priča. Znate, i najeminentniji profesori su začuđeni, a već se našla i grupica nekih dripaca apsolvenata koji imaju svoju teoriju: pošto stari Max očigledno gubi stvaralačku moć, njegov mozak ima dosta praznog hoda, pregrejava se a ne može da izrazi ideje, da se ohladi. Ta grozničava aktivnost, kažu oni, dovodi mozak u stanje kao kad se generatoru otkači opterećenje, i tera ga da deo energije emituje preko pojačanih moždanih talasa. Po njima, vaš simpatični dečkić je slučajno svojim moždanim talasima u saglasju sa starčevima, te tako prima ideje, valjda nesvesno, koje ruka onda poslušno realizuje.

— Oho, to je tako interesantno! Znate, ja se dosta zanimam za parapsihologiju. Evo, sad ćete videti crteže, doneću ih odmah, ako dozvoljavate.

— Ah, naravno! Kako da ne!

Žena zamače u drugu sobu vrckajući.

Papkić je, naravno, sedeo zamišljen, ne primećujući ništa.

— Denise, sine, hodi pokaži čika Papkiću svoje crteže. Ako nešto radiš sada, ponesi i to.

Ana ga je pratila pogledom dok je klimatao ka dnevnoj sobi.

Na prozore je kucalo svetio.

— Eto, vidite, to je on crtao... Obratite pažnju na ovo ovde, pa ovu tu... Kažem vam: fascinantno!

— I frapantno, rekao bih.

— Planiramo nešto srediti sa galerijom da mu napravi tako... neku izložbu... Pogledajte samo te linije, taj sklad!... Šta je ovo! Denise! Denise! Šta si ovo radio, kakve su ovo škrabotine, šta ti ovo znači? Ah, izvinite, ne znam što mu je bilo... Je li, jesi li ovo sad nacrtao?

Širom otvorenih očiju, dječak kao da zausti da se izvini; onda samo odskoči unazad, pogleda ih još jednom, pa izjuri iz prostorije tresnuvši vratima.

— Šta je bilo? — upita Ana. Denis je ležao na krevetu, s glavom u jastuku.

— Pusti me... Pusti me!

Dva-tri crteža bili su razbacani po podu. Djevojčica priđe, pogleda ih. Svi su bili stari, oni koje je volela Denisova majka. Očigledno, novi je ostao u drugoj sobi. Ana je tražila nešto po njima zagledajući i žmirkajući.

— E ne moram ni da govorim s tobom! Samo se duriš!

— Pusti me.

Ostali su tako nekoliko minuta. Ona je cupkala svoju omiljenu lutku, povremeno krišom gledajući prema njemu.

— Da znaš da ću otići kući.

On nije dizao glavu iz jastuka, ali ju je ipak malo okrenuo, tako da kroz uski prorez između jastuka i svojih ćuperaka vidi njenu plavu haljinicu.

— Evo tvojih crteža, Denise! Samo da ispratim gos'n Papkića, odmah ću doći.

Denis se ne pomače.

Ana prikupi bačene listove.

— Oh, kad si ovo nacrtao? Baš je lepo!

On podiže glavu, a zatim vedro skoči da pogleda šta se to Ani konačno sviđa.

Crtež je bio najnoviji. Djevojčica u livadi. Telo kao džak krompira, noge kao neotesane grede, ruke vrljikaste, sa četveroprstim šakama.

— Jesam li ovo ja? — upita Ana.

— Aha!

— Baš si me lepo nacrtao. — Ljubnu ga u obraz brzinom stida. — I nisam više ljuta na tebe.

— Nisam još završio... Još malo... Biće još ljepše!

Na vratima se pojavi Denisova majka.

— Loša vest, Denise... Umro je čika Max — prošaputa potresno.

Ana ju je belo gledala milujući i dalje lepu lutkicu. Kada žena izađe, dvoje dece se samo nemo zagledaše, sa smeškom sležući ramenima.

— Hajde da crtamo još! — reče ona.

I behu crteži.

Čuškaste glave, krive noge, zeleno lice, crveno sunce... A oni su samo crtali i smejali se.

Dugo se posle ovog slučaja raspravljalo da li je stari Max stvarno umro. Pričalo se da su njegovi prijatelji pokopali, u stvari, prazan kovčeg, a da je starac poludeo i da se krije u planinama, u kućici obloženoj olovnim pločama jer se nada da će tako sprečiti telepatiju.

Teorija grupe studenata je malo kasnije ipak potvrđena. Tako je slučaj bar nekako smešten u okvire pojmljivosti, mada se priče ispredaju i danas.

Ali sve to nije važno. Važno je da je Denis od tog prepodneva crtao samo obične, dečje crteže: Anu među nekim ogromnim cvetovima, lepšu nego ikad s ogromnim ustima i ogromnim rukama.

— Ima li tvoja lutka srce?

Smejali su se dugo, slobodni.

Isaac Asimov:

One Night of Song

Preveo Božidar Stančić

Labuđi pjev

Imam ja prijatelja koji tvrdi da može ponekad uspostaviti vezu s najnedokučivijim duhovima... odnosno, s jednim, barem, malim dušićem ograničenih mogućnosti. Zna koji put razgovarati o njemu, no samo kad šljukne svoja četiri viskija sa sodom. Pri tome je ravnoteža vrlo delikatna: nakon tri čaše ne zna ništa o natprirodnim duhovima, a nakon pete zaspi.

Te sam večeri smatrao da je u pravom stadiju i zapitao sam ga:

— Sjećaš li se još onoga duha, George?

— Čega? — zapitao je George gledajući čašu kao da se pita zašto bi se morao toga sjećati.

— Ma onoga dušica od dva centimetra o kojem si mi jedanput pričao kad si tvrdio da si uspio komunicirati s drugim svijetom.

— Aha, Azazelom — sjeti se George. — Nije to, dakako, njegovo ime, nemoguće ga je izgovoriti, ali tako ga ja zovem. Da, sjećam se.

— Služiš li se njime?

— Ne, opasno je, preopasno. Strašno pazim. Znaš, imam ja neka moralna načela, pa sam zato i obećao jednom prijatelju da ću mu pomoći. I da znaš kakav je darmar nastao! Ne možeš zamisliti!

— Što se dogodilo?

— Trebalo bi da to posve zaboravim — George će zamišljeno. — Ozlovoljim se kad na to pomislim. — Ipak, počeo je pričati...

Bio sam tada mnogo mlađi, a žene tada imaju veću cijenu u našim očima. Kad sad pomišljam na to, znam da je glupo, ali tada sam smatrao da se žene međusobno znatno razlikuju. A zapravo, sve ide u istu vreću... ali kad smo mladi... Imao sam tada prijatelja, Mortensona... Andrewa

Mortensona. Mislim da ga ne poznaješ, a ni ja ga već odavna nisam vidio.

Znam da ga je bila zgrabila sentimentalnost, bio se zaljubio u neku ženu, u anđela, kako je govorio, bez koje nije mogao živjeti. U njegovu je svijetu tada postojala samo ona, bez nje je svijet bio tek zanemarivi dio beznačajnosti. Ma znaš kako govore zaljubljeni... Nezgodno je bilo što mu je na kraju dala nogu, i to grubo i neuviđavno, ponižavajuće, pokazujući se s drugim pred njim, smiješeći se pakosno i nemilosrdno.

Ne velim da je bilo baš tako, ali takav sam ja dojam stekao. Sjedio je kraj mene i pio. Moje je srce krvarilo od sućuti.

— Žao mi je — rekao sam mu — ali ne možeš više tako. Pogledaj istini u oči i vidjet ćeš da je ona žena kao i sve druge. Na ulicama ih ima koliko hoćeš.

— Odsad namjeravam živjeti bez žena — rekao je ogorčeno — osim sa svojom ženom, jer je moram posjetiti povremeno. No, prije toga bih volio onoj ženi vratiti milo za drago. Onoj koja me tako okrutno napustila.

— Na primjer?

— Kad bih samo znao!

— Možda bih ti mogao pomoći — napomenuo sam jer me je srce boljelo. Mogu pozvati u pomoć jednoga duha izvanrednih moći, malog dušica — podigao sam palac i kažiprst i držao ih na razmaku od dva, tri centimetra — koji može toliko i načiniti. — Pripovijedao sam mu o Azazelu i povjerovao mi je. Često sam zapazio da mi ljudi vjeruju kad pričam. Oči su mu blistale dok je slušao.

— Da li bi on mogao učiniti ono što bih tražio?

— Ako je prihvatljivo, stari moj. Nadam se da nije puhnulo u glavu da joj naneseš neko zlo ili da joj žabe izlaze iz usta dok bude govorila, ha?

— Dakako da ne — rekao je. — Za koga me držiš? Pa ona mi je priuštila dvije sretne godine i ja bih želio da naknada bude adekvatna. Kažeš da tvoj duh ima ograničene mogućnosti?

— Sasvim je malen... — napomenuo sam i opet podigao palac i kažiprst s razmakom od dva, tri centimetra.

— Može li joj on dati savršen glas za neko vrijeme, za vrijeme pjesme.

— Pitat ću ga. — Činilo mi se da Mortensonov prijedlog sasvim pristojan. Njegova nekadašnja prijateljica pjevala je u mjesnom zboru. U to sam vrijeme jako volio glazbu i često sam išao slušati takvo pjevanje. I publika je pristojno podnosila njezino pjevanje.

Pitao sam Azazela. Pristao je da nam pomogne. Nema u njega onih besmislica, znaš, na primjer, da traži zauzvrat moju dušu, pa čak i nije znao što je to, a ni ja mu nisam znao rastumačiti što je. On je jednostavno sitno biće u svojem svijetu, i zadovoljan je ako može prošetati ovim svijetom. Voli pomoći. Spomenuo je da može omogućiti promjenu glasa na rok od tri sata. Mortenson se složio. Izabrali smo večer kad je ona morala solo pjevati Bacha ili Handela, ili nekog od onih izvučenih iz prašine.

Mortenson je te večeri pošao u dvoranu za pokuse, a i ja, dakako, s njim, jer sam se osjećao odgovornim za ono što će se dogoditi.

— Bio sam na pokusu — spomenuo je Mortenson sjetno. — Pjevala je kao i obično: kao da joj je netko stao na rep.

Nije prije ovako govorio. Uvijek je bio govorio o glazbi prigodne atmosfere, gdje je sve uzvišeno. Jasno, bio je odbačen i to može izopačiti muškarčev sud. Strogo sam ga pogledao.

— Ne može se ovako govoriti o ženi koju se želi tako obdariti — rekao sam.

— Jest. Želim da joj glas bude savršen, zbilja savršen. Sad, kad se ljubavna magla raspršila, vidim da bi ona još dugo mogla pjevati. Misliš li da bi tvoj duh mogao doskočiti tome?

— Promjena mora uslijediti u 20.15. — Od sumnje sam se naježio. — Pa nećeš valjda da ona ima krasan glas pri pokusu, pa da poslije razočara publiku?

— Ništa nisi shvatio — odvratio je.

Večer pjesme počela je nešto ranije, pa kad je ona žena stupila na podij da pjeva bilo je 20.14 sati. Nije izgledala poput onih krhkih soprana. Bila je temeljito građena, dobrog registra pluća. Svaki put kad bi udahnula, napela se haljina i ja sam zapazio što ga je zavodilo na njoj. Počela je svojim uobičajenim glasom, a onda, u 20,15 odjednom kao da se neki drugi glas sljubio s njezinim. Zapazio sam kako se trgnula, kao da ne vjeruje u ono što čuje, i ruka joj je počela podrhtavati.

Glas joj je dobio poletnost, zamah, kao dobro podešene orgulje, svaki je ton bio savršen, spontan, i uz takav su ton svi drugi tonovi bili nesavršene kopije. Svaki je ton treperio kako valja, povećavajući i smanjujući registar po volji. A sve se poboljšavalo pri svakom sljedećem tonu. Orguljaš nije više gledao u svoju partituru, gledao je u pjevačicu i — ne bih se zakleo, ali sam povjerovao — prestao svirati. Ako je i svirao, ja ga ne bih čuo, jer bilo je nemoguće čuti bilo što drugo dok je ona pjevala. Samo nju.

Nestalo je iznenađenja s njezina lica i sad se opažao zanos, ušutjela je glazba koja ju je pratila jer i nije bila potrebna. Njezin glas kao da je pjevao sam od sebe i nije trebao ni dirigenta. Dirigent orkestra se ukočio, a članovi zbora kao da su zanijemjeli.

Kad se završila solo dionica i počeo zbor, činilo se to poput mrmljanja, kao da su se svi stidjeli svoga glasa i kao da su bili razočarani što moraju pjevati u istoj dvorani te večeri. Ćulo se jedino nju, jedino je ona vodila program premda su i drugi pjevali. Kad bi zašutjela, kao da se smračilo.

A kad je završila — na pokusima se, dakako, inače ne plješće — publika je ipak ustala i zapljeskala gromoglasno i bilo je očigledno da bi pljeskali cijelu noć da nije opet nastavila pjevati. Čuo se samo njezin glas, a orgulje kao mrmoreća zvučna kulisa. Reflektori upereni u nju. Pjevala je bez napora. Ja sam se ponekad pokušao otrgnuti od slušanja da promotrim kako uzima zrak, koliko može držati ton...

No, sve ima kraj, pa i njezino pjevanje. Prestala su, dakako, i pljeskanja. Tada sam opazio kako je Mortcnson sjedio kraj mene blistavih očiju, sav obuzet čarom te glazbe. I tada sam počeo shvaćati što se dogodilo.

Pjevala je savršeno, ali nikad više neće tako pjevati. Bilo je to kao da je bila slijepa od rođenja pa da je pregledala samo na tri sata... vidjela sve što se može vidjeti, stvari, boje i čudesa što nas okružuju i na koje smo se već navikli.

I sad na nekoliko sati možeš vidjeti sve u punom cvatu, a onda ponovo oslijepiš. Sljepoća od rođenja može se podnijeti, ali upoznati svijet na kratko vrijeme izišavši iz sljepoće, to je nemoguće podnijeti.

I ta žena, dakako, nikad više nije pjevala. No, pravu tragediju proživjeli smo mi, slušatelji. Slušali smo savršeno pjevanje tri sata i misliš li da bismo mogli podnijeti nešto drugo?

Nakon toga sam potpuno izgubio sluh i smisao za glazbu. Nedavno sam,

iz puke znatiželje, pošao na koncert popularnog rocka. Nećeš vjerovati, ali nisam mogao razlikovati arije, sve mi se činilo kao neka smušena buka.

Tješim se jedino time što je među publikom Mortenson najviše pretrpio, jer je slušao požudno, duboko usredotočen. I sad nosi debelu vatu u ušima jer ne može podnijeti nikakav zvuk jači od šapata.

Objavljeno prema dogovoru s GPA München

PRIKAZI ● VIJESTI ● OSVRTI
DOGAĐAJI ● POLEMIKE

SF na SFAF-u

6. SVJETSKI FESTIVAL ANIMIRANIH FILMOVA — ZNANSTVENO-FANTASTIČKI POGLED

Za sve one koji ne čitaju novine, ne slušaju radio, ne gledaju televiziju i ne opažaju postere kojima je grad oblijepljen reći ćemo još jednom: u Zagrebu je od 11. do 15. lipnja ove godine održan 6. svjetski festival animiranih filmova. U dvorani »Vatroslav Lisinski« moglo se od ponedjeljka do četvrtka gledati 75 animiranih filmova u konkurenciji za nagrade, te mnogo filmova izvan konkurencije, raspoređenih u više programa.

Kako je animirani film — bez obzira na to da li je riječ o crtanoj, lutkarskoj tli kompjuterskoj animaciji — uvijek vrlo dobro služio i kao sredstvo znanstveno-fantastičkog izraza, da ne govorimo o tome kako ni jedan SF film koji drži do sebe ne može bez trik-filma ili specijalnih efekata koji su vrlo često također oblik animacije, odlučili smo pogledati kako je znanstvena fantastika bila zastupljena na tom festivalu. Osvrnut ćemo se samo na filmove koji su bili u službenoj konkurenciji za nagrade i koji se mogli proglasiti SF-om — bilo po scerografskom izrazu, bilo idejno. Takvih je 8—7 filmova, od kojih neki zaslužuju da ih se spomene.

Na sreću ljubitelja našeg žanra, film koji je dobio ne samo jednu od specijalnih nagrada nego i Grand Prix upravo je znanstveno-fantastički: to je »Skakanje«, djelo Japanca Osamu Tezuke. Po svome vizualnom izrazu film nije ništa novo, a jedina prava zamjerka na nj je izvjesna nedosljednost i nelogičnost kretanja kamere. S druge strane, ideja filma i duhovitost scenarija nadmašuje nedostatke. Kamera »gleda« očima protagonista za kojega se, po tonu, može pretpostaviti da je dijete. U jednome trenutku, hodajući ulicom mirnoga predgrađa, on skoči da bi izbjegao auto. U tome trenu počinje SF priča. Skokovi postaju sve duži i sve viši: u početku se mjere metrima, a zatim kilometrima i desecima kilometara. Skakač zapanjuje ljude i životinje među koje upada, prolaznike, nudiste, samoubojice, gavrane i lučke miševe. Skačući svijetom, skakač ulazi u područje u kojem se vodi rat i eksplozija atomske bombe baca ga u pakao,

iz kojega ga zbunjeni demoni izbacuju natrag u idiličnu ulicu u kojoj je sve počelo. Ako su kritičari imali što zamjeriti ovom filmu, publiku to nije smetalo: i projekciju i dodjelu nagrade popratila ie gromoglanim pljeskom.

»Skywhales« (Leteći Kitovi) britanskih autore Phila Austena i Dereka Havesa klasična ie znanstveno-fantastična priča o vrsti koja živi na lebdećem otoku i iz svojih cepelina pokretanih pedalama harpunima lovi goleme leteće kitove. Kraj nam, pokazuje kako se zatvara krug: kad nastupe znaci preobrazbe svaki se član. zajednice baca kroz rupu bez dna u seoskom hramu, padajući kroz nju pretvara se u letećeg kita koji izlazi iz tunela na donjoj strani lebdećeg otoka. Taj film na emocionalan način iznosi filozofsku ideju prema kojoj se ne može ostati ravnodušan.

Još jedan britanski film. »Superhero« (Superjunak). govori o usamljenosti čovjeka u današnjem svijetu i njegovoj težnji da stekne priznanje, učini nešto pozitivno i nađe prijatelje. Popivši lažne super-pilule, uvjeren da je postao super-junak, počinje činiti nevjerojatna čuda. Otkrivši da su pilule prijevara, gubi svoju »moć«. Pokušava samoubojstvo, ali ga spašava »super-junakinja« koja je to postala popivši pilule koje je on bacio. Saznavši istinu žena se pridružuje protagonistu i oni dalje odlaze zajedno, ruku pod ruku.

Možemo spomenuti i »Romea i Juliju« autora Dušana Petričića koji obrađuje Shakespeareovu temu koristeći slatka čudovišta karakteristična za naš crtani film.

Iako se ne može ubrojiti u pravu znanstvenu fantastiku već u blizak žanr strave i užasa, treba nešto reći i o malom remek-djelu američkog autora Tima Burtona .»Vincent«. filmu koji je dobio jednu od specijalnih nagrada. Da bi se shvatio sav humor kojim se ironizira žanr, treba biti dobar poznavalac i znanstvene fantastike i horrora. Priča govori o dječaku Vincentu Malloyu koji obožava Edgara Allana Poea i zamišlja da je Vincent Price, slavni američki glumac specijaliziran za filmove toga žanra. Za one koji nisu prepoznali glas koji priču govori u stihovima, iznenađenje dolazi s odjavom špicom: narator je sam Vincent Price.

Osim tih filmova koji su se prikazivali svake večeri, prije i poslije podne program je bio ispunjen filmovima izvan konkurencije i onima u informativnoj sekciji, od kojih su mnogi također mogli zadovoljiti ljubitelje znanstvene fantastike. Postojim je također i ponoćni program, koji je obuhvatio animaciju na video kazetama, retrospektivu američkog reklamnog filma 1950—1988. erotiku u animiranom filmu (što je bila noć

koje će se sa veseljem slećati svi prisutni gledaoci kojih je bilo više nego što u dvorani ima sjedala), te nešto što je kratko nazvano »Zoran Perišić show«. Budući da erotika u animiranom filmu, na žalost, ne ulazi u predmet ove reportaže, zadržat ćemo se samo na spomenutom »showu«, koji je filmofile i poznavaoce i ljubitelje specijalnih efekata zadržao prikovane za sjedala u velikoj dvorani do dva sata ujutro.

Zoran Perišić. čovjek o kojem se već pisalo u nas kad je osvojio Oscara za specijalne efekte, izumitelj je jedne značajne novosti na području filmskih specijalnih efekata. Radi se o sistemu »zooptik, jedinom načinu da se leti«, kako glasi Perišićev propagandni slogan, koji je naravno šala — ali ono što vidimo na ekranu djeluje sasvim stvarno: čini nam se kao da predmeti ili osobe uistinu lete. Izum je prvi put upotrebljen »na veliko« u filmu »Superman«, za što je Perišić i dobio Oscara. Naravno, danas je posve nezamisliv bilo kakav film o Supermanu u kojem glavni junak ne bi uvjerljivo letio. Bit sistema objasnio je sam autor »na najjednostavniji način«, no trebalo se dobro potruditi da bi se shvatile osnove. Ukratko, radi se o ovome: koristeći se kamerom koju u cjelini kontrolira kompjuter te projiciranjem slike ispred i iza predmeta koji »leti« — računarski kontroliranom koordinacijom kretanja i kuta gledanja« kamere koja snima projekciju s kamerom koja snima leteći« predmet — izbjegnute su sve dosadašnje nelogičnosti lučnog ili rotacionog kretanja: Jednostavno, zar ne? Šalu na stranu: dok se do pojave sistema zooptik mogao snimati trik-filmom samo predmet koji leti pravocrtno u odnosu na pozadinu, sada taj predmet može sasvim uvjerljivo izvoditi gotovo sve zamislive akrobacije. Zoran Perišić je svoja objašnjenja popratio insertima Iz filmova na kojima je surađivao: »Superman« (I, II i III). »Visoki put za Kinu« te još nekih. Prikazao je i kratki film o tome kako funkcionira njegov studio i kako se u njemu rađa trik-scena. Vatrene obožavatelje te grane filmske umjetnosti Perišić je obradovao rekavši kako Zooptik nije još dosegao svoj vrhunac i kako radi na njegovom daljem poboljšanju. Možemo mu samo poželjeti uspjeh i, možda, još kojega Oscara ...

Da bismo dočarali atmosferu koja je tih dana vladala u palači »Lisinski«, spomenimo da je svake večeri dvorana (1800 sjedala) bila ispunjena do posljednjeg mjesta, da su gledaoci ponekad stajali sa strane ili sjedili na stepenicama, da je večer nakon dodjele nagrada imala karakter pravog pučkog veselja. Najviše nas može obradovati to što je i tako brojna publika pratila sve projekcije ne samo pažljivo nego i s velikim razumijevanjem. Da to nije samo naš lokalpatriotski dojam potvrdili su i strani gosti: Osvaldo Cavandoli. autor serije crtanih filmova »La Lineau«

kojoj uživamo i na našoj se samo u Jugoslaviji, a posebno u Zagrebu, može dogoditi da ga prepoznaju konobari u restoranima ili recepcionari u hotelima. Mnogi je strani autor izražavao divljenje gradu u kojem ie nastala proslavljena Škola crtanih filmova, ali mislim da veći kompliment od ovoga nismo mogli dobiti.

Darije ĐOKIC

MONOLIT

• SCIENCE FICTION ALMANAH 1

Pred nama je prvi broj MONOLITA, novoga almanaha koji je pripremio Boban Knežević u izdanju prevodilaca Boban Knežević. Aleksandar B. Nedeljković i Miodrag Milovanović. Može nas samo obradovati činjenica da se »alternativno izdavaštvo« uspješno nastavlja u drugim krajevima, naše zemlje kad je već u SR Hrvatskoj prekinuto apsurdnim republičkim zakonom kojim se prijevod ne smatra autorskim djelom. Možemo se samo nadati da će se zakonodavac predomisliti.

Čim se almanah uzme u ruku sama se po sebi nameće analogija s mnogo slavnijim i neprežaljenim prethodnikom, almanahom ANDROMEDA, koji se ugasio nakon tri vrlo kvalitetna broja. Analogija nije samo fizička — oba izdanja imaju iste dimenzije i sličan kvalitet papira — već i koncepcijska: MONOLIT također sadrži jedan roman (»Guja sna« Vonde Mclntyre), dvanaest novela i priča, razgovor (s Georgeom R. R. Martlnom) te dva teorijska rada. Osim jedne priče, svi su radovi napisani sedamdesetih godina i, uglavnom, nisu objavljivani kod nas. Posebno je za pohvalu zbirka kratkih biografija o autorima čija su djela — može se slobodno reći: dobro izabrana — uvrštena u almanah. Na kraju se nalazi prilog vrlo zanimljiv bibliofilima: popis nagrada HUGO i NEBULA s nominacijama, od osnivanja do 1982. Almanah završava natječajem za domaće novele i priče koje bi trebalo da se pojave u sljedećim brojevima te pozivom na pretplatu na MONOLIT broj 2, za koji je već naveden sadržaj. Mora se spomenuti i izvrsna omotna ilustracija Dobrosava-Boba Živkovića. koja je u tematskoj vezi s romanom »Guja sna«.

Kako svaka medalja ima dvije strane, osvrnut ćemo se i na ovu drugu. Manji je nedostatak to što su strana imena u tekstu pisana samo fonetski. Međutim, glavna se zamjerka može uputiti relativno slaboj kvaliteti prijevoda. Da bi se netko mogao smatrati prevodiocem nije dovoljno da zna razgovarati na nekom jeziku i da uza se ima rječnik od 10.000 riječi. I dok

se nepoznavanje finesa engleskoga jezika u prijevodu beletristike još može tolerirati, jer će smetati samo onome koji engleskim vlada bolje od prevodioca a ostale tek povremeno zbuniti neadekvatnošću, takav je propust sasvim neoprostiv kada se radi o naslovima priča koje su dobile HUGA i NEBULU. Na taj je način obezvrijeđen prilog koji je mogao biti vrlo koristan izvor referenci. Autori se na početku popisa ispričavaju, navodeći da je ponekad vrlo teško prevesti naslov ako se ne zna sadržaj djela, u čemu se slažemo s njima, ali se iz onog što slijedi može vidjeti da se tu ne radi samo o tome nego i o nepoznavanju jezika, a povremeno o sasvim proizvoljnom i nesavjesnom pristupu poslu.

Na kraju možemo reći da nestrpljivo očekujemo drugi broj MONOLITA — čiji sadržaj zavređuje svaku pažnju — nadajući se bitno višem profesionalnom pristupu prevođenju.

Darije Đokić

Za SIRIUS...

• Nekoliko Vaših vrlo kvalitetnih priča što ste ih poslali u toku svibnja pokazuje, dragi čitatelju, da nema opasnosti da SIRIUS ostane bez dobrih domaćih priča. Na primjer, USPOMENA, SMETLARI (donekle) CRVENI GRAPE FRUIT vješto su i čitko pisane, a teme su im manje poznate, iako ne i posve nove (ostale dvije priče iz te pošiljke nisu loše, ali ni za SIRIUS). Sličan je odnos obrade i teme i u priči SANHERIB. Najveća kvaliteta priče OGANJ, PESAK I REČI je vrhunska pismenost njenoga autora; dobra je ideja (mutanti i dogme), a ne valja prilična patetičnost, zbog koje priča djeluje kao da je preduga. PRED SVIMA je zgodna satira koja će ostati aktualna i poslije »rasloziranja« nogometa...

• To je ZA. Ostalo:

...nije za SIRIUS

• PRODANO bi se moglo prodati SIRIUSU što se tiče ideje, ali ne i što se tiče svoje razvučenosti (naročito su zamorni oni isprazni i isforsirani »duhoviti« dijalozi u prvoj polovici priče); treba to potkresati za desetak stranica. SUNČANA VEZA je dosta dobra, no treba ispraviti u njoj logičku grešku: vezivanjem za sunčani sat junak ne dobiva šansu da ostane u »budućnosti«, ier će se jednako vezan i vratiti; trebalo bi da se veže za neki predmet u toj »budućnosti«, u trenu kad se nađe u njoj. HOTEL ALHAMBRA je samo fantastika, i to vrlo nategnuta, bez zapleta. Već ste napisali nešto slično, ali bolje i manje razvučeno! SIZIF je dobra, ali ne SF priča. NADAHNUĆA... nadahnuta karakterizacija. čitak stil i — šepava naracija, na sreću izlječiva (razradite razloge za osnivanje policije, objasnite zašto ona likvidira one za koje se izričito kaže da nisu neki veliki kriminalci). IGRA (MS) s loše prerađenim krajem (ono s dječakom i brodom bilo je dobro, loša je bila aluzija na sibirsku katastrofu). Kako drveće može biti mrtvo a Sunce živo? IGRA (RR) je simpatična nova verzija bajke o Aladinovoj svjetiljci: stil i naracija u redu. no priča ie »pretanka« za ovakav časopis. Svakako nastavite pisati! BITI ČOVJEK a nemati dovršen i jasan svršetak... Napišite novi kraj! PROJEKT i KUGLA su zgužvani u kuglu papira i bačeni u koš: kako je to projektirano za priče koje nisu pisane strojem. OLIMPIJAC nije loš, no prvih pet stranica treba prepoloviti te zamijeniti ona mjesta gdje atlet razmišlja i ne znate mnogo o natjecateljskom sportu: pri vrhunskim naporima čovjek nema vremena đa misli koherentno, sve se odvija na nižim razinama. VRELO je i uz

naknadne ispravke (čak i da nisu pisane rukom) predugo, presporo, prerazvučeno, tek na mahove zanimljivo, a uz to tek marginalno SF. ULJEZ mutan i nejasan; neuspjela mješavina filozofije i slabašnog SF-a. PURPURNI SUTON, vrlo dobra ideja, dobra naracija, nedotesan stil, naročito dijalozi. SIMFONIJA SVETLOSTI pomalo sušena, otrcana i jedva da je SF. VEČITI PUTNIK nema ni logike ni smisla, posve je nejasan HEAVEN je lijepo sjecanje na Sant-EXEPERYA, ali nije SF. ALFA KANAL odviše nečitak. Treba još mnogo vježbati pismeno izražavanje) SEDMODNEVNI BORAVAK... loš iz svih sedam razloga. OLUJA je već davno prohujala, još u dobra kad je prvi put obrađena ta ideja (dvoje polude od neprekidne kiše), koju ste čak obradili tako da nije SF. EH, OČE moj, toliko si mi puta govorio da su besmislena putovanja u prošlost, a ja ipak... NA BRANIKU... uz suvislu naraciju i kakav-takav stil ima ideju koja je već mnogo bolje obrađivana, čak i u SIRIUSU. Očito Vam se vrlo svidio film Casablanca kad ste mu posvetili priču; SVIRAJ TO PONOVO, SEM: no, ona je preduga, pomalo dosadna i u biti nije SF. IZVJEŠTAJ... nema ideju a ima smušenu naraciju i hrpu besmislica. SOLOMONSKO RJEŠENJE... nije solomonsko ali je dosadno i neduhovito. BEG i ostalih pet priča : posve nezanimljivo (a MIR poznat do granice plagijata). NUKLEUS je evolucijski besmislen. DRUGAČIJI: zar ste zaboravili do su već odavno izumljene boje za kosu? DRUGA NEPISMENOST nije druga nego duga, spora i nezanimljiva; dobar je popis Murphyjevih zakona, ali to nije dovoljno za priču. OBRAČUN S ROBOTOM je i obračun s jezikom. Osim toga: bespotrebno filozofiranje, nesuvisla radnja. I: kako mrtvac može pričati svoju priču (bez plejbeka)? NESTANAK je loša i nedorečena obrada jedne zanimljive varijante »znanstvenog« rješenja za nevidljivost. MARTINOVA VELIKA ŽELJA je da samo spominjanje svemtrara bude SF. a to nije baš tako. POSLJEDNJA PRIČA O TARZANU neka bude posljednja, ili pročitajte neki roman o Tarzanu pa nećete pisali takve, da ne kažem... ČEKAJUĆI RAZUM je ideja koja je već mnogo puta dočekala i bolju obradu. Stihovi suvišni pogotovu u tim količinama. BOBI nije baš SF, a tema mu je stara kao vicevi o Bobiju i Rudiju. DOBA POSLIJE ORGANSKOG ima bitni nedostatak: Homo Superiora prikazali ste posve nesuperiorno. KRAJ UTOPIJE nije SF nego neki nadieailstičkl vic. DRUGI DOLAZAK je nešto drugo: gomila nerazumljivih sličica povezana nesuvislom naracijom. BROD BUDALA: da više čitate SF nego što ga pišete znali biste da su tu temu mnogo bolje obrađivali, da više čitate nego što pišete ne biste pisali tako rascjepkano.

• Samo toliko. **Vaš B. J.**